

Socialtjänstpolitik

Sammanfattning

I betänkandet behandlas drygt etthundrasextio motionsyrkanden från de allmänna motionstiderna 2002 och 2003.

Ett enigt utskott föreslår med anledning av motioner två tillkännagivanden till regeringen.

För det första skall regeringen återkomma till riksdagen med ett konkret förslag till lösning av problemet med att kommuner gör olika bedömningar när det gäller hur stora inkomster från eget arbete ett barn tillåts ha utan att detta påverkar föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet. Förslaget bör också beakta hur det belopp som skall undantas vid biståndsberäkningen skall bestämmas. Vad utskottet anfört med delvis bifall till motioner från (m, fp, kd, c, v, mp), (fp), (v) och (c) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

För det andra bör den särskilda utredare som tillkallats under hösten 2003 med uppdrag att följa upp och ur ett könsmaktsperspektiv utvärdera de myndighetsgemensamma uppdrag och de uppdrag till enskilda myndigheter som gavs i samband med propositionen Kvinnofrid (prop. 1997/98:55) genom tilläggsdirektiv få i uppdrag att överväga hur önskemålet att varje kommun bör ha en handlingsplan för arbetet med våldsutsatta kvinnor skall uppnås. Vad utskottet anfört med delvis bifall till motioner från (s), (m), (fp), (v) och (mp) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet avstyrker övriga motionsyrkanden, främst med hänvisning till utskottets tidigare ställningstaganden och mot bakgrund av pågående arbete på området.

I betänkandet finns 65 reservationer och 3 särskilda yttranden.

Utskottet har tillsammans med företrädare för Statens institutionsstyrelse den 2 och 3 februari 2004 besökt behandlingshemmen Granhult och Runnagården.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	5
Utskottets överväganden.....	12
Allmänna utgångspunkter för socialtjänsten.....	12
Utskottets ställningstagande.....	17
Ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen.....	18
Utskottets ställningstagande.....	23
Våld mot kvinnor m.m.....	25
Utskottets ställningstagande.....	33
Vård av missbrukare.....	35
Utskottets ställningstagande.....	41
Vård av ungdomar m.m.....	43
Utskottets ställningstagande.....	47
Kompetens och kvalitet.....	48
Utskottets ställningstagande.....	54
Socialtjänstens handläggning av ärenden m.m.....	56
Utskottets ställningstagande.....	59
Övriga socialtjänstfrågor.....	60
Utskottets ställningstagande.....	62
Andra motionsyrkanden.....	62
Reservationer.....	65
1. Allmänna utgångspunkter för socialtjänsten, punkt 1 (m).....	65
2. Allmänna utgångspunkter för socialtjänsten, punkt 1 (fp).....	66
3. Allmänna utgångspunkter för socialtjänsten, punkt 1 (kd).....	66
4. Privatisering av socialtjänsten, punkt 2 (fp).....	67
5. Frivilligorganisationer, punkt 3 (fp, kd, c, mp).....	67
6. Frivilligorganisationer, punkt 3 (m).....	68
7. Riksnormen, punkt 4 (m).....	68
8. Riksnormen, punkt 4 (c).....	69
9. Ersätta socialbidrag med lån, punkt 5 (m).....	70
10. Barnbidrag och försörjningsstöd, punkt 7 (v).....	70
11. Bistånd till konstnärer, punkt 9 (m).....	71
12. Ideella skadestånd, punkt 10 (m, c).....	71
13. Stödformers inverkan på varandra, punkt 11 (kd).....	72
14. Samverkan, punkt 14 (kd).....	72
15. Stöd till brottsoffer, punkt 16 (kd, c, mp).....	72
16. Stöd till brottsoffer, punkt 16 (fp).....	73
17. Stöd till brottsoffer, punkt 16 (v).....	74
18. Förebyggande arbete m.m., punkt 17 (m).....	74
19. Förebyggande arbete m.m., punkt 17 (fp).....	75
20. Förebyggande arbete m.m., punkt 17 (kd).....	75
21. Möjlighet att utdöma vite, punkt 18 (fp).....	76
22. Myndighetsuppdrag, punkt 19 (m).....	76
23. Tandvård och kvinnomisshandel, punkt 20 (mp).....	77
24. Offer för människohandel, punkt 21 (fp).....	77
25. Offer för människohandel, punkt 21 (v).....	78

26. Prostitution, punkt 22 (fp).....	79
27. Prostitution, punkt 22 (v, mp).....	79
28. Prostitution, punkt 22 (kd).....	80
29. Förstärkning av missbrukarvården, punkt 23 (m).....	80
30. Finansiering av missbrukarvården, punkt 24 (fp).....	81
31. Frivilligorganisationerna och missbrukarvården, punkt 25 (kd).....	81
32. Genusperspektiv, punkt 26 (v).....	82
33. Tillämpningen av LVM, punkt 27 (kd).....	82
34. Tvångsvård för narkotikamissbrukare, punkt 28 (m).....	83
35. Kvalitetskontroller m.m., punkt 29 (m, fp, kd, c).....	83
36. Kvalitetskontroller m.m., punkt 29 (v, mp).....	84
37. Öppna alkoholrådgivningar, punkt 30 (v, mp).....	84
38. Stöd till anhöriga, punkt 31 (fp).....	85
39. 4 kap. 26 § barnvårdslagen, punkt 33 (m, fp, kd, c).....	86
40. Vilande övervakning m.m., punkt 34 (m).....	86
41. Barn i riskzon, punkt 35 (m).....	87
42. Institutionsvårdens kvalitet, punkt 37 (m).....	87
43. Institutionsvårdens kvalitet, punkt 37 (c).....	88
44. Tillsynen över familjehem, punkt 38 (fp).....	88
45. Legitimation för socionomer, punkt 40 (m, kd).....	89
46. En särskild statlig tillsynsmyndighet, punkt 41 (m).....	89
47. Tillsynen över socialtjänsten, punkt 42 (fp).....	90
48. Tillsynen över socialtjänsten, punkt 42 (mp).....	90
49. Rätten att överklaga biståndsbeslut, punkt 43 (m).....	91
50. Behandling av personuppgifter, punkt 45 (m).....	91
51. Åtgärdsgaranti inom socialtjänsten, punkt 46 (m).....	92
52. Bemötandet inom socialtjänsten, punkt 47 (fp).....	92
53. HBT-kompetens, punkt 48 (fp, v, c, mp).....	93
54. FoU-enheter, punkt 49 (kd).....	93
55. Prioriteringsutredning på socialtjänstens område, punkt 50 (kd, c).....	94
56. Kompetens och kvalitet, punkt 51 (v).....	94
57. Kompetens och kvalitet, punkt 51 (mp).....	95
58. Underrättelse enligt 11 kap. 2 § sista stycket socialtjänstlagen, punkt 52 (m, fp, kd).....	96
59. Skyldighet för socialnämnden att polisanmäla misstanke om våld eller hot mot hjälpsökande, punkt 53 (m, fp).....	97
60. Anmälningsplikten enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen, punkt 54 (m).....	97
61. Anmälningsplikten enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen, punkt 54 (fp).....	98
62. Anmälningsplikten enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen, punkt 54 (mp).....	98
63. Ändring av reglerna för tvångsomhändertagande, punkt 55 (kd).....	99
64. Husrannsakan i vissa fall, punkt 56 (m).....	99
65. Svenska barn i utsatthet utomlands, punkt 57 (m).....	100
Särskilda yttranden.....	101
1. Ideella skadestånd, punkt 10 (v).....	101
2. Underrättelse enligt 11 kap. 2 § sista stycket socialtjänstlagen, punkt 52 (mp).....	101
3. Andra motionsyrkanden, punkt 58 (mp).....	101

Bilaga

Förteckning över behandlade förslag.....	102
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2002.....	102
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003.....	107

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Allmänna utgångspunkter för socialtjänsten

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Sf226 yrkande 6, 2002/03:Sf332 yrkandena 21 och 23, 2002/03:So339 yrkande 1, 2002/03:So488, 2003/04:Sf325 yrkandena 20, 21 och 23, 2003/04:Sf326 yrkande 6 och 2003/04:So413 yrkandena 1–3 och 8.

Reservation 1 (m)

Reservation 2 (fp)

Reservation 3 (kd)

2. Privatisering av socialtjänsten

Riksdagen avslår motion 2003/04:So635 yrkandena 1, 2 och 7.

Reservation 4 (fp)

3. Frivilligorganisationer

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:So455 yrkande 8, 2003/04:So413 yrkande 4 och 2003/04:So645 yrkande 16.

Reservation 5 (fp, kd, c, mp)

Reservation 6 (m)

4. Riksnormen

Riksdagen avslår motion 2003/04:So413 yrkandena 5 och 6.

Reservation 7 (m)

Reservation 8 (c)

5. Ersätta socialbidrag med lån

Riksdagen avslår motion 2003/04:So413 yrkande 7.

Reservation 9 (m)

6. Barns inkomster av feriearbete m.m.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anfört. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2002/03:So235, 2002/03:So243, 2002/03:So399 yrkande 2, 2002/03:So511 yrkande 6, 2002/03:So516 yrkande 1, 2003/04:So373, 2003/04:So417 yrkande 5 och 2003/04:So504 yrkande 21.

7. Barnbidrag och försörjningsstöd

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:So399 yrkande 1 och 2003/04:So417 yrkande 4.

Reservation 10 (v)

8. Bistånd till studenter

Riksdagen avslår motion 2002/03:So335.

9. Bistånd till konstnärer

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Kr264 yrkande 11 och 2003/04:Kr254 yrkande 11.

Reservation 11 (m)

10. Ideella skadestånd

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:So372, 2003/04:So254 och 2003/04:So533.

Reservation 12 (m, c)

11. Stödformers inverkan på varandra

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:So334 och 2002/03:So489.

Reservation 13 (kd)

12. Försörjningsstöd till misshandlade kvinnor

Riksdagen avslår motion 2002/03:So374.

13. Villkor för försörjningsstöd

Riksdagen avslår motion 2003/04:Sf396 yrkande 2.

14. Samverkan

Riksdagen avslår motion 2003/04:So376.

Reservation 14 (kd)

15. Handlingsplaner

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anfört. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2002/03:So451 yrkande 6, 2003/04:Ju443 yrkande 9, 2003/04:Ju478 yrkande 7, 2003/04:Ju479 yrkande 33 och 2003/04:So396.

16. Stöd till brottsoffer

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:So350 yrkande 9, 2002/03:So427, 2002/03:So510 yrkande 1, 2003/04:Ju262 yrkande 7, 2003/04:Ju444 yrkande 1 och 2003/04:Ju478 yrkande 1.

Reservation 15 (kd, c, mp)

Reservation 16 (fp)

Reservation 17 (v)

17. Förebyggande arbete m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:So360 yrkandena 10 och 11, 2002/03:So384, 2003/04:Ju443 yrkande 4, 2003/04:Ju479 yrkandena 4, 31 och 36 och 2003/04:So271 yrkandena 9 och 10.

Reservation 18 (m)

Reservation 19 (fp)

Reservation 20 (kd)

18. Möjlighet att utdöma vite

Riksdagen avslår motion 2003/04:Ju479 yrkande 34.

Reservation 21 (fp)

19. Myndighetsuppdrag

Riksdagen avslår motion 2002/03:Ju250 yrkande 9.

Reservation 22 (m)

20. Tandvård och kvinnomisshandel

Riksdagen avslår motion 2002/03:So420 yrkande 1.

Reservation 23 (mp)

21. Offer för människohandel

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:So451 yrkande 4 och 2003/04:Ju447 yrkande 5.

Reservation 24 (fp)

Reservation 25 (v)

22. Prostitution

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Ju284 yrkande 3, 2002/03:So451 yrkande 3, 2003/04:Ju313 yrkande 5, 2003/04:Ju314 yrkande 2, 2003/04:Ju452 yrkande 2 och 2003/04:So635 yrkande 10.

Reservation 26 (fp)

Reservation 27 (v, mp)

Reservation 28 (kd)

23. Förstärkning av missbrukarvården

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:So422 yrkande 6 och 2003/04:So637 yrkande 4.

Reservation 29 (m)

24. Finansiering av missbrukarvården

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:So345 yrkandena 14 och 15 och 2003/04:So504 yrkande 2.

Reservation 30 (fp)

25. Frivilligorganisationerna och missbrukarvården

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:So290 yrkandena 1 och 2 och 2003/04:So523 yrkandena 1 och 2.

Reservation 31 (kd)

26. Genusperspektiv

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:So370, 2002/03:So447 yrkande 10, 2003/04:So276 och 2003/04:So345 yrkande 17.

Reservation 32 (v)

27. Tillämpningen av LVM

Riksdagen avslår motion 2003/04:So323.

Reservation 33 (kd)

28. Tvångsvård för narkotikamissbrukare

Riksdagen avslår motion 2002/03:So317.

Reservation 34 (m)

29. Kvalitetskontroller m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:So447 yrkande 7, 2003/04:So345 yrkande 13 och 2003/04:So395 yrkande 7.

Reservation 35 (m, fp, kd, c)

Reservation 36 (v, mp)

30. Öppna alkoholrådgivningar

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:So447 yrkande 8 och 2003/04:So395 yrkande 8.

Reservation 37 (v, mp)

31. Stöd till anhöriga

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:So354, 2002/03:So392 och 2003/04:So426.

Reservation 38 (fp)

32. Psykisk ohälsa och missbruk

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:So447 yrkande 9 och 2002/03:So449 yrkande 1.

33. 4 kap. 26 § barnvårdslagen

Riksdagen avslår motion 2003/04:So413 yrkande 9.

Reservation 39 (m, fp, kd, c)

34. Vilande övervakning m.m.

Riksdagen avslår motion 2003/04:So413 yrkandena 10 och 11.

Reservation 40 (m)

35. Barn i riskzon

Riksdagen avslår motion 2003/04:Kr232 yrkande 12.

Reservation 41 (m)

36. Försörjning för familjehemsplacerade barn

Riksdagen avslår motion 2002/03:L317 yrkande 2.

37. Institutionsvårdens kvalitet

Riksdagen avslår motion 2003/04:So314 yrkandena 1 och 2.

Reservation 42 (m)

Reservation 43 (c)

38. Tillsynen över familjehem

Riksdagen avslår motion 2003/04:So296.

Reservation 44 (fp)

39. Kvardröjande ansvar

Riksdagen avslår motion 2003/04:So324.

40. Legitimation för socionomer

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:So332 yrkandena 1 och 2, 2003/04:So413 yrkande 14 och 2003/04:So643 yrkande 4.

Reservation 45 (m, kd)

41. En särskild statlig tillsynsmyndighet

Riksdagen avslår motion 2003/04:So413 yrkande 17.

Reservation 46 (m)

42. Tillsynen över socialtjänsten

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:So350 yrkande 5, 2003/04:So635 yrkande 5 och 2003/04:So637 yrkande 5.

Reservation 47 (fp)

Reservation 48 (mp)

43. Rätten att överklaga biståndsbeslut

Riksdagen avslår motion 2003/04:So413 yrkande 15.

Reservation 49 (m)

44. Verkställighet av beslut

Riksdagen avslår motion 2003/04:So413 yrkande 16.

45. Behandling av personuppgifter

Riksdagen avslår motion 2003/04:So413 yrkande 18.

Reservation 50 (m)

46. Åtgärdsgaranti inom socialtjänsten

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Ju280 yrkande 5 och 2003/04:Ju394 yrkande 6.

Reservation 51 (m)

47. Bemötandet inom socialtjänsten

Riksdagen avslår motion 2003/04:So635 yrkande 6.

Reservation 52 (fp)

48. HBT-kompetens

Riksdagen avslår motion 2002/03:So512 yrkande 2.

Reservation 53 (fp, v, c, mp)

49. FoU-enheter

Riksdagen avslår motion 2003/04:So643 yrkande 2.

Reservation 54 (kd)

50. Prioriteringsutredning på socialtjänstens område

Riksdagen avslår motion 2003/04:So643 yrkande 5.

Reservation 55 (kd, c)

51. Kompetens och kvalitet

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:So350 yrkandena 1, 3, 4 och 6–8 och 2003/04:So407 yrkande 5.

Reservation 56 (v)

Reservation 57 (mp)

52. Underrättelse enligt 11 kap. 2 § sista stycket socialtjänstlagen

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:Ju479 yrkande 10, 2003/04:Sf326 yrkande 18, 2003/04:So413 yrkande 13, 2003/04:So474 yrkande 2, 2003/04:So504 yrkande 35 och 2003/04:Ub394 yrkande 5.

Reservation 58 (m, fp, kd)

53. Skyldighet för socialnämnden att polisanmäla misstanke om våld eller hot mot hjälpsökande

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:Ju479 yrkande 35 och 2003/04:So474 yrkande 3.

Reservation 59 (m, fp)

54. Anmälningssplikten enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:L319 yrkande 9, 2003/04:So465 yrkandena 1 och 2 och 2003/04:So474 yrkande 4.

Reservation 60 (m)

Reservation 61 (fp)

Reservation 62 (mp)

55. Ändring av reglerna för tvångsomhändertagande

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:So425 och 2003/04:So359.

Reservation 63 (kd)

56. Husrannsakan i vissa fall

Riksdagen avslår motion 2003/04:So219.

Reservation 64 (m)

57. Svenska barn i utsatthet utomlands

Riksdagen avslår motion 2003/04:So222 yrkandena 1–5.

Reservation 65 (m)

58. Andra motionsyrkanden

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Ju363 yrkande 6, 2002/03:So339 yrkande 3, 2002/03:So350 yrkande 10, 2002/03:A323 yrkande 2, 2003/04:Ju453 yrkande 5, 2003/04:L319 yrkande 15, 2003/04:So271 yrkande 2, 2003/04:So431, 2003/04:So474 yrkande 1, 2003/04:So504 yrkande 3, 2003/04:So635 yrkande 4, 2003/04:So639 yrkande 4 och 2003/04:So643 yrkandena 6, 11 och 12.

Stockholm den 19 februari 2004

På socialutskottets vägnar

Chatrine Pålsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Chatrine Pålsson (kd), Kristina Zakrisson (s), Cristina Husmark Pehrsson (m), Kerstin Heinemann (fp), Conny Öhman (s), Catherine Persson (s), Carl-Axel Johansson (m), Marina Pettersson (s), Kenneth Johansson (c), Christer Engelhardt (s), Elina Linna (v), Martin Nilsson (s), Jan Emanuel Johansson (s), Magdalena Andersson (m), Gunilla Wahlén (v), Helena Hillar Rosenqvist (mp) och Marita Aronson (fp).

Utskottets överväganden

Allmänna utgångspunkter för socialtjänsten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om annan inriktning av socialpolitiken m.m. Utskottet vidhåller bl.a. den inställning som intogs när socialtjänstfrågor senast behandlades våren 2002. Riksdagen bör också avslå motioner rörande privatisering av socialtjänsten. Utskottet utgår från att regeringen följer utvecklingen på området. Dessutom bör riksdagen, med hänvisning till tidigare ställningstagande, avslå motioner rörande frivilligorganisationerna.

Jämför reservationerna 1 (m), 2 (fp), 3 (kd), 4 (fp), 5 (fp, kd, c, mp) och 6 (m).

Motioner

I motion 2003/04:So413 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m) begärs ett tillkännagivande om att socialpolitiken skall vara ett instrument för att bryta utanförskap och bidragsberoende (*yrkande 1*). Enligt motionärerna måste åtgärder för att reducera behovet av bidrag vara det centrala i socialpolitiken. Vidare begärs att regeringen återkommer dels med förslag om kommunens skyldighet att utan dröjsmål erbjuda arbete eller kompletterande åtgärder som underlättar inträde i arbetslivet (*yrkande 2*), dels med förslag om den enskildes rättighet till och skyldighet att delta i kompletterande åtgärder som underlättar inträde i arbetslivet (*yrkande 3*). I motionen begärs också tillkännagivanden om att familjens egna resurser bör stärkas (*yrkande 8*).

I motion 2002/03:Sf332 av Sten Tolgfors m.fl. (m) begärs ett tillkännagivande om barnfattigdom och bidragsberoende (*yrkande 21*). Motionärerna anför att de problem som drabbar barn och ungdomar inte kan lösas om de inte ses i sitt sammanhang. Barn som lever i fattigdom och utanförskap har i själva verket drabbats av arbetsmarknads-, bidrags- och integrationspolitikens misslyckanden, anför det. Socialbidraget, som är tänkt att vara en tillfällig hjälp, har i stället för många blivit en permanent försörjning, vari barn och familjer låses in i bidragsberoende och i utanförskap. Vidare begärs ett tillkännagivande om användningen av socialbidrag som ersättning för deltagande i praktik eller undervisning (*yrkande 23*). Motionärerna anför att bidrag och andra former av ekonomiskt stöd skall utformas så att de stimulerar människor till att aktivt söka förbättra sin situation. Därför bör den som behöver socialbidrag för sin försörjning, men som kan arbeta, kunna få ersättning för att delta i praktik eller utbildning för att möjliggöra ett arbete. Två likalydande yrkanden förs fram i motion 2003/04:Sf325 av Sten Tolgfors m.fl. (m) *yrkandena 21 och 23*.

I motion 2003/04:Sf325 av Sten Tolgfors m.fl. (m) begärs ett tillkännagivande om hur skatte- och bidragssystem tillsammans skapar fastlåsnings effekter som leder till utanförskap (yrkande 20). Enligt motionärerna måste det löna sig att arbeta, att utbilda sig och att ta risker i form av företagande. Fastlåsnings effekter som hindrar social rörlighet måste tas bort, anför det.

I motion 2003/04:Sf326 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) begärs ett tillkännagivande om åtgärder för att minska bidragsberoende (yrkande 6). Motionärerna anser att det är mycket destruktivt att socialbidragen är konstruerade så att det inte lönar sig att arbeta för dem som har det allra svårast i samhället. Om en socialbidragstagare tar ett deltidsarbete eller hoppar in och vikarierar några timmar får hon eller han ofta inte behålla en krona av lönen. Enligt motionärerna bör socialbidraget avtrappas successivt om personens inkomster blir bestående. Ett likalydande yrkande förs fram i motion 2002/03:Sf226 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 6.

I motion 2003/04:So635 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) begärs ett tillkännagivande om problemen med socialtjänstens dubbla roller och hur upphandling kan minska problemen (yrkande 1). Motionärerna anför att det sociala arbets stödjande respektive kontrollerande funktioner bör skiljas tydligare åt. Genom upphandling av tjänster kan den egna personalen få tydligare uppdrag som t.ex. kan skiljas från behandlingsarbetet. I motionen begärs vidare ett tillkännagivande om en ökad mångfald i socialtjänsten (yrkande 2). Motionärerna är positiva till att utvecklingen mot flera aktörer inom socialtjänsten fortskrider. Fler aktörer innebär förtjänster i form av att hjälp tillhandahålls där kommunen inte hinner med, anför det. Dessutom begärs ett tillkännagivande om ökad rättssäkerhet i socialtjänsten (yrkande 7). Enligt motionärerna bör reglerna kring sekretesskydd förstärkas genom att de i enskild verksamhet ersätts med den strängare regleringen av tystnadsplikt. Även offentlighets principen samt yttrande- och meddelarfrihet bör det gå att träffa avtal om. Enligt motionärerna kan genom dessa åtgärder ett fullgott skydd uppnås, och det är då fullt möjligt att ta in privata aktörer i utredningar m.m. inom socialtjänstens område.

I motion 2002/03:So339 av Ragnwi Marcelind och Maria Larsson (båda kd) begärs att regeringen lägger fram en handlingsplan för att åtgärda ensamstående föräldrars situation (yrkande 1). Ensamståendes ansträngda ekonomi med psykisk press och känsla av otillräcklighet riskerar att påverka barnen, anför det.

I motion 2002/03:So488 av Lena Sandlin-Hedman och Karl Gustav Abramsson (båda s) begärs ett tillkännagivande om framtidens socialbidragssystem. Motionärerna anför att ett förstärkt av socialbidragen, omfattande såväl administration som finansiering, bör prövas som ett sätt att åstadkomma ett effektivare, rättvisare och tryggare system.

I *motion 2003/04:So413 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m)* begärs att regeringen tillsätter en utredning med syfte att lägga fram förslag som stärker frivilligorganisationer och volontärer (*yrkande 4*). Motionärerna anför att det offentliga måste uppvärdera det arbete som utförs av frivilligorganisationer.

I *motion 2003/04:So645 av Agneta Lundberg m.fl. (s, fp, kd, v, c mp)* begärs ett tillkännagivande om kommunalt och frivilligt ungdomsarbete (*yrkande 16*). Motionärerna anför att ett ökat obundet stöd är ett inslag i arbetet för att engagera flera i frivilligarbete och att stärka organisationerna i deras utvecklingsarbete för demokrati och för de frågor som är deras grundfrågor. Ett likalydande yrkande framförs i *motion 2002/03:So455 av Göran Magnusson m.fl. (s, fp, kd, v, c, mp)* (*yrkande 8*).

Bakgrund och tidigare behandling m.m.

Enligt 1 kap. 1 § socialtjänstlagen (SoL) skall samhällets socialtjänst på demokratins och solidaritetens grund främja människornas

- ekonomiska och sociala trygghet,
- jämlikhet i levnadsvillkor,
- aktiva deltagande i samhällslivet.

Vidare anför i paragrafen att socialtjänsten under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation skall inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser. Verksamheten skall vidare bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.

Enligt 4 kap. 1 § SoL har den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Den enskilde skall genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet skall utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Enligt 2 kap. 5 § SoL får kommunen sluta avtal med annan om att utföra kommunens uppgifter inom socialtjänsten. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun. Uppgifter som innefattar myndighetsutövning får dock inte med stöd av denna bestämmelse överlämnas till ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ.

Den 1 januari 2002 trädde en ny socialtjänstlag i kraft (SFS 2001:453). I det av riksdagen godkända *betänkande 2000/01:SoU18* med anledning av regeringens proposition *2000/01:80 Ny socialtjänstlag m.m.* behandlades under rubriken Allmänna utgångspunkter bl.a. motioner med liknande innehåll som nu ifrågakarande motioner 2002/03:Sf226 (m) yrkande 6, 2002/03:Sf332 (m) yrkandena 21 och 23, 2003/04:Sf 325(m) yrkandena 20, 21 och 23, 2003/04:Sf326 (m) yrkande 6 och 2003/04:So 413 (m) yrkandena 1 och 2. Utskottet avstyrkte yrkandena med följande motivering (s. 19 f., res. m):

Utskottet delar regeringens uppfattning att socialtjänsten utgör en central del av välfärdspolitiken och ett viktigt komplement till de generella ekonomiska stödssystemen. I likhet med regeringen anser utskottet vidare att de övergripande målsättningarna och grundläggande värderingarna för verksamheten inom socialtjänsten skall stå fast. Till 1 kap. 1 § i förslaget till ny socialtjänstlag överförs oförändrad den nu gällande portalparagrafen med innebörd att socialtjänsten på demokratins och solidaritetens grund skall främja människornas ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation skall socialtjänsten inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser. Verksamheten skall vidare bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.

Utskottet vidhåller att det inte finns någon anledning att frånga de principer som enligt förarbetena till den nuvarande socialtjänstlagen skall vara vägledande för det individinriktade arbetet inom socialtjänsten, nämligen principerna om helhetssyn, frivillighet och självbestämmande, kontinuitet, normalisering, flexibilitet, närhet och valfrihet. Socialtjänsten skall arbeta förebyggande och ta till vara den enskildes egna resurser samt beakta den enskildes delaktighet och egna ansvar. Principerna ger också uttryck för den människosyn som alltjämt skall präglare reformarbetet inom socialtjänsten.

Utskottet anser i likhet med regeringen att det är ett kompromisslöst mål att välfärden skall omfatta samtliga medborgare. Socialtjänstens insatser ger de människor som av olika anledningar utsätts för ekonomiska eller sociala påfrestningar möjlighet att leva ett värdigt och självständigt liv. Utskottet delar regeringens uppfattning att det är angeläget att nu stärka detta skydds nät.

Utskottet vidhåller dock att socialbidraget skall vara ett yttersta skydds nät för tillfälliga ekonomiska behov och inte fungera som en långsiktig försörjningskälla. Familjeutredningen har analyserat de samlade effekterna av skatter, bidrag och avgifter för barnfamiljerna samt därvid bl.a. belyst marginaleffekterna. Riksdagen bör inte föregripa kommande förslag på området.

Liknande motionsyrkanden har därefter även behandlats av utskottet i det av riksdagen godkända *betänkande 2001/02:SoU11 Socialtjänstfrågor*. Utskottet avstyrkte yrkandena även denna gång (s. 8 f., res. m).

Regeringen har i juni 2003 (dir. 2003:76) tillkallat en parlamentarisk kommitté med uppdrag att ta fram underlag till en nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården. Av direktiven för utredningen framgår bl.a. att särskild fokus bör läggas vid familjehemsvården i enlighet med socialutskottets betänkande 2002/03:SoU10 Familjehemsvård samt vid privatiseringens omfattning, villkor och effekter.

Från Socialdepartementet har inhämtats att Familjeutredningens slutbetänkande *Ur fattigdomsfällan (SOU 2001:24)* alltjämt bereds inom Regeringskansliet. Utredningen föreslår (s. 267) en omläggning av det ekonomiska familjestödet så att det blir mera generellt, i syfte att minska marginaleffekter och på så sätt motverka fattigdomsfällor. Inkomstprövningen bör, enligt utredningen, minskas och konsumtionsstyrande inslag så långt som möjligt undvikas.

I det av riksdagen godkända *betänkande 2001/02:SoU23 med anledning av regeringens skrivelse 2001/02:166 Barnpolitiken – arbetet med strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter* behandlade utskottet bl.a. ett likalydande yrkande som yrkande 1 i motion So339 (kd) (s. 14 f., res. kd). I sin bedömning anförde utskottet följande:

Många barnfamiljer har svårt att få vardagen att gå ihop ekonomiskt. Ensamföräldrarnas ekonomiska situation och dess konsekvenser för barnen är en fråga som enligt skrivelsen blivit alltmer angelägen för regeringen att belysa. I årets ekonomiska vårproposition betonar regeringen att det förutom en tillväxtfrämjande ekonomisk politik även krävs en aktiv rättvisepolitik för att minska klyftorna i samhället. Regeringen påtalar bl.a. vikten av att minska marginaleffekterna, vilka är högst bland ensamhushåll med ett eller flera barn och med låga inkomster. Familjeutredningens slutbetänkande, som rör dessa frågor, är under beredning inom Regeringskansliet. Utskottet kan vidare konstatera att ett antal förändringar har gjorts sedan 1999 för att förbättra barnfamiljernas ekonomiska situation, bl.a. höjningarna av barnbidraget och flerbarnstillägget samt införandet av maxtaxan inom barnomsorgen. När det gäller barn i familjer som uppbär ekonomiskt bistånd för sin försörjning kan utskottet konstatera att regeringen har ställt upp som mål att halvera antalet socialbidragstagare mellan åren 1999 och 2004, vilket mål riksdagen ställt sig bakom. Utgångspunkten i detta arbete är att skapa trygghet och rättvisa samtidigt som fattigdomsfällor och marginaleffekter görs så små som möjligt. Ytterst handlar det om att alla i arbetsför ålder skall ges möjligheter till en egen försörjning. Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet motionerna – – –.

I *2001 års ekonomiska vårproposition* (prop. 2000/01:100) föreslog regeringen ett rättvisemål, att halvera antalet socialbidragstagare mellan åren 1999 och 2004. Riksdagen ställde sig i juni 2001 bakom detta mål (bet. 2000/01:FiU20, rskr. 2000/01:288). Regeringen har därefter årligen redovisat en avstämning av målet. Den senaste finns redovisad i *budgetpropositionen för 2004* (prop. 2003/04:1, bil. 3 till finansplanen s. 26 f.). Regeringen anför där bl.a. att inriktningen på arbetet med att bryta socialbidragsberoendet ligger fast. Socialbidragstagandet skall minska genom att alla individer i arbetsför ålder ges möjligheter till egen försörjning. Insatser för personer som står långt från arbetsmarknaden är härvid prioriterade. Vidare anføres att marginaleffekterna successivt har minskat under senare delen av 1990-talet, bl.a. som en följd av reformer i skatte- och bidragssystemen. Regeringen pekar dock på att marginaleffekterna fortfarande är alltför höga för många hushåll, och regeringen avser därför inom kort att påbörja ett utredningsarbete i syfte att se över de samlade marginaleffekterna och hur bl.a. skatte- och bidragssystemen kan utformas för att stärka de ekonomiska drivkrafterna för arbete.

Från *Finansdepartementet* har, vad beträffar det ovan beskrivna utredningsarbetet, inhämtats att en kartläggningsfas har ägt rum och publicerats i form av en bilaga till Långtidsutredningen 2003 (bilaga 14). I bilagan har man redovisat drivkrafter för arbete på ett relativt detaljerat sätt. Något åtgärdsinriktat utredningsarbete har ännu inte påbörjats, men frågan bereds internt.

Motioner rörande privatisering av socialtjänsten behandlades senast i *betänkande 2001/02:SoU11*, vartill hänvisas för en bakgrundsbeskrivning. Utskottet som avstyrkte motionerna anförde följande i sin bedömning (s. 9 res. m resp. v):

I motionerna So358 (m) yrkande 4 och So456 (v) begärs tydligare lagstiftning när det gäller socialtjänstens möjligheter att lägga ut uppdrag på entreprenad. Utskottet kan konstatera att JO har beslutat i ett ärende angående användningen av privata rättssubjekt som utredare inom socialtjänsten samt att förvaltningsdomstolarna har att handlägga mål rörande lagligheten i kommunala beslut att lägga ut socialtjänsten på entreprenad. Utskottet utgår från att regeringen följer utvecklingen och återkommer till riksdagen med förslag till lagstiftning om det blir nödvändigt. Motionerna avstyrks.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin inställning gällande målen och de grundläggande principerna för socialtjänsten såsom den redovisats i *betänkande 2000/01:SoU18*. Detta ställningstagande har utskottet även gjort i *betänkande 2001/02:SoU11*. Utskottet vidhåller vidare i enlighet med vad som anförts i det sistnämnda *betänkandet* att socialbidraget skall vara ett yttersta skyddsnät för tillfälliga ekonomiska behov och inte fungera som en långsiktig försörjningskälla. Utskottet konstaterar vidare att regeringens arbete med att halvera antalet socialbidragstagare fortgår med oförändrad inriktning och att regeringen då man anser att marginaleffekterna alltjämt är för höga för många hushåll har gjort en kartläggning och avser att påbörja ett utredningsarbete i syfte att se över bl.a. de samlade marginaleffekterna för att stärka de ekonomiska drivkrafterna för arbete. Vidare vidhåller utskottet att vissa av förslagen som Familjeutredningen har lämnat bör kunna leda till ett minskat socialbidragsberoende. Dessutom finns det anledning att anta att det arbete med kunskapsutveckling inom socialtjänsten som bedrivs av Socialstyrelsen kommer att ha en positiv inverkan på arbetet med att minska antalet socialbidragstagare. Utskottet anser sammanfattningsvis att ett omfattande arbete pågår på området. Riksdagen bör inte föregripa kommande förslag. Motionerna 2002/03:So488 (s), 2002/03:Sf226 (fp) yrkande 6, 2002/03:Sf332 (m) yrkandena 21 och 23, 2003/04:So413 (m) yrkandena 1–3 och 8, 2003/04:Sf325 (m) yrkandena 20, 21 och 23 och 2003/04:Sf326 (fp) yrkande 6 avstyrks därför. Mot bakgrund av det omfattande arbete som pågår för att minska socialbidragsberoendet anser utskottet inte att det föreligger ett behov av handlingsplan för att åtgärda ensamstående föräldrars situation. Även motion So339 (kd) yrkande 1 avstyrks därför.

I motion So635 (fp) yrkandena 1, 2 och 7 framförs synpunkter på hur privata aktörer kan förmås att arbeta i större utsträckning inom socialtjänsten och hur detta, när det gäller utredningar o.d. kan ske utan att rättssäkerheten äventyras. Utskottet konstaterar att en förvaltningsuppgift enligt regeringsformen kan överlämnas till ett privat rättssubjekt. Om uppgiften innefattar myndighetsutövning måste det emellertid ske med stöd av lag. Socialtjänst-

lagen ger inte kommunerna utrymme att anlita privata rättssubjekt för myndighetsutövning. Med det förbehållet att det inte är fråga om myndighetsutövning föreligger det således redan i dag möjligheter för socialtjänsten att anlita privata rättssubjekt. Utskottet anser därför inte att det föreligger behov av ett tillkännagivande härom till regeringen. Motion So635 yrkandena 1 och 2 avstyrks därför. Utskottet är inte heller berett att föreslå ett tillkännagivande om ökad rättssäkerhet i socialtjänsten på de grunder som föreslås i yrkande 7 i motionen. Utskottet utgår dock alltjämt från att regeringen följer utvecklingen och återkommer till riksdagen med förslag till lagstiftning om det blir nödvändigt. Utskottet avstyrker således även detta motionsyrkande.

Utskottet vill nu i likhet med tidigare betona att frivilligorganisationerna har en stor betydelse när det gäller att komplettera samhällets insatser på det sociala området. Något tillkännagivande härom behövs dock inte. Motionerna 2002/03:So455 (s, fp, kd, v, c, mp) yrkande 8, 2003/04:So413 (m) yrkande 4 och 2003/04:So645 (s, fp, kd, v, c, mp) yrkande 16 avstyrks.

Ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör med delvis bifall till motionsyrkanden som sin mening ge regeringen till känna att den bör återkomma till riksdagen med ett konkret förslag till lösning av problemet med att kommuner gör olika bedömningar när det gäller hur stora inkomster från eget arbete ett barn tillåts ha utan att detta påverkar föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet. Ett sådant förslag bör också beakta hur det belopp som skall undantas vid biståndsberäkningen skall bestämmas. Riksdagen bör vidare, främst med hänvisning till tidigare uttalanden, avslå motioner om bl.a. riksnormen, om vilka inkomster och tillgångar, bortsett från vad gäller barns inkomster, som bör ingå i beräkningsunderlaget för ekonomiskt bistånd samt om kraven för bistånd enligt socialtjänstlagen.

Jämför reservationerna 7 (m), 8 (c), 9 (m), 10 (v), 11 (m), 12 (m, c), 13 (kd) och 14 (kd).

Motioner

I motion 2003/04:So413 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m) begärs att riksdagen beslutar dels att den s.k. riksnormen avvecklas till förmån för att skäligen bidragsnivåer fastställs av kommunerna (yrkande 5), dels att posten medlemskap i fackförening i försörjningsstödet skall utgå (yrkande 6). Motionärerna pekar på att enligt Kommunförbundets bedömningar har riksnormen haft mycket liten inverkan på socialbidragskostnaderna men däremot minskat möjligheterna för kommunerna att hitta egna lösningar. Vidare anför motionärerna att det saknas skäl för att medlemsavgifter i fackföreningar skall

bekostas av skattemedel. Vidare begärs ett tillkännagivande om att möjlighet för kommuner att ersätta kortvarigt socialbidrag med lån bör införas (*yrkande 7*). Motionärerna pekar på att ett lånealternativ skulle kunna innebära en viss ”tröskel” i systemet som motverkar att personer lätt fastnar i bidragsberoende. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag om en möjlighet för kommuner att ersätta kortvarigt socialbidrag med lån.

Ett stort antal motioner berör frågan om vilka inkomster som skall ingå i beräkningsunderlaget för ekonomiskt bistånd.

I *motion 2003/04:So373 av Hillevi Engström m.fl. (m, fp, kd, c, v, mp)* begärs ett tillkännagivande om att utreda möjligheten att införa en regel avseende barns egna inkomster liknande de regler som gäller för underhållsskyldighet. Motionärerna pekar på att när det gäller föräldrarnas underhållsskyldighet påverkas denna vanligtvis inte av mindre inkomster av feriearbete och liknande.

I *motion 2002/03:So243 av Hans Backman (fp)* begärs att regeringen lägger fram förslag till sådana ändringar i socialtjänstlagen att möjligheten upphör för kommunerna att reducera en familjs socialbidrag när barnen sommarjobbar. Även i *motion 2002/03:So235 av Birgitta Carlsson och Jan Andersson (c)* framförs ett yrkande med denna innebörd.

I *motion 2002/03:So511 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs att regeringen återkommer med förslag till ändring i socialtjänstlagen såvitt gäller att barns feriearbete upp till visst belopp inte skall påverka föräldrars försörjningsstöd (*yrkande 6*). Motionärerna pekar på att ett ökande antal barn under det gångna årtiondet har fått växa upp i familjer med relativ fattigdom. Enligt motionärerna är det angeläget att dessa barn själva får lära sig att det lönar sig att arbeta och att de får möjlighet att förbättra sin egen ekonomi, genom t.ex. feriearbete.

I *motion 2003/04:So504 av Marita Aronson m.fl. (fp)* begärs ett tillkännagivande om att undanta barns inkomst av eget arbete och förmögenhet vid bestämmande av bostadsbidrag och socialbidrag (*yrkande 21*).

I *motion 2003/04:So417 av Ulla Hoffmann m.fl. (v)* begärs ett tillkännagivande om barnbidrag och försörjningsstöd (*yrkande 4*). Motionärerna kräver en lagändring för att säkerställa att barnbidraget inte skall ingå i beräkningsunderlaget för socialbidrag. Vidare begärs i motionen ett tillkännagivande om försörjningsstöd och möjligheten till fribelopp för feriearbetande ungdomar (*yrkande 5*). Enligt motionärerna bör lön som barn i familjen tjänar undantas, förslagsvis upp till gränsen för skatteplikt. Motionsyrkanden av denna innebörd framförs även i *motion 2002/03:So399 av Ingrid Burman m.fl. (v) yrkandena 1 och 2*.

I *motion 2002/03:So516 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp)* begärs att regeringen lägger fram förslag till ändring i lag så att inkomster från ungdomars sommararbete, barnbidrag, barnpension och förmögenhet ställd under förmyndare inte påverkar familjers socialbidrag (*yrkande 1*). Motionärerna anser

att kommunerna utifrån FN:s barnkonvention bör göra bedömningar av vad som är skälig levnadsnivå ur ett barnperspektiv och låta ungdomar i bidragsfamiljer behålla sina tillfälliga arbetsinkomster.

I *motion 2002/03:So335 av Yvonne Andersson (kd)* begärs ett tillkännagivande om försörjningsstöd till studenter. Motionären anför att det inte är rimligt att studenter behandlas annorlunda än andra medborgare när det gäller rätten till försörjningsstöd. Regeringen bör därför se över socialtjänstlagens regler för bidragsnormen för studenterna och föreslå behövliga ändringar.

I *motion 2003/04:Kr254 av Kent Olsson m.fl. (m)* begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om konstnärerna och socialbidragen (*yrkande 11*). Enligt motionärerna finns inga generella regler för hur stipendier som skall finansiera kostnader för material, ateljé, resor m.m. skall bedömas vid beräkningen av socialbidrag. Praxisen varierar mellan kommunerna. Motionärerna anser att kraven på konstnärer bör vara samma som för alla andra samt att samma regler bör gälla i hela landet. Ett likalydande yrkande framförs i *motion 2002/03:Kr264 av Kent Olsson m.fl. (m) (yrkande 11)*.

Några motioner rör ideella skadestånds påverkan på rätten till försörjningsstöd.

I *motion 2003/04:So254 av Catharina Elmsäter-Svärd (m)* begärs ett tillkännagivande om skadeståndsansättning. Motionären anför att skadeståndsansättningen, vid kvinnomisshandel, skall kompensera kvinnan för hennes lidande och ge henne upprättelse för den förnedring och kränkande behandling hon varit utsatt för. Ersättningen skall därför inte ligga till grund för beräkningen av kvinnans inkomst i samband med ansökan om försörjningsstöd från socialtjänsten.

I *motion 2003/04:So533 av Lena Ek och Eskil Erlandsson (båda c)* begärs ett tillkännagivande om att erhållet skadestånd på grund av brott inte skall räknas som inkomst vid utredning om eventuellt försörjningsstöd. Motionärerna pekar på att skadeståndet skall kompensera brottsoffret och ge henne eller honom upprättelse för den förnedrande och kränkande behandling som hon eller han varit utsatt för. Det är därför orimligt att skadeståndet skall räknas som inkomst vid utredning om eventuellt försörjningsstöd.

Även i *motion 2002/03:So372 av Håkan Juholt (s)* begärs ett tillkännagivande av innebör att det är orimligt att skadeståndsansättning betraktas som inkomst vid utredning om försörjningsstöd.

I *motion 2002/03:So334 av Yvonne Andersson (kd)* begärs ett tillkännagivande om behovet av en översyn av hur speciella stödinsatser påverkar storleken på ekonomiskt bistånd. Motionären anför att ett bidrag som ges för att möta ett behov inte får neutraliseras genom att det tar bort annat stöd som avses möta annat behov.

I *motion 2002/03:So489 av Maria Öberg (s)* begärs ett tillkännagivande om olika stödformers anknytning till tjänsteinkomsten. Motionären pekar på att det finns en rad tydliga motsättningar på grund av att vissa ersättningar be-

traktas som inkomst av tjänst och påverkar andra stödsystem i samhället. Enligt motionären vore det bra med en genomgång av hur man kan slippa dessa tveksamma verkningar av ett i övrigt bra system.

I *motion 2002/03:So374 av Margareta Sandgren (s)* begärs ett tillkännagivande om att uppmärksamma den ekonomiska situationen för kvinnor som flytt sitt hem på grund av misshandel. Motionären pekar på den svåra ekonomiska situation en kvinna kan hamna i tillfälligt eller under längre tid på grund av att hon fått lämna sitt hem i hast.

I *motion 2003/04:Sf396 av Birgitta Carlsson m.fl. (c)* begärs ett tillkännagivande om att socialtjänstlagen bör ändras så att kommuner får rätt att ställa krav på motprestationer av bidragstagare (*yrkande 2*). Motionärerna anför att den som kommer till Sverige skall stimuleras att ta erbjuden sysselsättning i form av praktik- eller introduktionsplats. Socialtjänstlagstiftningen bör därför ändras så att kommunerna får rätt att ställa krav på motprestationer från bidragsmottagarnas sida.

I *motion 2003/04:So376 av Ingemar Vänerlöv (kd)* begärs ett tillkännagivande om nödvändigheten av bättre samverkansregler mellan socialtjänst och försäkringskassa för att inte utsatta biståndstagare skall komma i kläm.

Bakgrund och tidigare behandling m.m.

Enligt 4 kap. 3 § socialtjänstlagen får försörjningsstöd lämnas för skäligena kostnader för:

1. livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien samt dagstidning, telefon och TV-avgift,
2. boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring samt medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa.

Skäligena kostnader enligt första stycket 1 skall i enlighet med vad regeringen närmare föreskriver beräknas enligt en för hela riket gällande norm (riksnorm) på grundval av officiella prisundersökningar av olika hushållstypers baskonsumtion. Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl, skall socialnämnden dock beräkna dessa kostnader till en högre nivå. Nämnden får också i ett enskilt fall beräkna kostnaderna till en lägre nivå, om det finns särskilda skäl för detta.

I det tidigare nämnda *betänkande 2001/02:SoU11* behandlades senast en motion med krav på att riksnormen skall avskaffas och att kommunerna skall bestämma socialbidragsnormerna. Utskottet avstyrkte motionen med följande motivering (s. 12 f., res. m):

Utskottet har inte ändrat inställning när det gäller riksnormen utan vidhåller att det är angeläget att nivån på det ekonomiska stödet till försörjning inte varierar alltför mycket mellan kommunerna samt att staten bör ha ansvaret för att den enskilde garanteras en miniminivå för de mest grundläggande behoven. Utskottet vill dock åter påpeka att det är kommunerna som bestämmer nivån på biståndet till den enskildes livsföring

med undantag endast för de poster som ingår i riksnormen. Socialnämnden kan för övrigt också frångå riksnormen om särskilda skäl föreligger i ett enskilt fall.

I det nämnda betänkandet behandlades också motioner innefattande dels kritik mot att barns tillgångar och inkomster ingår i beräkningsunderlaget för ekonomiskt bistånd, dels ideella skadestånds påverkan på socialbidragen och dels frågan om bistånd till konstnärer. Utskottet avstyrkte motionerna med följande motivering (s. 13 res., vad betr. barns tillgångar och inkomster, dels v, kd, c, fp, dels mp och vad betr. ideella skadestånd v):

Utskottet konstaterar för det första att barn aldrig är underhållsskyldiga gentemot sina föräldrar. Däremot kan förekomsten av tillgångar hos ett barn beaktas när det gäller barnets del av det försörjningsstöd som betalas ut. Tillgångar som i realiteten inte kan disponeras bör inte tas med vid bedömningen. När det gäller ungdomars inkomster från feriearbete vidhåller utskottet att det är olyckligt om kommunerna tolkar Socialstyrelsens rekommendationer så snävt att ungdomar avstår från att t.ex. sommarjobba. Riksdagen bör dock inte ta något initiativ. Motionerna avstyrks därmed.

Enligt Socialstyrelsens allmänna råd om försörjningsstöd bör stipendier som är avsedda för ett visst ändamål, t.ex. en resa, i normalfallet inte medföra en reduktion av försörjningsstödet. Utskottet anser inte att något sådant initiativ som begärs i motion Kr227 (m) yrkande 11 är nödvändigt. Motionen avstyrks.

När det gäller ideella skadestånds påverkan på socialbidrag har regeringen uttalat att det vid biståndsbedömningen rimligtvis bör beaktas att den enskilde har fått ett sådant skadestånd efter att ha blivit utsatt för ett brott och till följd härav t.ex. har behov av långvariga och kostsamma behandlingar. Utskottet utgår från att regeringen följer frågan även utan något initiativ från riksdagen.

Motionsyrkanden om att ersätta kortvarigt behov av socialbidrag med lån behandlades senast av utskottet i *betänkande 2000/01:SoU18*. Utskottet anförde att det saknades anledning att ytterligare frångå huvudprincipen att bistånd som den enskilde har rätt till inte skall var återbetalningspliktigt eller att utöka möjligheterna för socialnämnden att återkräva utgiven ekonomisk hjälp (s. 32 res. m).

Studiesociala utredningen har den 19 januari 2004 lämnat sitt betänkande *Studerande och trygghetssystemen (SOU 2003:130)*. Utredningen har haft i uppdrag att göra en samlad analys av den ekonomiska och sociala situationen för studerande på olika utbildningsnivåer under den samlade studietiden. Härvid har ingått att göra en kartläggning av samspelet mellan studiestödssystemet och andra offentliga förmånssystem.

I *Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2003:5)* anför följande beträffande barns inkomster och tillgångar:

Eftersom barn aldrig är underhållsskyldiga gentemot sina föräldrar eller eventuella syskon kan barnets egen inkomst bara ligga till grund för den del av det ekonomiska biståndet som gäller barnet. Ett barn bör alltid få disponera en del av sina inkomster för egen räkning utan att det påverkar föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet. Detta gäller särskilt inkomster från feriearbete. Hur stor denna del bör vara får bedömas från

fall till fall och utifrån barnets behov. Eventuell inkomst utöver vad barnet självt bör få disponera, bör socialnämnden kunna räkna av mot barnets del i familjens kostnader inklusive boendekostnaden.

Om ett barn har tillgångar som föräldrarna inte kan förfoga över, bör det inte påverka föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet. Detta gäller t.ex. bankmedel som står under överförmyndarens kontroll, om överförmyndaren inte ger sitt samtycke till uttag.

Socialstyrelsen anför vidare i de ovan angivna allmänna råden att socialnämnden i regel inte bör räkna med vissa faktiska inkomster. Som exempel på sådana inkomster anges bl.a. dels skadestånd som den enskilde fått för att kompensera ekonomiska förluster och som inte utgör ersättning för inkomstförlust, dels stipendier och fondmedel som är avsedda för ett visst ändamål, t.ex. en resa. Dessutom anför Socialstyrelsen att det när det gäller t.ex. den som varit utsatt för brott och till följd av detta måste flytta kan vara befogat att ge bistånd beräknat på en ny högre boendekostnad. Detta under förutsättning att flytningen är nödvändig för att den enskilde skall uppnå en skälig levnadsnivå. Dessutom anför Socialstyrelsen att om den enskilde genom socialförsäkringsförmåner och andra ersättningar helt eller delvis kan tillgodose sitt behov, bör socialnämnden hänvisa honom eller henne till att ansöka om dessa. Sådana förmåner och ersättningar kan vara t.ex. bostadsbidrag, underhållsstöd, sjukpenning, föräldrapenning, äldreförsörjningsstöd samt sjukersättning och aktivitetsersättning.

Enligt *regleringsbrevet för Socialstyrelsen* för år 2004 skall styrelsen senast den 31 maj 2005 redovisa hur bestämmelsen i 4 kap. 4 § socialtjänstlagen tillämpas. Det aktuella lagrummet avser möjligheten att ställa krav på att den som uppbär försörjningsstöd under vissa angivna omständigheter och under viss tid skall delta i anvisad praktik m.m.

Enligt 3 kap. 5 § socialtjänstlagen skall socialnämndens insatser för den enskilde utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte ändrat uppfattning utan anser alljämt att en riksnorm bör föreligga. Inte heller anser utskottet att det finns skäl att föreslå någon ändring vad beträffar vilka poster som riksnormen skall omfatta. Motion 2003/04:So413 (m) yrkandena 5 och 6 avstyrks därför.

Utskottet vidhåller att det saknas anledning att ytterligare frångå huvudprincipen att bistånd som den enskilde har rätt till inte skall var återbetalningspliktigt eller att utöka möjligheterna för socialnämnden att återkräva utgiven ekonomisk hjälp. Utskottet avstyrker därför motion 2003/04:So413 (m) yrkande 7.

Det varierar från en kommun till en annan hur stora inkomster från eget arbete ett barn tillåts ha utan att detta påverkar föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet. På grund härav har utskottet förståelse för de krav

som framförs i ett antal motioner om att barns inkomster från feriearbete m.m., upp till en viss nivå, inte skall påverka familjens samlade rätt till försörjningsstöd. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett konkret förslag till lösning av problemet med att kommuner gör olika bedömningar när det gäller hur stora inkomster från eget arbete ett barn tillåts ha utan att detta påverkar föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet. Ett sådant förslag bör också beakta hur det belopp som skall undantas vid biståndsberäkningen skall bestämmas. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med delvis bifall till motionerna 2002/03:So235 (c), 2002/03:So243 (fp), 2002/03:So399 (v) yrkande 2, 2002/03:So511 (fp) yrkande 6, 2002/03:So516 (mp) yrkande 1, 2003/04:So373 (m, fp, kd, c, v, mp) och 2003/04:So417 (v) yrkande 5 som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet är inte berett att föreslå ett initiativ av innebörd att barnbidraget skall undantas från beräkningsunderlaget för försörjningsstöd. Motionerna 2002/03:So399 (v) yrkande 1 och 2003/04:So417 (v) yrkande 4 avstyrks.

Utskottet konstaterar att ett utredningsbetänkande nyligen har lämnats till regeringen som rör den ekonomiska situationen för studenter. Regeringens arbete på detta område bör inte föregripas. Motion 2002/03:So335 (kd) avstyrks därför.

Av Socialstyrelsens allmänna råd om försörjningsstöd framgår att stipendier som är avsedda för ett visst ändamål, t.ex. en resa, i regel inte bör medföra en reducering av försörjningsstödet. Utskottet anser inte att något sådant initiativ som begärs i motionerna 2002/03:Kr264 (m) yrkande 11 och 2003/04:Kr254 (m) yrkande 11 är nödvändigt. Motionerna avstyrks.

Utskottet vidhåller med hänvisning till regeringens tidigare uttalanden härom samt vad som anförs i Socialstyrelsens allmänna råd att det inte behövs något tillkännagivande när det gäller frågan om ideella skadestånds påverkan på rätten till socialbidrag. Utskottet utgår dock alltjämt från att regeringen följer frågan. Motionerna 2002/03:So372 (s), 2003/04:So254 (m) och 2003/04:So533 (c) avstyrks.

Som tidigare beskrivits pågår det ett omfattande arbete för att minska socialbidragsberoendet i samhället. Utskottet utgår från att detta arbete även innefattar en översyn av hur olika stödformer påverkar varandra. Motionerna 2002/03:So334 (kd) och 2002/03:So489 (s) avstyrks.

Av Socialstyrelsens allmänna råd framgår att det när det gäller t.ex. den som varit utsatt för brott och till följd av detta måste flytta kan vara befogat att ge bistånd beräknat på en ny högre boendekostnad. Motion 2002/03:So374 (s) får härigenom anses i huvudsak tillgodosedd.

Socialtjänsten har redan i dag genom 4 kap. 4 § socialtjänstlagen möjligheter att ställa krav på motprestationer från den som uppbär socialbidrag. Motion 2003/04:Sf396 (c) yrkande 2 får därför anses i huvudsak tillgodosedd.

Utskottet anser att gällande regler i socialtjänstlagen ger tillfredsställande möjligheter till samverkan mellan socialtjänsten och andra samhällsorgan. Motion 2003/04:So376 (kd) avstyrks därför.

Våld mot kvinnor m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör med delvis bifall till motionsyrkanden som sin mening ge regeringen till känna att den särskilda utredare (dir. 2003:112) som tillkallats under hösten 2003 med uppdrag att följa upp och ur ett könsmaktsperspektiv utvärdera de myndighetsgemensamma uppdrag och de uppdrag till enskilda myndigheter, som gavs i samband med propositionen Kvinnofrid (prop. 1997/98:55) genom tilläggsdirektiv bör få i uppdrag att överväga hur önskemålet att varje kommun bör ha en handlingsplan för arbetet med våldsutsatta kvinnor skall uppnås. Riksdagen bör vidare, främst mot bakgrund av det omfattande arbete som pågår på området, avslå motioner dels om förslag till ändring av socialtjänstlagen för att förbättra stödet till brottsoffer, dels om det förebyggande arbetet på området m.m. Riksdagen bör vidare, mot bakgrund av det arbete som pågår på området, avslå motionsyrkanden rörande offer för trafficking. Avslutningsvis bör riksdagen, bl.a. med hänsyn till Socialstyrelsens uppdrag på området, avslå motionsyrkanden rörande vård och rehabilitering m.m. av prostituerade.

Jämför reservationerna 15 (kd, c, mp), 16 (fp), 17 (v), 18 (m), 19 (fp), 20 (kd), 21 (fp), 22 (m) 23 (mp), 24 (fp), 25 (v), 26 (fp), 27 (v, mp) och 28 (kd).

Motioner

I fem motioner framförs yrkanden om att kommunerna bör åläggas att upprätta handlingsplaner när det gäller bemötandet av misshandlade och hotade kvinnor.

I *motion 2003/04:Ju443 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (m)* begärs att riksdagen beslutar om att kommunerna skall åläggas att upprätta handlingsplaner för bemötandet av misshandlade kvinnor och barn (*yrkande 9*).

I *motion 2003/04:Ju479 av Johan Pehrson m.fl. (fp)* begärs ett tillkännagivande om att alla kommuner bör ha en handlingsplan för arbetet med våldsutsatta kvinnor (*yrkande 33*).

I *motion 2002/03:So451 av Ulla Hoffmann m.fl. (v)* begärs ett tillkännagivande om en skärpning av kommunernas arbete med handlingsplaner mot sexualiserat våld (*yrkande 6*).

I *motion 2003/04:Ju478 av Mikaela Valtersson m.fl. (mp)* begärs ett tillkännagivande om vikten av att kommunerna tar ansvar för kvinnomisshandelsproblematiken (*yrkande 7*). Motionärerna anför att det i varje kommun bör finnas en skriftlig handlingsplan för bemötande av misshandlade kvinnor inklusive handlägningsrutiner.

I *motion 2003/04:So396 av Luciano Astudillo (s)* begärs ett tillkännagivande om att kommuner lagstiftningsvägen bör åläggas att ta fram handlingsplaner för bemötande och omhändertagande i samband med hot och kvinnomisshandel.

Sex motioner rör ändringar i alternativt en översyn av hur socialtjänstlagen fungerar när det gäller socialnämndens stöd till brottsoffer.

I *motion 2003/04:Ju444 av Johan Pehrson m.fl. (fp)* begärs ett tillkännagivande om att kommunerna bör ta det ansvar för brottsoffer som åläggs dem i socialtjänstlagen (*yrkande 1*). Motionärerna anför att stödet till brottsoffer i dag i praktiken fungerar tveksamt i alltför många kommuner. Om kommunerna inte lever upp till sin lagstadgade skyldighet bör ordet ”bör” bytas ut mot ”skall”, anføres det.

I *motion 2002/03:So350 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp)* begärs ett tillkännagivande om att ersätta ordet bör med skall i 5 kap. 11 § socialtjänstlagen (*yrkande 9*). Motionärerna anför att det är befogat och nödvändigt att det stadgas att socialnämnden skall, och inte endast bör, verka för att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet får stöd och hjälp för att förändra sin situation. Även i *motionerna 2002/03:So427 av Inger Davidson (kd)*, *2003/04:Ju478 av Mikaela Valtersson m.fl. (mp) (yrkande 1)* och *2002/03:So510 av Viviann Gerdin och Birgitta Sellén (båda c) (yrkande 1)* framförs yrkanden av innebörd att ordalydelsen i 5 kap. 11 § socialtjänstlagen bör ändras från bör till skall.

I *motion 2003/04:Ju262 av Rolf Olsson m.fl. (v)* begärs ett tillkännagivande om att utreda hur kommunerna efterlever intentionerna i socialtjänstlagen att ge stöd och hjälp åt brottsoffer i allmänhet och i synnerhet vad gäller kvinnor som utsatts för våld (*yrkande 7*). Motionärerna anför att frågan om ansvaret för brottsoffer och då särskilt socialtjänstens ansvar måste uppmärksammas särskilt. Det finns anledning att göra en nationell översyn av hur intentionerna i socialtjänstlagen 5 kap. 11 § efterlevs, anføres det.

I *motion 2003/04:Ju443 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (m)* begärs att riksdagen beslutar om boendemöjligheter för misshandlade kvinnor när de flyttar från kvinnojourerna (*yrkande 4*). Motionärerna pekar på att det underlättar för misshandlade kvinnor att åter integreras i samhället om de har en lägenhet dit de kan flytta när de lämnar jourerna.

I *motion 2003/04:Ju479 av Johan Pehrson m.fl. (fp)* begärs ett tillkännagivande om opinionsarbetet gällande våld mot kvinnor i nära relationer. Motionärerna anför att vi i opinionsarbetet en gång för alla måste slå fast att hot, misshandel, ofredande, våldtäkt och kvinnofridskränkning är brott som samhället ser allvarligt på och att det aldrig är kvinnans eget ”fel” att mannen utsätter henne för övergrepp (*yrkande 4*). Vidare begärs i motionen ett tillkännagivande om erbjudande av vård och behandling till kvinnor som har utsatts för våld och sexuella övergrepp (*yrkande 31*). Motionärerna anser att det är av yttersta vikt att lagstiftningen och de berörda myndigheterna inte

sviker kvinnor som har utsatts för våld i nära relationer och för sexuella övergrepp utan erbjuder stöd genom snabb och professionell vård och behandling, anpassad efter individuella behov. I motionen begärs också ett tillkännagivande av innebörd att länsstyrelsen i sin roll som tillsynsmyndighet bör kunna utdöma vite till de kommuner som inte uppfyller socialtjänstlagens bestämmelse gällande stöd och hjälp till våldsutsatta kvinnor (*yrkande 34*). Avslutningsvis begärs ett tillkännagivande om att kommunerna måste bistå med skyddat boende för våldsutsatta kvinnor (*yrkande 36*).

I *motion 2002/03:Ju250 av Catharina Elmsäter Svärd m.fl. (m)* begärs ett tillkännagivande om att en myndighet bör få i uppdrag att definiera de fysiska, psykiska och ekonomiska effekterna av misshandel och våldtäkt (*yrkande 9*). Motionärerna pekar på att utbildning, fortbildning och handledning är en förutsättning för ett korrekt omhändertagande av en misshandlad kvinna. Det är därför viktigt att någon myndighet, förslagsvis Socialstyrelsen, får i uppdrag att definiera de fysiska, psykiska och ekonomiska effekterna av våldtäkt och misshandel.

I *motion 2003/04:So271 av Annelie Enochson (kd)* begärs ett tillkännagivande om att skapa ett centrum mot sexuella övergrepp i varje region i Sverige (*yrkande 9*). Motionären pekar på att det med den tilltagande sexualisering av vårt samhälle som framför allt medierna bidrar till finns en stor risk att de sexuella övergreppen kommer att öka i framtiden. Det bör därför finnas ett centrum mot sexuella övergrepp i varje region där verksamheten bedrivs med statliga medel. I motionen begärs vidare ett tillkännagivande om att möjliggöra skyddat boende för kvinnor och barn i hela Sverige (*yrkande 10*). Yrkanden likalydande med de två sistnämnda framförs av samma motionär även i *motion 2002/03:So360 (yrkandena 10 och 11)*.

I *motion 2002/03:384 av Carina Ohlsson och Elisebeht Markström (båda s)* begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör följa upp riksdagens ”kvinnofridsbeslut” från 1998 och vidta de åtgärder som behövs för att beslutet skall genomföras.

I *motion 2002/03:So420 av Kerstin-Maria Stalin (mp)* begärs ett tillkännagivande om behovet av utredning och statistik om tandvård och kvinnomisshandel (*yrkande 1*). Motionären anser att Socialstyrelsen i samarbete med socialförvaltningarna bör få i uppdrag att sammanställa statistik angående de dolda kostnader som kan finnas på socialförvaltningar angående tandvård som man bedömer har eller kan ha sitt ursprung i misshandelsproblematik.

Ett antal motioner rör vård och rehabilitering m.m. av prostituerade.

I *motion 2003/04:Ju447 av Lars Leijonborg m.fl. (fp)* begärs ett tillkännagivande om ett tydligt uppdrag till socialtjänsten (*yrkande 5*). Motionärerna anför, när det gäller offer för människohandel för sexuella ändamål, att det måste bli ett stopp för återsändandet av offren under utredningens gång. Socialtjänstens uppdrag bör förtydligas till att ta ansvar för offren under utredningen eller tills permanent boende och uppehälle är ordnat, anför det.

I motion 2002/03:So451 av Ulla Hoffmann m.fl. (v) begärs att regeringen arbetar fram direktiv till berörda myndigheter angående ansvar för kvinnor som utsatts för trafficking (yrkande 4). Motionärerna anför att varje instans som kommer i kontakt med kvinnor som utsatts för trafficking måste få tydliga direktiv som klargör vilket ansvar och utrymme man har.

I motion 2003/04:So635 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) begärs ett tillkännagivande om bättre samverkan för att motverka prostitution (yrkande 10). Motionärerna anför att det samlade arbetet mot prostitutionen många gånger skulle bli mer effektivt med en smidigare samverkan mellan polismyndigheter, socialtjänst, hälso- och sjukvård och andra berörda myndigheter och organisationer.

I motion 2002/03:So451 av Ulla Hoffmann m.fl. (v) begärs att regeringen tillsätter en utredning om inrättande av ett nationellt resurscentrum mot prostitution (yrkande 3). Motionärerna anser att detta centrum bör ha till uppgift att arbeta med att stötta dem som söker vägar ut ur prostitution. Det bör även arbeta med information till institutioner och yrkesgrupper vilka i sin verksamhet möter prostituerade samt samverka med berörda myndigheter och organisationer. Ett likalydande yrkande framförs även i motion 2003/04:Ju452 av Camilla Sköld Jansson m.fl. (v) yrkande 2.

I motion 2003/04:Ju314 av Tina Acketoft (fp) begärs ett tillkännagivande om att öka samhällets stödinsatser för integrationen av prostituerade (yrkande 2). Motionären anför att de flesta prostituerade har en bakgrund som inte gett dem en reell möjlighet att utvecklas och kunna skapa sig möjligheter till ett mer normalt liv. Precis samma regler och insatser som gäller för integrationen av andra kriminella till ett icke kriminellt liv bör gälla för denna grupp.

I motion 2003/04:Ju313 av Ingemar Vänerlöv och Tuve Skånberg (båda kd) begärs ett tillkännagivande om behovet av ett utbyggt system för vård- och rehabiliteringsinsatser för prostituerade som är i behov därav (yrkande 5). Motionärerna, som anser att ett förbud för försäljning av sexuella tjänster skall införas, anför att det är synnerligen angeläget att, innan ett sådant förbud införs, ett utbyggt system för adekvata rehabiliterings- och vårdinsatser föreligger för dem som kan vara i behov därav. Dessutom behövs det ett nytt påföljdssystem för brottet, anför det. Motionärerna anser det högst olämpligt med traditionella fängelsestraff, utan anser att påföljderna skall ta sikte på rehabilitering och vård i ändamålsenliga inrättningar. I motion 2002/03:Ju284 yrkande 3 framför samma motionärer ett likalydande yrkande.

Bakgrund och tidigare behandling m.m.

Enligt 5 kap. 11 § socialtjänstlagen bör socialnämnden verka för att den som utsatts för brott och dennes anhöriga får stöd och hjälp. Socialnämnden bör härvid särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Utskottet behandlade senast frågor om våld mot kvinnor i de av riksdagen godkända *betänkandena 2001/02:SoU11 och 2003/04:SoU1*, till vilka hänvisas för en bakgrundsredovisning. I det förstnämnda betänkandet avstyrkte utskottet motionerna med följande motivering (s. 17 f. ej res.):

Utskottet vill åter framhålla vikten av att förebygga våld och hot mot kvinnor och av att ge utsatta kvinnor adekvat vård och stöd. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att det har genomförts en rad åtgärder och fortfarande pågår ett omfattande arbete på olika nivåer med frågor som rör mäns våld mot kvinnor. Utskottet ser bl.a. mycket positivt på att utsatta flickor och unga kvinnor i s.k. patriarkala familjer uppmärksammas alltm. Såväl socialtjänstlagstiftningen som den straffrättsliga lagstiftningen har nyligen setts över och ändrats i syfte att öka skyddet för och stödet till utsatta kvinnor. Socialstyrelsen och andra myndigheter arbetar fortfarande med de regeringsuppdrag som gavs i samband med kvinnofridsreformen 1998. Brottsförebyggande rådet har intensifierat sin forskning på området. Även inom Regeringskansliet, inte minst i Nationella rådet för kvinnofrid, pågår ett aktivt arbete. Vidare är förslag om utökade möjligheter till besöksförbud under beredning i Regeringskansliet. Socialstyrelsen kommer inom kort att slutredovisa sitt uppdrag med anledning av kvinnofridsreformen. Utskottet utgår från att regeringen därefter överväger behovet av ytterligare åtgärder. Mot bakgrund av de omfattande insatserna på området får motionerna – – – anses i huvudsak tillgodosedda.

I *budgetpropositionen för 2004* (prop. 2003/04:1 utg.omr. 9) anförs bl.a. följande (s. 130 f.):

Socialstyrelsen har, tillsammans med andra berörda myndigheter, genomfört uppdrag som den fick i samband med Kvinnofridsreformen 1998. Uppdragen avslutades 2002. Inom ramen för Socialstyrelsens uppdrag har åtta olika rapporter publicerats, bland annat innehållande redovisningar av metodutvecklingsprojekt. Resultaten från projekten genomförs gradvis. Myndigheternas arbete med anledning av uppdragen kommer att följas upp av en särskild utredare under 2003–2004. Utredaren skall också lägga förslag om finansiering och drift av en nationell kristelefon för kvinnor som utsätts för hot eller våld. Staten stöder ekonomiskt kvinnojourer och andra organisationer som arbetar för att motverka våld mot kvinnor, främst kvinnojourernas två riksorganisationer. Under 2002 har 7 miljoner kronor i engångsanslag fördelats till kvinnojourer för projekt riktade till kvinnor med invandrarbakgrund, kvinnor med missbruksproblem och kvinnor med funktionshinder. Regeringen beslutade våren 2003 om ekonomiskt stöd till ett projekt inom handikapprörelsen för att öka kunskapen och medvetenheten om våld mot kvinnor och män med funktionshinder. Regeringen har sedan tillkomsten av Rikskvinnocentrum lämnat stöd till verksamheten där. År 2003 uppgick stödet till sammanlagt 3,2 miljoner kronor.

I Socialstyrelsens uppdrag ligger också att följa prostitutionens omfattning och utveckling samt att ge stöd till utveckling och förbättring. Socialstyrelsen genomförde 1999, ett år efter lagen om förbud mot köp av sexuella tjänster, en kartläggning av prostitutionens omfattning i Sverige. Arbetet med en uppföljning av kartläggningen pågår för närvarande.

I *budgetpropositionen för 2004* anförs dessutom följande (utg.omr. 9, s. 138):

Insatser för att bekämpa hot och våld mot kvinnor måste kontinuerligt utvecklas. Socialstyrelsens uppdrag med anledning av Kvinnofridsreformen är avslutat, men arbetet med att förstärka insatserna måste fortsätta. Det kan bland annat ske inom ramen för den myndighetssamverkan för kvin-

nofrid som Socialstyrelsen initierat. Den webbplats som har utvecklats inom ramen för myndighetssamarbetet har en viktig funktion att fylla vad gäller det fortsatta samarbetet och spridning av goda exempel. Enligt regeringens bedömning behövs ytterligare fokus på, och insatser för, kvinnor som är dubbelt utsatta, till exempel kvinnor med missbruksproblem och funktionshindrade kvinnor. För att långsiktigt förebygga mäns våld mot kvinnor behövs förebyggande och rehabiliterande insatser också för män som slår. Frivilligorganisationer har en viktig uppgift att fylla både när det gäller att förebygga våld och att skydda utsatta kvinnor. Regeringen avsätter ytterligare 9 miljoner kronor till kvinno- och mansjourernas verksamhet fr.o.m. 2004. Den utvärdering som skall göras av myndighetsuppdragen i samband med Kvinnofridsreformen kommer enligt regeringens bedömning att utgöra ett viktigt underlag för fortsatta överväganden om åtgärder för att ytterligare stärka insatserna för utsatta kvinnor. Under budgetåret skall den långsiktiga finansieringen av en nationell kristelefon för utsatta kvinnor utredas. Regeringen aviserade i sin skrivelse om jämställdhetspolitik med handlingsplan för mandatperioden (2002/03:140) att en utredare skall se över formerna för en ombildning av Rikskvinnocentrum till ett nationellt institut för att sprida kunskap och utveckla metoder när det gäller att motverka våld mot kvinnor. Regeringen avsätter för budgetåret 2004 9,2 miljoner kronor till Rikskvinnocentrumets verksamhet. Utredningen skall bedrivas med målsättningen att Rikskvinnocentrum skall kunna omvandlas till ett institut under budgetåret 2004. Ytterligare insatser kan behöva genomföras för att stimulera och intensifiera kommunernas arbete för våldsutsatta kvinnor.

I *betänkande 2003/04:SoU1* anförde utskottet under rubriken bidrag till utveckling av socialt arbete m.m. följande i sin bedömning (s. 99, res. vad beträffar stöd till kvinnojourer m.m. dels fp, dels v, mp):

Utskottet, som med tillfredsställelse noterar att regeringen avsätter ytterligare 9 miljoner kronor till kvinno- och mansjourernas verksamhet fr.o.m. 2004, har inget att erinra mot den föreslagna medelsanvisningen. Motionerna — — — avstyrks därmed.

Såsom utskottet framhållit vid upprepade tillfällen utför kvinnojourerna ett mycket värdefullt arbete med stor betydelse som komplement till socialtjänstens verksamhet på området. Utskottet vill också åter betona att den omständigheten att det statliga stödet till kvinnojourerna ökat under de senaste åren inte får leda till att kommunernas ekonomiska engagemang minskar. Det är kommunerna som även i fortsättningen bör ha det primära ansvaret för att stödja kvinnojourerna. Utskottet vidhåller också att det självklart är positivt att kommunerna ger stöd även till mansjourer. Motionerna — — — får anses i huvudsak tillgodosedda.

Utskottet vidhåller att Rikskvinnocentrum fyller en viktig funktion när det gäller att motverka våld mot kvinnor och ser positivt på att medel inom anslaget bidrar till finansieringen av verksamheten. Utskottet kan konstatera att regeringen avsätter ytterligare 6 miljoner kronor till Rikskvinnocentrum i syfte att under 2004 omvandla centrumet till ett nationellt institut för att sprida kunskap och utveckla metoder när det gäller att motverka våld mot kvinnor. Motion — — — får därmed anses i huvudsak tillgodosedd.

Riksdagen har i juni 2003 (prop. 2002/03:70, bet. 2002/03:JuU17, rskr. 2002/03:224) beslutat ett antal lagändringar som i första hand syftar till att motverka våld mellan personer som är eller har varit närstående. Därvid har bl.a. beslutats att ett besöksförbud skall kunna utvidgas till större geografiska

områden än vad tidigare varit fallet och att ett besöksförbud skall kunna avse den gemensamma bostaden om det på grund av särskilda omständigheter finns en påtaglig risk för att den person förbudet riktar sig mot kommer att begå brott mot en sammanboendes liv, hälsa, frihet eller frid. Lagändringarna har trätt i kraft den 1 september 2003.

Frågan om stöd till våldsutsatta kvinnor och flickor har i november 2003 berörts av *statsrådet Morgan Johansson* i fråga för skriftligt svar (2003/04:227). I svaret har statsrådet anfört bl.a. följande:

Ytterligare en åtgärd i arbetet mot våld mot kvinnor och flickor är att låta en utredare se över formerna för en ombildning av Rikskvinnocentrum till ett nationellt institut. Institutets uppgift ska vara att sprida kunskap och utveckla metoder när det gäller att motverka våld mot kvinnor. Regeringen avsätter 9,2 miljoner kronor för budgetåret 2004 till Rikskvinnocentrums verksamhet.

Utredaren ska dessutom överväga förutsättningarna för att inrätta en nationell kristelefon för kvinnor som utsatts för mäns våld.

Utbildning och kompetensutveckling är viktigt för att öka kunskapen hos personalen i kommuner och landsting om våld i nära relationer och hur man bemöter kvinnor som behöver stöd. En uppföljning av Socialstyrelsens fortbildningssatsning för personal inom socialtjänst och hälso- och sjukvård visar att ett stort antal anställda har genomgått utbildning samt att personalen genomgående tycks ha fått större kunskap, ökad kompetens och bättre beredskap att möta problemen. Utbildningen har på många håll i landet resulterat i nätverk, handlingsplaner och bättre rutiner. I över en tredjedel av länen finns länsövergripande samverkansgrupper. Många kommuner har tagit fram strategier och/eller handlingsplaner för arbetet med våldsutsatta kvinnor. I flera kommuner finns också lokala samverkansgrupper. Fortfarande kvarstår dock brister inom flera områden.

I *betänkande 2001/02:SoU1* behandlades senast ett motionsyrkande om att regeringen skall tillsätta en utredning om inrättande av ett nationellt resurscentrum mot prostitution. Utskottet anförde följande i sin bedömning (s. 109, res. v):

Vänsterpartiet begär i motion Ju323 yrkande 3 att en utredning tillsätts om ett nationellt resurscentrum mot prostitution. Utskottet vidhåller sin tidigare redovisade uppfattning att samhället på olika sätt och i olika sammanhang bör motverka prostitutionens skadeverkningar och konsekvenser. Utskottet konstaterar att Socialstyrelsen har i uppdrag att samla kunskap om prostitutionens omfattning och utveckling, sammanställa kunskap om de sociala insatserna på lokal nivå samt ge stöd till utveckling och förbättring av dessa insatser. Utskottet förutsätter att regeringen och ansvariga myndigheter följer utvecklingen och vidtar de åtgärder som kan behövas. Motionen får anses delvis tillgodosedd med det anförda.

Situationen för offer för människohandel har berörts av statsrådet Jan O Karlsson i en interpellationsdebatt den 13 maj 2003. I debatten (snabbprotokoll 2002/03:102) anförde statsrådet bl.a. följande:

Regeringen gav redan i november 2000 Anhörigkommittén i uppdrag att utreda hur vi kan ge offren för människohandel rättsligt och annat stöd så att de kan bistå i utredningar. Anhörigkommitténs betänkande har remsbehandlats och är för närvarande under beredning i Regeringskansliet. Kommittén föreslår bland annat att offer för människohandel ska kunna

ges tidsbegränsade uppehållstillstånd för att närvara vid brottsutredning och rättegång och då ha rätt till hälso- och sjukvård och annat socialt bistånd. Detta gäller naturligtvis alla offer för människohandel, såväl kvinnor och flickor som män och pojkar. Det är också viktigt att påpeka att offer för människohandel redan i dag kan ansöka om asyl och har rätt till en individuell bedömning av skyddsbehov eller humanitära skäl.

Min ambition är att så snart som möjligt kunna lägga fram ett lagförslag som stärker skyddet för offren. Det kommer att förbättra möjligheterna att lagföra den här typen av brott. De som utsatts för brott ska ha rätt till nödvändigt socialt och psykologiskt stöd förutom det rättsliga stöd som kan ges under rättsprocessen i form av målsägandebiträde och stödpersoner.

Regeringen har i november 2003 till riksdagen lämnat *propositionen 2003/04:35 Människosmuggling och tidsbegränsat uppehållstillstånd för målsägande och vittnen m.m.* Propositionen bereds för närvarande i riksdagen.

Frågan om uppehållstillstånd för brottsoffer för människohandel har därefter även berörts av statsrådet Barbro Holmberg i januari 2004 i interpellation 2003/04:182. I debatten (snabbprotokoll 2003/04:58) anförde statsrådet bl.a. följande:

Enligt socialtjänstlagen är det kommunerna som har det yttersta ansvaret för att de som vistas i en kommun får det stöd och den hjälp de behöver. Det åligger således socialtjänsten att verka för att de personer som det här är fråga om får det skydd och den hjälp de kan behöva. Det kan till exempel bli aktuellt att dessa personer erbjuds skyddat boende under vistelsen i Sverige.

I propositionen om människosmuggling och tidsbegränsat uppehållstillstånd för målsägande och vittnen föreslås även att en utlänning som har beviljats ett uppehållstillstånd på ansökan av en förundersökningsledare själv kan ansöka om uppehållstillstånd i Sverige på andra grunder. Vid Migrationsverkets prövning av en sådan ansökan kommer en sammantagen bedömning av alla relevanta omständigheter i det enskilda fallet att göras. Något generellt svar på om en person som mot sin vilja blivit offer för människohandel kan anses ha tillräckliga skäl för att beviljas permanent uppehållstillstånd av humanitära skäl kan jag inte ge.

Jag vill också nämna att utarbetandet av en nationell handlingsplan för arbetet med att bekämpa prostitution och handel med människor, särskilt kvinnor och barn, nyligen har påbörjats. Handlingsplanen inbegriper åtgärder för förebyggande av prostitution och människohandel samt insatser för skydd och bistånd till offren. Arbetet kommer att drivas inom berörda politikområden och ske i samråd med ansvariga myndigheter och frivilligorganisationer och kommer att inkludera insatser både på nationell och på internationell nivå.

Enligt *Statsrådsberedningens propositionsförteckning* från den 20 januari 2004 avser Justitiedepartementet att lämna en proposition om människohandel till riksdagen i mars 2004.

Utskottets ställningstagande

Enligt 5 kap. 11 § socialtjänstlagen bör socialnämnden verka för att den som utsatts för brott och dennes anhöriga får stöd och hjälp. Socialnämnden bör härvid särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Flera motionärer tar upp behovet av att alla kommuner bör ha en handlingsplan för arbetet med våldutsatta kvinnor.

Utskottet konstaterar att ett omfattande arbete pågår i kommunerna för att öka kunskapen om våld i nära relationer och hur man bemöter kvinnor som behöver stöd. Utskottet konstaterar också att många kommuner har tagit fram handlingsplaner eller motsvarande för hur detta arbete skall bedrivas. Utskottet vill vidare erinra om att ytterligare medel avsatts till Rikskvinnocentrum för innevarande år, bl.a. för att avhjälpa de brister som föreligger på området. Utskottet noterar dessutom att en särskild utredare (dir. 2003:112) tillkallats under hösten 2003 med uppdrag att följa upp och ur ett könsmaktsperspektiv utvärdera de myndighetsgemensamma uppdrag och de uppdrag till enskilda myndigheter, som gavs i samband med propositionen Kvinnofrid (prop. 1997/98:55). Utredaren skall göra en samlad analys av eventuella hinder och strukturer som motverkar ett könsmedvetet arbete på de områden som dessa uppdrag gällde. Uppdraget skall redovisas senast den 30 september 2004. Utskottet anser det lämpligt att den särskilde utredaren genom tilläggsdirektiv får i uppdrag att överväga hur önskemålet att varje kommun bör ha en handlingsplan för arbetet med våldutsatta kvinnor skall uppnås. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med delvis bifall till motionerna 2002/03:So451 (v) yrkande 6, 2003/04:So396 (s), 2003/04:Ju443 (m) yrkande 9, 2003/04:Ju478 (mp) yrkande 7 och 2003/04:Ju479 (fp) yrkande 33 som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet anser det utomordentligt angeläget att kommunerna ger stöd åt brottsoffer i enlighet med socialtjänstlagens bestämmelse härom. Utskottet utgår därför från att regeringen noga följer frågan. Utskottet delar inte bedömningen att ordet bör skall bytas ut mot skall i det aktuella lagrummet. Motionerna 2002/03:So350 (mp) yrkande 9, 2002/03:So427 (kd) 2002/03:So510 (c) yrkande 1, 2003/04:Ju262 (v) yrkande 7, 2003/04:Ju444 (fp) yrkande 1 och 2003/04:Ju478 (mp) yrkande 1 avstyrks.

Liksom tidigare vill utskottet framhålla vikten av att på alla sätt förebygga våld och hot mot kvinnor och att ge utsatta kvinnor adekvat vård och stöd. Utskottet konstaterar vidare att det alltjämt pågår ett omfattande arbete på olika nivåer när det gäller mäns våld mot kvinnor. Härvid vill utskottet särskilt peka på det arbete som skall ske för att genomföra resultatet av Socialstyrelsens uppdrag med anledning av Kvinnofridsreformen. Utskottet ser vidare mycket positivt på regeringens avsikt att låta utreda möjligheterna att låta ett ombildat Rikskvinnocentrum sprida kunskap om och utveckla metoder när det gäller att motverka våld mot kvinnor. Dessutom har ändringar gjorts i reglerna för besöksförbud som innebär ett ökat skydd för utsatta kvinnor. Mot

bakgrund av de omfattande åtgärderna på området anser utskottet att motionerna 2002/03:So360 (kd) yrkandena 10 och 11, 2002/03:So384 (s), 2003/04:So271 (kd) yrkandena 9 och 10, 2003/04:Ju443 (m) yrkande 4 och 2003/04:Ju479 (fp) yrkandena 4, 31 och 36 får anses i huvudsak tillgodosedda.

Länsstyrelsen har en viktig roll när det gäller att följa upp att kommunerna uppfyller socialtjänslagens regler om stöd och hjälp till den som utsatts för brott. Utskottet anser dock inte att det är nödvändigt med ett tillkännagivande om att länsstyrelsen i denna roll skall ges möjlighet att utdöma vite. Motion 2003/04:Ju479 (fp) yrkande 34 avstyrks.

Utskottet anser det angeläget att misshandlade kvinnor får ett korrekt omhändertagande. Utbildning, fortbildning och handledning av berörd personal är som anförs i motion 2002/03:Ju250 (m) yrkande 9 av stor vikt i detta sammanhang. Ett tillkännagivande om att en myndighet bör ges i uppdrag att definiera de fysiska, psykiska och ekonomiska effekterna av misshandel och våldtäkt är dock inte nödvändigt enligt utskottets mening. Motionsyrkandet avstyrks.

Utskottet anser inte att riksdagen bör ta initiativ till en utredning och att statistik om tandvård och kvinnomisshandel tas fram. Motion 2002/03:So420 (mp) yrkande 1 avstyrks därför.

Utskottet anser det utomordentligt viktigt att offer för människohandel, inom ramen för gällande lagstiftning, får det stöd och den hjälp de behöver. En proposition med anledning av bl.a. Anhörigkommitténs betänkande Människosmuggling och offer för människohandel bereds för närvarande i riksdagen. Detta arbete bör inte föregripas. Motionerna 2002/03:So451 (v) yrkande 4 och 2003/04:Ju447 (fp) yrkande 5 avstyrks.

Socialstyrelsen har ett uppdrag att följa prostitutionens omfattning samt att ge stöd till utveckling och förbättring. Dessutom har arbetet med en nationell handlingsplan för att bl.a. bekämpa prostitution nyligen inletts. Mot denna bakgrund anser utskottet att prostitutionen följs och bekämpas på ett godtagbart sätt. Utskottet delar dock inte uppfattningen i motionerna 2002/03:Ju284 (kd) yrkande 3 och 2003/4:Ju313 (kd) yrkande 5 om att ett förbud avseende försäljning av sexuella tjänster bör införas. Sammanfattningsvis avstyrker utskottet motionerna 2002/03:So451 (v) yrkande 3, 2002/03:Ju284 (kd) yrkande 3, 2003/04:So635 (fp) yrkande 10, 2003/04:Ju313 (kd) yrkande 5, 2003/04:Ju314 (fp) yrkande 2 och 2003/04:Ju452 (v) yrkande 2.

Vård av missbrukare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå olika motioner om vård av missbrukare. Utskottet hänvisar till sina tidigare uttalanden samt de omfattande insatser som pågår på området. Bland annat bedriver Socialstyrelsen ett omfattande utvecklingsarbete för att stärka missbrukarvården. En nationell psykiatrisamordnare har vidare tillsatts. Dessutom har LVM-utredningen nyligen redovisat sitt uppdrag.

Jämför reservationerna 29 (m), 30 (fp), 31 (kd), 32 (v), 33 (kd), 34 (m), 35 (m, fp, kd, c), 36 (v, mp), 37 (v, mp) och 38 (fp).

Motioner

I *motion 2003/04:So422 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m)* begärs ett tillkännagivande om missbrukarvården (*yrkande 6*). Enligt motionärerna måste missbrukarvården stärkas och psykiatris och socialtjänstens ansvarsområden ses över. Vidare anförs att Statens beredning för medicinsk utvärdering har visat att miljarder kronor ”slängs” bort i missbrukarvården genom att endast allmän stödbehandling ges.

I *motion 2003/04:So637 av Kenneth Johansson m.fl. (c)* begärs ett tillkännagivande om personalförsörjningen inom socialtjänst, missbrukarvård och psykiatri (*yrkande 4*). Motionärerna pekar på att mer personal kommer att behövas för att långsiktigt genomföra en nödvändig förstärkning av missbrukarvård och psykiatri.

Två motioner avser att staten bör ta på sig det finansiella ansvaret för all missbrukarvård på institution.

I *motion 2003/04:So345 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs att regeringen återkommer med förslag till sådana lagändringar som innebär att staten tar på sig det finansiella ansvaret för all missbrukarvård på institution, under förutsättning att kommunerna redovisar att de åtgärder de utfört och planerat för de berörda missbrukarna uppfyller vissa krav (*yrkande 15*). Vidare begärs ett tillkännagivande om skärpt tillsyn av missbrukarärenden i kommunerna (*yrkande 14*). Motionärerna anser att med en statlig finansiering av tvångsvården bör följa vissa krav på kommunerna. Kommunen bör visa att man har följt alla tillämpliga bestämmelser i socialtjänstlagen, SoL. Även i *motion 2003/04:So504 av Marita Aronson m.fl. (fp)* begärs att regeringen återkommer med förslag till sådan lagändring att staten tar på sig det finansiella ansvaret för all missbrukarvård på institution (*yrkande 2*). Enligt motionärerna skall statens kostnad sedan enligt finansieringsprincipen neutraliseras genom en ändring av de allmänna statsbidragen till kommunerna.

I *motion 2003/04:So523 av Dan Kihlström m.fl. (kd)* begärs ett tillkännagivande om frivilliga organisationers insatser i missbrukarvården (*yrkande 1*). Motionärerna pekar på att stat, landsting och kommuner är i mycket stort behov av alla ideella insatser inom missbrukarvården. Motionärerna anför att man kan fråga sig om inte detta frivilliga arbete är en förutsättning för att missbrukarvården inte helt skall haverera. Vidare begärs ett tillkännagivande om tillsättandet av en nationell kommitté med inriktning mot ideell missbrukarvård (*yrkande 2*). Motionärerna anför att regeringen för några år sedan tillsatte en parlamentarisk kommitté vars uppgift är att föreslå och initiera åtgärder för att förbättra situationen för hemlösa och förhindra att fler drabbas av hemlöshet. En liknande kommitté borde kunna tillsättas och få i uppdrag att leta efter goda exempel samt stödja ideell missbrukarvård på olika sätt på nationell nivå, anför det. Två likalydande yrkanden som de två ovan beskrivna framförs i *motion 2002/03:So290 av Dan Kihlström m.fl. (kd)*.

Fyra motioner rör behovet av särskilda insatser för missbrukande kvinnor samt förekomsten av ett genusperspektiv.

I *motion 2003/04:So345 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs ett tillkännagivande om att könsskillnader bör uppmärksammas i riktlinjer och utbildning i alkoholistvården (*yrkande 17*). Motionärerna pekar på att det finns ett stort behov av att man inom hälso- och sjukvården lägger upp ett särskilt program för hur man kan hjälpa kvinnliga alkoholister. Ett tillkännagivande om att det behövs särskilda insatser för att hjälpa kvinnliga alkoholister begärs även i *motion 2003/04:So276 av Helena Bargholtz (fp)*.

I *motion 2002/03:So370 av Carina Hägg (s)* begärs ett tillkännagivande om behovet av åtgärder för missbrukande kvinnor. Motionären anför att behandlingen av kvinnor som missbrukar mer bör inriktas på kvinnornas speciella situation och behov.

I *motion 2002/03:So447 av Gudrun Schyman m.fl. (v)* begärs ett tillkännagivande om utvecklad forskning, uppföljning och analys av LVM och LVU samt att dessa analyser skall bedrivas med ett genusperspektiv (*yrkande 10*). Motionärerna konstaterar att det saknas ett genusperspektiv i de analyser som gjorts av tvångsvården, vilket är allvarligt. Kvinnor som har ett så avancerat missbruk att de blir föremål för tvångsvård lever ofta mycket destruktivt och utsätts många gånger för våld och sexuella övergrepp.

I *motion 2003/04:So323 av Kenneth Lantz (kd)* begärs ett tillkännagivande om nyttan av att utreda möjligheterna till lika tillämpning av LVM i hela landet. Motionären anser att det krävs samma regler i hela landet för att missbrukarvården skall komma fram till optimala resultat med sin verksamhet.

I *motion 2002/03:So317 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m)* begärs ett tillkännagivande om behovet av en utredning om tillämpningen av tvångsvården för narkotikamissbrukare. Motionären anför att inslaget av tvångsåtgärder gentemot illegal hantering, missbrukare och missbruk av narkotika bör öka och skärpas. Riksdagen bör ge regeringen till känna att en utredning om

tillämpningen av tvångsvården för narkotikamissbrukare bör syfta till att skärpa och utöka möjligheterna till tvångsåtgärder vid fara för liv och hälsa för den enskilde eller dennes omgivning.

I *motion 2003/04:So345 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs ett tillkännagivande om mångfald, frivilligorganisationer, utvärdering och kvalitetskontroll av missbrukarvården (*yrkande 13*). Motionärerna anför att det är ett problem för kommunerna att resultaten av missbrukarvården är så dåligt utvärderade. Kommunalt samarbete krävs i syfte att bättre utvärdera och mäta resultaten i missbrukarvården.

I *motion 2003/04:So395 av Ulla Hoffmann m.fl. (v)* begärs ett tillkännagivande om den institutionella missbruksvårdens behov av metodutveckling (*yrkande 7*). Motionärerna anför att delar av beroendevården har blivit eftersatt, både resursmässigt och ur ett metodutvecklingshänseende. Motionärerna anser att det nu krävs en satsning i hela landet på beroendevården för att bevara och utveckla kvaliteten. Det gäller hela vårdkedjan – från institutionsvård via öppenvård till arbetsmarknadsinsatser. Ett yrkande med detta innehåll framförs även i *motion 2002/03:So447 av Gudrun Schyman m.fl. (v) (yrkande 7)*.

I *motion 2003/04:So395 (v)* begärs vidare ett tillkännagivande om alkoholrådgivning i kommunerna (*yrkande 8*). Motionärerna anser att det bör utredas om kommunerna i socialtjänstlagen, eller på annat sätt, kan åläggas att tillhandahålla öppna alkoholrådgivningar, på liknande sätt som i dag gäller för familjerådgivning. Ett yrkande av denna innebörd framställs även i *motion 2002/03:So447 av Gudrun Schyman m.fl. (v) (yrkande 8)*.

I *motion 2002/03:So392 av Gunnar Nordmark (fp)* begärs ett tillkännagivande om att tillsätta en utredning med uppdrag att utreda behovet av ett ökat stöd till anhöriga till brottslingar och missbrukare.

I *motion 2002/03:So354 av Claes-Göran Brandin och Christina Nenes (båda s)* begärs ett tillkännagivande om stöd till anhöriga inom missbrukarvården. Motionärerna anför att det för anhöriga som har lång resväg och som är tvungna att ta ledigt från sina arbeten kan bli svårt att medverka vid anhörigveckor. Motionärerna anser därför att möjligheterna för anhöriga att få rätt till ledighet från anställning och ekonomiskt stöd för förlorad arbetsinkomst bör undersökas. Ett yrkande med denna innebörd framförs även i *motion 2003/04:So426 av samma motionärer*.

Två motioner avlämnade under allmänna motionstiden 2002 berör kombinationen drogmissbruk och psykisk sjukdom.

I *motion 2002/03:So447 av Gudrun Schyman m.fl. (v)* begärs ett tillkännagivande om att genomföra en fördjupad analys av de undersökningar som gjorts om drogmissbruk i kombination med psykisk sjukdom (*yrkande 9*). Motionärerna anför att människor med missbruksproblem och psykisk sjukdom är en

av de mest utsatta grupperna i samhället. Regeringen bör därför ge Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra en fördjupad analys av de undersökningar som gjorts för att utifrån dessa utforma förslag till åtgärder.

I *motion 2002/03:So449 av Gudrun Schyman m.fl. (v)* begärs ett tillkännagivande om inriktningen av missbruksvården (*yrkande 1*). Motionärerna anser att den psykiska ohälsan och missbruksproblemen måste behandlas samtidigt och att vård och behandling även måste bli mer lättillgänglig. Dessutom krävs en bättre resurssamordning för att den hjälp som finns skall bli mer effektiv.

Bakgrund och tidigare behandling m.m.

Enligt 5 kap. 9 § socialtjänstlagen skall socialnämnden aktivt sörja för att den enskilde missbrukaren får den hjälp och vård som han eller hon behöver för att komma ifrån missbruket. Nämnden skall i samförstånd med den enskilde planera hjälpen och vården och noga bevaka att planen fullföljs.

Regler om tvångsvård av missbrukare finns i lag (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). I 2 § LVM anförs följande:

Vård inom socialtjänsten ges en missbrukare i samförstånd med honom enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453). En missbrukare skall dock beredas vård oberoende av eget samtycke under de förutsättningar som anges i denna lag (tvångsvård).

Motioner om missbrukarvård behandlades av utskottet senast i *betänkande 2001/02:SoU11*, vartill hänvisas för en utförlig bakgrundsredovisning (s. 18 f.). I betänkandet behandlades två motionsyrkanden om att det bör utredas om kommunerna skall åläggas att tillhandahålla öppna alkoholtvångsvård. Utskottet konstaterade i sin bedömning att Alkoholkommittén, som årligen skall redovisa sin verksamhet till regeringen, bl.a. har i uppgift att stimulera vård- och behandlingsinsatser på kommunal nivå. Utskottet ansåg att utfallet av kommitténs arbete borde avvaktas. Alkoholkommitténs arbete skall slutföras senast den 31 december 2005. Motionerna avstyrktes (s. 27 res. v).

I *betänkande 2003/04:SoU1* behandlade utskottet ett stort antal motionsyrkanden rörande psykiatriråd, bl.a. två med samma innehåll som i de här aktuella motionerna So447 (v) yrkande 9 och So449 (v) yrkande 1 från allmänna motionstiden 2002. Motionerna avstyrktes med hänvisning till det mycket omfattande uppdrag som den nyligen tillsatta nationella psykiatrisamordnaren fått (s. 43 f., ej res.).

I *budgetpropositionen för 2004* (prop. 2003/04:1 utg.omr. 9) anförs bl.a. följande (s. 130):

Inom Socialstyrelsen pågår ett omfattande utvecklingsarbete för att stärka missbrukarvården. Som ett led i detta utarbetar Socialstyrelsen nationella riktlinjer för missbrukarvården. Riktlinjerna baseras på vetenskapligt grundad kunskap. Arbetet, som sker utifrån de principer för riktlinjearbete som Socialstyrelsen tillämpar inom hälso- och sjukvårdsområdet, bygger på olika kunskapsöversikter inom området. Ett huvuddokument är

den rapport som publicerades av Statens Beredning för Medicinsk Utvärdering (SBU) 2001 rörande behandling av personer med alkohol- och narkotikaproblem.

Parallellt med riktlinjearbetet pågår ett projekt för att utveckla kvalitetsindikatorer som gör det möjligt att följa, stödja och utveckla kvaliteten i missbrukarvården. Vid Socialstyrelsen pågår vidare utvecklingen av ett nationellt informationssystem med basuppgifter om personer påbörjar behandling för alkohol- eller narkotikaproblem. Arbetet är initierat av Sveriges åtaganden i EU att årligen rapportera in (anonyma) mängduppgifter om missbrukare som söker vård. Dessa data är en av fem indikatorer som används inom EU för att följa utvecklingen inom narkotikaområdet. Socialstyrelsen har under året fortsatt att stödja införandet av den strukturerade intervjumetodiken Addiction Severity Index (ASI), som ett led i arbetet med att systematiskt samla in data rörande klienter i behandling. Stöd har också lämnats till ett tiotal andra metodutvecklingsprojekt som stödjer en kunskapsbaserad utveckling av socialtjänsten. På initiativ av Mobilisering mot narkotika genomförde Socialstyrelsen under 2003 en närmare granskning av missbrukarvården ur ett nationellt perspektiv. Granskningen består bl.a. av en undersökning av missbrukarvårdens organisation, resurser och insatser samt en brukarundersökning.

Förstärkning av missbrukarvården är också en viktig utgångspunkt för regeringens narkotikapolitiska samordnare Mobilisering mot narkotika, som har i uppdrag att genomföra den narkotikapolitiska handlingsplan som riksdagen beslutade 2002. Det är bland annat fråga om att höja kompetensen och kvaliteten i vården. Sammanlagt 20 miljoner kronor har avsatts under perioden 2002–2004 för att förstärka metodutveckling, nätverksuppbyggnad samt utveckling av ett rapporteringssystem inom vården. En satsning på vården görs också inom ramen för den storstadssatsning som Mobilisering mot narkotika genomför i partnerskap med Stockholm, Göteborg och Malmö. Inom olika delprojekt skall verksamma metoder utvecklas, prövas och utvärderas. Regeringen har avsatt 40 miljoner kronor för projektet mellan 2002 och 2004. De tre städerna bidrar därutöver till finansieringen inom respektive stad.

Regeringen utsåg i januari 2002 en särskild utredare med uppdrag att se över tillämpningen av LVM (dir. 2002:10). Utredaren skulle bl.a. analysera hur lagen har kommit att användas under 1990-talet samt bedöma orsakerna till nedgången i antalet beslut om LVM i dag jämfört med vad som var fallet vid införandet av lagen. Utredaren skulle vidare belysa hur utvecklingen påverkat de socialt mest utsatta missbrukarna. Analysen skulle göras mot bakgrund av missbruket och missbrukarvårdens utveckling under perioden. Av särskilt intresse var socialtjänstens bedömning av missbrukarens vårdbehov, vårdens innehåll och förväntade resultat samt de ekonomiska prioriteringar som ligger bakom valet av vårdform. Utredningen skulle även omfatta vissa frågor om rättssäkerhet m.m. Utredningen som antog namnet LVM-utredningen överlämnades den 13 januari 2004 betänkandet *Tvång och förändring – rättssäkerhet, vårdens innehåll och eftervård* (SOU 2004:3). Betänkandet kommer att remissbehandlas under våren.

Riksdagens revisorer har på socialutskottets initiativ granskat Statens institutionsstyrelse. Granskningen har resulterat i ett förslag till riksdagen *Med tvång och god vilja – vad gör Statens institutionsstyrelse* (2002/03:RR9). Granskningen har inriktats på tre övergripande och sinsemellan sammanhängande

områden nämligen kvaliteten i behandlingen, forskning och utvecklingsarbete samt uppföljning och kontroll av verksamheten. Förslaget har behandlats av socialutskottet i *betänkande 2002/03:SoU13* med samma namn som förslaget. Av betänkandets sammanfattning framgår bl.a. följande:

Utskottet ställer sig i princip bakom Riksdagens revisorers förslag. Ett enligt utskott delar bl.a. revisorernas uppfattning att SiS övergripande ansvar för behandlingen vid institutionerna bör förtydligas. Utskottet anser vidare att SiS bör fortsätta att utveckla sina insatser för att underlätta för institutionerna att implementera metoder som har vetenskapligt stöd. Utskottet delar revisorernas bedömning att SiS bör konkretisera målen för sin verksamhet och tydliggöra kriterier för när målen skall anses uppfyllda. Det är också angeläget att SiS prioriterar och utvecklar uppföljningen av vårdresultat. SiS bör redovisa resultatet av den bedrivna vården till regeringen. Åtgärder bör också vidtas när det gäller SiS möjligheter att inhämta personuppgifter från andra myndigheter i uppföljningssyfte. Vidare bör regeringen utreda hur tillsynen av SiS kan göras organisatoriskt och ekonomiskt oberoende av SiS. Slutligen bör SiS förtydliga de riktlinjer och normer som skall gälla för institutionsbehandling i syfte att möjliggöra tillsyn av behandlingskvaliteten. Utskottet ställer sig också bakom ett motionsyrkande såvitt avser vikten av ett genusperspektiv vid styrning av behandling och vid implementering av forskningsresultat. Utskottet föreslår ett tillkännagivande till regeringen i samtliga dessa delar.

Av *regleringsbrevet* för *Statens institutionsstyrelse* för 2004 framgår beträffande verksamhetsområdet statligt bedriven ungdoms- och missbrukarvård att myndigheten skall återrapportera

- hur myndigheten utvecklat sina insatser för att underlätta för att implementera metoder som har vetenskapligt stöd vid SiS institutioner,
- hur SiS konkretiserat målen för sin verksamhet och tydliggjort kriterierna för när målen skall anses uppfyllda,
- hur SiS utvecklar uppföljningen av vårdresultat och redovisar dessa,
- hur SiS avser att förtydliga de riktlinjer och normer som skall gälla för institutionsbehandlingen i syfte att möjliggöra tillsyn av behandlingskvaliteten,
- vilka åtgärder som vidtagits för att ett genusperspektiv anläggs vid styrning av behandling och vid implementering av forskningsresultat,
- vilka åtgärder som vidtagits i syfte att öka kunskapen om SiS verksamhet inom socialtjänsten.

Socialstyrelsen har fått i uppdrag av regeringen att i samverkan med sjukvårdshuvudmännen och berörda myndigheter analysera och redovisa könsskillnader inom hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens verksamhetsområden. I uppdraget ingår bl.a. att sammanställa och analysera könsspecifika uppgifter om hälso- och sjukvårdens kvalitet och tillgänglighet samt se hur dessa påverkar vården för kvinnor och män, respektive flickor och pojkar. Slutredovisning av uppdraget skall ske senast den 31 mars 2004.

I oktober 2003 tillsatte regeringen (dir. 2003:133) en nationell psykiatrisamordnare med uppgift att se över frågor som rör arbetsformer, samverkan, samordning, resurser, personal och kompetens inom vård, social omsorg och rehabilitering av psykiskt sjuka och psykiskt funktionshindrade. Samordnaren

skall fortlöpande informera regeringen om resultatet av arbetet och vid behov ge förslag till författningsändringar och förtydliganden av gällande regelverk. Samordnaren ges vidare i uppdrag att tillsammans med kommuner, landsting och berörda statliga myndigheter formulera strategier för kvalitetsutveckling för att samordna och stärka utvecklingsarbetet. Psykiatrisamordnarens uppdrag upphör senast den 1 november 2006.

Utskottet behandlade senast i det av riksdagen godkända *betänkande 2001/02:SoU15* med anledning av regeringens proposition 2001/02:91 *Nationell narkotikahandlingsplan* en motion om att finansieringen av missbrukarvården bör åvila staten. Utskottet anförde därvid i sin bedömning (s. 37) att det delade regeringens uppfattning att det övergripande ansvaret för missbrukarvården, således även tvångsvården, också i fortsättningen skall åvila socialtjänsten. Aktuell motion avstyrktes (res. fp).

I *betänkande 2001/02:SoU11* behandlade utskottet senast en motion om att göra en översyn av de anhörigas situation som i huvudsak överensstämmer med de här aktuella motionerna 2002/03:So354 och 2003/04:So426. Utskottet anförde i sin bedömning (s. 27) att det inte heller nu var berett att föreslå en sådan översyn. Yrkandet avstyrktes (ej res.).

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden rörande frivilligorganisationernas insatser inom missbruksvården, senast i *betänkande 1999/2000:SoU6 Socialtjänstfrågor*. Utskottet vidhöll i sin bedömning (s. 25) att frivilligorganisationerna har en stor betydelse när det gäller att komplettera samhällets insatser på det sociala området. Enligt 5 § socialtjänstlagen har socialnämnden redan i uppgift att samarbeta med bl.a. andra samhällsorgan organisationer och föreningar, anfördes det. Motionen ansågs i någon mån tillgodosedd och avstyrktes (ej res.).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att det pågår ett omfattande arbete för att stärka missbrukarvården. Socialstyrelsen arbetar för närvarande såväl med nationella riktlinjer för missbrukarvården som med ett projekt för att utveckla kvalitetsindikatorer som gör det möjligt att följa, stödja och utveckla kvaliteten i missbrukarvården. Även regeringens narkotikapolitiska samordnare arbetar för en förstärkt missbrukarvård. Utskottet utgår från att detta arbete även innefattar en översyn av personalbehovet inom missbrukarvården. Mot denna bakgrund anser utskottet att motionerna 2003/04:So422 (m) yrkande 6 och 2003/04:So637 (c) yrkande 4 får anses i huvudsak tillgodosedda.

Utskottet har inte ändrat uppfattning i frågan om finansieringen av missbrukarvården. Utskottet anser således alltjämt att det övergripande ansvaret för missbrukarvården, således också tvångsvården, också i fortsättningen skall åvila socialtjänsten. Utskottet avstyrker därför motionerna 2003/04:So345 (fp) yrkandena 14 och 15 och 2003/04:So504 (fp) yrkande 2.

Utskottet vidhåller att frivilligorganisationer har en stor betydelse när det gäller att komplettera samhällets insatser på det sociala området. Något tillkännagivande härom är dock inte nödvändigt. Utskottet anser inte heller att riksdagen bör ta något initiativ för att regeringen skall tillsätta en nationell kommitté med inriktning mot ideell missbrukarvård. Motionerna 2002/03:So290 (kd) yrkandena 1 och 2 och 2003/04:So523 (kd) yrkandena 1 och 2 avstyrks därför.

Utskottet delar uppfattningen i motionerna 2003/04:So276 (fp) och 2003/04:So345 (fp) yrkande 17 att könsskillnader bör uppmärksammas i riktlinjer och utbildning i alkoholistvården. Socialstyrelsen har fått i uppdrag av regeringen att i samverkan med sjukvårdshuvudmännen och berörda myndigheter analysera och redovisa könsskillnader inom bl.a. hälso- och sjukvården. Motionerna som härigenom får sägas vara i någon mån tillgodosedda avstyrks. Utskottet konstaterar vidare att LVM-utredningens nyligen lämnade betänkande Tvång och förändring – rättssäkerhet, vårdens innehåll och eftervård (SOU 2004:3) innefattar ett avsnitt om missbruk och LVM-vård ur ett genusperspektiv. Motionerna 2002/03:So370 (s) och 2002/03:So447 (v) yrkande 10 får härigenom anses tillgodosedda.

I motion 2003/04:So323 (kd) aktualiseras frågeställningen om huruvida LVM tillämpas lika över hela landet. Utskottet utgår från att regeringen vid beredningen av LVM-utredningens betänkande beaktar frågeställningen. Regeringens beredning bör dock inte föregripas varför motionsyrkandet avstyrks.

I motion 2002/03:So317 (m) begärs ett tillkännagivande om behovet av en utredning om tvångsvården för narkotikamissbrukare. Även här anser utskottet att regeringens beredning av LVM-utredningens betänkande bör avvaktas. Motionen avstyrks.

I motionerna 2002/03:So447 (v) yrkande 7, 2003/04:So345 (fp) yrkande 13 och 2003/04:So395 (v) yrkande 7 framförs krav på bl.a. kvalitetskontroll och metodutveckling inom missbrukarvården. Som redovisats ovan arbetar Socialstyrelsen för närvarande såväl med nationella riktlinjer för missbrukarvården som med ett projekt för att utveckla kvalitetsindikatorer som gör det möjligt att följa, stödja och utveckla kvaliteten i missbrukarvården. Dessutom pågår det ett utvecklingsarbete inom Statens institutionsstyrelse. Mot denna bakgrund anser utskottet att motionerna får anses i huvudsak tillgodosedda.

När det gäller spørsmålet om huruvida kommunerna bör åläggas att tillhandahålla öppna alkoholrådgivningar vill utskottet ånyo peka på att Alkoholkommittén, som årligen skall redovisa sin verksamhet till regeringen, bl.a. har i uppgift att stimulera vård- och behandlingsinsatser på kommunal nivå. Utskottet är alljämt av uppfattningen att utfallet av kommitténs arbete bör avvaktas. Alkoholkommitténs arbete skall slutföras senast den 31 december 2005. Motionerna 2002/03:So447 (v) yrkande 8 och 2003/04:So395 (v) yrkande 8 avstyrks.

I motionerna 2002/03:So354 (s), 2002/03:So392 (fp) och 2003/04:So426 (s) begärs ökat stöd till anhöriga till missbrukare. Utskottet anser självfallet att anhöriga är i behov av ett bra stöd. Några tillkännagivanden i enlighet med vad som begärs i motionerna är utskottet dock inte berett att ställa sig bakom. Motionerna avstyrks.

Utskottet vidhåller sin uppfattning vad beträffar det som tas upp i motionerna 2002/03:So447 (v) yrkande 9 och 2002/03:So449 (v) yrkande 1. Motionerna är i stor utsträckning tillgodosedda med hänvisning till det mycket omfattande uppdrag som den nyligen tillsatta nationella psykiatrisamordnaren fått.

Vård av ungdomar m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden dels om att återinföra en viss paragraf från den tidigare barnvårdslagen till socialtjänstlagen, dels om att komplettera socialtjänstlagen med övervakning och vilande LVU-vård. Riksdagen bör vidare, då lagen nyligen varit föremål för en översyn, avslå ett motionsyrkande om en översyn av LVU. Dessutom bör riksdagen, främst med hänvisning till att de får anses tillgodosedda, avslå motionsyrkanden om barn i riskzon, om familjehemsplacerade barns rätt till försörjning och om vårdmålen m.m. på behandlingshem för unga.

Jämför reservationerna 39 (m, fp, kd, c), 40 (m), 41 (m), 42 (m), 43 (c) och 44 (fp).

Motionerna

I motion 2003/04:So413 av *Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m)* begärs att riksdagen beslutar om att införa 4 kap. 26 § i den tidigare barnvårdslagen i socialtjänstlagen (*yrkande 9*). Paragrafen innebar att sociala myndigheter i samverkan med familjen och på ett tidigt stadium kunde inrikta sitt arbete på att hjälpa och stötta, ofta i förebyggande syfte. Åtgärder vidtogs sedan stegvis i samråd med familjen, och först som en sista utväg kunde övervakning och ett omhändertagande bli aktuellt. I motionen begärs vidare ett tillkännagivande av innebörd att systemet med kontaktperson på frivillig basis enligt socialtjänstlagen bör kompletteras med förslag om övervakning och vilande LVU-vård. (*yrkande 10*). Dessutom begärs ett tillkännagivande om en översyn av lagen om vård av unga (*yrkande 11*).

I motion 2003/04:Kr232 av *Kent Olsson m.fl. (m)* begärs ett tillkännagivande om unga i riskzonen (*yrkande 12*). Motionärerna pekar på att tidig upptäckt, och därmed möjligheter att sätta in resurser, är avgörande för möjligheterna till ett liv i frihet, utan droger.

I *motion 2002/03:L317 av Gunilla Wahlén (v)* begärs ett tillkännagivande om att regeringen låter utreda möjligheten att jämställa fosterbarns rätt till försörjning med biologiska barns i enlighet med 7 kap. 1 § föräldrabalken (*yrkande 2*). Motionären anför att då samhället påtagit sig föräldraansvaret och skyldigheten skall fosterföräldrar åläggas samma försörjningsansvar som övriga föräldrar. Familjehemsplacerade ungdomar bör ha samma ekonomiska rättigheter som sina jämnåriga kamrater.

I *motion 2003/04:So314 av Jörgen Johansson (c)* begärs ett tillkännagivande om behovet av att utarbeta ett program för uppföljning av vårdmålen på behandlingshem för unga (*yrkande 1*). Motionären anför att samhällets oförmåga att utvärdera vårdens effektivitet är påtaglig. Även Socialstyrelsens förmåga att utvärdera vården utifrån begreppet ”vetenskap och beprövad erfarenhet” kan ifrågasättas, anför det. Vidare begärs i motionen ett tillkännagivande om behovet av program för vårdinriktning vid behandlingshem innefattande s.k. § 12-hem (*yrkande 2*). Motionären anför att brister i såväl vårdkvalitet som tillsyn finns inom Statens institutionsstyrelse (SiS). Ett program bör utarbetas i syfte att ge riktlinjer för en vård där individens behov skall vara normerande.

I *motion 2003/04:So296 av Liselott Hagberg (fp)* begärs ett tillkännagivande om att ansvaret för tillsynen av familjehem överförs från placerande kommuner till de kommuner där familjehemmen är belägna. Motionären pekar på att det inte är ovanligt att barn vårdas på långt avstånd ifrån hemkommunen och att det därför finns risk för att ansvarig socialnämnd brister i ansvaret när det gäller familjehemmens rätt till råd, stöd och hjälp.

I *motion 2003/04:So324 av Johan Andersson (s)* begärs ett tillkännagivande om att ursprungskommunen bör ansvara för nya utredningar gällande barn och ungdomar enligt socialtjänstlagen under en period av åtta månader efter avslutad utredning, även då familjen flyttat från kommunen.

Bakgrund och tidigare behandling m.m.

Enligt 5 kap. 1 § socialtjänstlagen (SoL) skall socialnämnden

- verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden,
- i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och ungdom,
- med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och ungdom som har visat tecken till en ogynnsam utveckling,
- aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk bland barn och ungdom av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel samt dopningsmedel,
- i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdom som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om hänsynen till den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet,

- i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan ett mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge eller adoption har avgjorts.

Enligt 6 kap. 1 § SoL 1 § skall socialnämnden sörja för att den som behöver vårdas eller bo i ett annat hem än det egna tas emot i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende.

Regler om tvångsvård av unga finns i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). I lagens 2 och 3 §§ regleras förutsättningarna för när vård kan beredas med stöd av lagen. I 12 § stadgas att det för vård av unga som på någon grund som anges i 3 § behöver stå under särskilt noggrann tillsyn skall finnas särskilda ungdomshem.

Utskottet har vid flera tillfällen, senast i *betänkandet 2002/03:SoU15* med anledning av regeringens proposition *2002/03:53 Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m.* (s. 39 f.), behandlat motionsyrkanden om att återinföra 26 § barnavårdslagen i socialtjänstlagen. Utskottet avstyrkte motionsyrkandet med följande motivering (s. 29, res. m):

Utskottet har inte ändrat inställning när det gäller begäran i motion So42 (m) yrkande 4 om att återinföra 4 kap. 26 § barnavårdslagen i socialtjänstlagen. De åtgärder som var möjliga att vidta enligt det nämnda lagrummet hade kommit att sakna betydelse långt innan barnavårdslagen upphörde att gälla 1982. Enligt utskottets mening får vidare de möjligheter till förebyggande åtgärder som LVU ger anses tillräckliga. Motiven avstyrks.

I de tidigare nämnda *betänkandena 2001/02:SoU23* och *2002/03:SoU15* behandlade utskottet senast motioner om utsatta barn. I det förstnämnda betänkandet (s. 61) vidhöll utskottet, när det gällde arbetet för utsatta barn i allmänhet, sin tidigare redovisade inställning att det är viktigt att dessa barn tidigt uppmärksammas och erhåller stöd. Vidare anfördes att det är nödvändigt att de personalgrupper som kommer i kontakt med barn har kunskap om hur man upptäcker barn i riskzon och om anmälningsskyldigheten enligt socialtjänstlagen. Utskottet framhöll vidare åter att en fungerande samverkan mellan de personalgrupper som kommer i kontakt med barn som far illa är av största värde. Utskottet såg vidare positivt på Socialstyrelsens arbete med kunskapsutveckling inom socialtjänsten. Genom riksdagens godkännande av det sistnämnda betänkandet infördes vidare från den 1 juli 2003 en lagstadgad skyldighet (5 kap. 1 a § SoL) för socialtjänsten, hälso- och sjukvården samt förskolan, skolan och skolbarnsomsorgen att samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa.

Från *Svenska Kommunförbundet* har inhämtats att förbundet har utfärdat rekommendationer rörande ersättningar vid familjehemsvård av barn, unga och vid förälder/barnplaceringar (cirkulär 2002:98). Av cirkuläret framgår bl.a. följande:

Många ungdomar är kvar i familjehemmet till dess de avslutat sin skolgång vid ca 19 års ålder. Våra rekommenderade ersättningar har anpassats till detta förhållande och omfattar ungdomar t.o.m. 19 år. Ungdomar som går i särgymnasium eller motsvarande avslutar många gånger sin skolgång först vid 21 till 23 års ålder och stannar ofta kvar i familjehemmet under denna tid. För dessa placeringar föreslås att rekommendationerna tillämpas under hela familjehemstiden.

I *budgetpropositionen för 2004* (prop. 2003/04:1 utg.omr. 9) anförs bl.a. följande (s. 131):

I Statens institutionsstyrelses (SiS) uppdrag ingår satsningar på forskning och utveckling av ungdoms- och missbrukarvården och cirka 30 miljoner kronor har årligen använts i detta syfte. En prioriterad uppgift har varit att genomföra strukturerade klientintervjuer som i dag utgör viktiga instrument för behandlings- och uppföljningsarbetet.

Därutöver anförs i *budgetpropositionen* för innevarande år (utg.omr. 9 s. 139) att den statligt bedrivna ungdoms- och missbrukarvården i ökad utsträckning skall utgå från kunskap och beprövad erfarenhet. Något som enligt regeringen ställer krav på bl.a. SiS styrning av verksamheten, på kompetens- och metodutveckling samt på utveckling av mått för mål- och resultatbedömning inom vården. Regeringen anser att detta område bör bli föremål för särskilda insatser under 2004. Bland annat bör SiS på ett tydligare sätt redovisa vilka insatser och åtgärder man vidtar inom området.

Enligt 6 kap. 7 § socialtjänstlagen (SoL) skall socialnämnden beträffande de barn som placerats i familjehem dels medverka till att de får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden, dels verka för att de får lämplig utbildning, dels ock lämna vårdnadshavarna och dem som vårdar sådana barn råd, stöd och annan hjälp som de behöver. Enligt 16 kap. 2 § SoL behåller den kommun som fattat beslut om vistelse i familjehem ansvaret för biståndsinsatser och vissa stöd och serviceinsatser under placeringstiden. Av *Handläggning inom socialtjänsten, Clevesköld, Lundgren, Thunved (7 uppl. s. 47)* framgår vidare att vistelsekommunen bör ställa upp med samråd och biträde. Detta förutsätts bli reglerat genom frivilliga överenskommelser mellan kommunerna, eftersom det inte ansetts möjligt att i detalj lagreglera saken.

Som tidigare anförts har en parlamentarisk kommitté (dir. 2003:76) tillkallats med uppdrag att ta fram underlag till *en nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården*. Utredningen skall genomföra en samlad analys av den nuvarande sociala barn- och ungdomsvårdens mål, innehåll, resultat och organisation. Utifrån denna analys skall utredningen eventuellt föreslå förändringar i målens innehåll och utformning samt hur den sociala barn- och ungdomsvården bäst bör organiseras för att kunna uppnå dessa mål. Utifrån dessa förslag skall utredningen även ange hur kompetens och kvalitet inom området skall bibehållas och utvecklas. Utredningen skall redovisa uppdraget till regeringen senast den 1 juli 2005.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte ändrat inställning när det gäller begäran i motion 2003/04:So413 (m) yrkande 9 om att återinföra bestämmelsen 4 kap. 26 § barnavårdslagen i nuvarande socialtjänstlagen. De åtgärder som var möjliga att vidta enligt det nämnda lagrummet hade kommit att sakna betydelse långt innan barnavårdslagen upphörde att gälla 1982. Enligt utskottets mening får vidare de möjligheter till förebyggande åtgärder som LVU ger anses tillräckliga. Dessutom finns det anledning att avvakta utfallet av det uppdrag att ta fram underlag till en nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården som givits till en parlamentarisk kommitté (dir. 2003:76). Motionsyrkandet avstyrks.

Utskottet anser inte att systemet med kontaktperson på frivillig basis enligt socialtjänstlagen bör kompletteras med förslag om övervakning och vilande LVU-vård. Vidare har LVU nyligen varit föremål för en översyn varför utskottet anser att ett tillkännagivande om en översyn av lagen är obehövt. Utskottet avstyrker därför motion 2003/04:So413 (m) yrkandena 10 och 11.

Utskottet vidhåller, när det gäller utsatta barn, att det är viktigt att dessa uppmärksammas tidigt och erhåller stöd. Utskottet vill vidare ånyo betona att det är nödvändigt att de personalgrupper som kommer i kontakt med barn har kunskap om hur man upptäcker barn i riskzon och om anmälningsskyldigheten enligt socialtjänstlagen. Utskottet vill också åter framhålla att det är av största värde med en fungerande samverkan mellan de personalgrupper som kommer i kontakt med barn som far illa. Dessutom konstaterar utskottet att det numera föreligger en lagstadgad skyldighet för socialtjänsten, hälso- och sjukvården samt förskolan, skolan och skolbarnsomsorgen att samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa. Mot bakgrund av det anförda saknas det enligt utskottets mening anledning att göra något tillkännagivande med anledning av motion 2003/04:Kr232 (m) yrkande 12.

I motion 2002/03:L317 (v) yrkande 2 aktualiseras problemet med att familjehemsplacerade barns rätt till försörjning bortfaller när placeringen upphör när barnet fyller 18 år. Utskottet har erfarit att Svenska Kommunförbundet i sina rekommendationer rörande ersättningar för familjehemsvård av barn rekommenderar att familjehemsplacerade barn skall ges rätt till ersättning i en omfattning som överensstämmer med föräldrars underhållsskyldighet mot biologiska barn. Det normala förhållandet är således att en familjemplacering inte avbryts för att barnet fyller 18 år utan att den fortsätter till dess att barnet avslutar sin skolgång. Motionen får härigenom anses i huvudsak tillgodosedd.

Regeringen har i budgetpropositionen för innevarande år framfört att den statligt bedrivna ungdoms- och missbruksvården i ökad utsträckning skall utgå från kunskap och beprövad erfarenhet. Detta ställer krav på Statens institutionsstyrelse att se över verksamheten i ett antal avseenden som i huvudsak överensstämmer med vad som efterfrågas i motion 2003/04:So314 (c) yrkandena 1 och 2. Motionen får anses i huvudsak tillgodosedd.

I motion 2003/04:So296 (fp) begärs att ansvaret för tillsynen av familjehem överförs från placerande kommuner till de kommuner där familjehemmen är belägna. Utskottet, som konstaterar att vistelsekommunen med stöd av frivilliga överenskommelser kan bistå den placerande kommunen, anser inte att det finns skäl till något initiativ från riksdagens sida. Motionen avstyrks.

Utskottet kan inte ställa sig bakom kravet i motion 2003/04:So324 (s) på ett kvardröjande ansvar för ursprungskommunen i de fall då en familj som varit föremål för utredningsåtgärder flyttar. Motionen avstyrks.

Kompetens och kvalitet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör, främst med hänvisning till tidigare uttalanden, avslå motioner om bl.a. legitimering av socionomer, HBT-kompetens inom socialtjänsten, en särskild statlig tillsynsmyndighet och rätten att överklaga biståndsbeslut. Vidare bör riksdagen, med hänsyn till pågående utredningsuppdrag, avslå motioner rörande tillsynen över socialtjänsten och underlåtenhet att verkställa beslut om bistånd.

Jämför reservationerna 45 (m, kd), 46 (m), 47 (fp), 48 (mp), 49 (m), 50 (m), 51 (m), 52 (fp), 53 (fp, v, c, mp), 54 (kd), 55 (kd, c), 56 (v) och 57 (mp).

Motioner

Tre motioner rör införandet av en legitimation för socionomer.

I *motion 2003/04:So413 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m)* begärs ett tillkännagivande om legitimation för socionomer (*yrkande 14*). Enligt motionärerna är en legitimation en viktig kvalitetssäkring för de medborgare som kommer i kontakt med socionomer, vare sig dessa är verksamma som socialsekreterare i kommunerna eller som kuratorer inom hälso- och sjukvården.

I *motion 2003/04:So643 av Ulrik Lindgren m.fl. (kd)* begärs ett tillkännagivande om legitimering av socionomer (*yrkande 4*).

I *motion 2003/04:So332 av Ulla Wester (s)* begärs tillkännagivanden dels om vikten av att införa statlig socionomlegitimation i syfte att kvalitetssäkra det psykosociala arbetet (*yrkande 1*), dels om att aktivt motverka de skillnader i krav på vårdkvalitet och säkerhet som råder mellan sjukvårdens patienter och socialtjänstens klienter (*yrkande 2*). Enligt motionären innebär en statlig reglering av socionomernas kompetens ett stort steg på vägen till likställande av sjukvårdens patienter och socialtjänstens klienter.

Fyra motionsyrkanden rör tillsynen över socialtjänsten.

I motion 2003/04:So413 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m) begärs ett tillkännagivande om förstärkning och samordning av tillsynen av socialtjänsten (yrkande 17). Enligt motionärerna bör det skapas en fristående tillsynsmyndighet som handhar tillsynen över såväl sjukvården som socialtjänsten. Länsstyrelsernas och Socialstyrelsens tillsynsverksamheter bör bilda en ny myndighet som bedriver tillsyn inom vårdens och socialtjänstens hela område. Med ett samlat tillsynsansvar ges bättre förutsättningar för ett koncentrerat metod- och kompetenshöjande arbete som främjar tillsynsverksamhetens utveckling, anføres det.

I motion 2003/04:So635 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) begärs ett tillkännagivande om tillsynen av socialtjänsten (yrkande 5). Motionärerna anför att länsstyrelserna i högre grad än nu borde kunna samverka med andra tillsynsmyndigheter, t.ex. Socialstyrelsen när det gäller psykiskt störda missbrukare och Skolverket när det gäller barn som misstänks fara illa. Enligt motionärerna är det också viktigt att länsstyrelsens tillsyn utvärderas.

I motion 2003/04:So637 av Kenneth Johansson m.fl. (c) begärs ett tillkännagivande om att förstärka Socialstyrelsens och länsstyrelsernas tillsynsansvar (yrkande 5). Motionärerna anför att det är viktigt att Socialstyrelsens tillsynsansvar respekteras och leder till åtgärder. Formerna för tillsynen skulle kunna förstärkas med mer publika jämförelser av de olika huvudmännens resultat, t.ex. genom s.k. benchmarking. Motionärerna anför vidare att även länsstyrelserna har ett tillsynsansvar, bl.a. när det gäller bostadssituationen, som borde kunna förstärkas.

I motion 2002/03:So350 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp) begärs ett tillkännagivande om att utvärdera resultatet av länsstyrelsens riktade kritik mot socialnämnder (yrkande 5). Enligt motionärerna är det angeläget att länsstyrelserna eller någon annan får i uppdrag att undersöka i vilken utsträckning deras kritik leder till positiva förändringar. Därefter bör man överväga om sanktionsmöjligheter behöver införas.

I motion 2003/04:So413 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m) begärs ett tillkännagivande om återinförande av besvärsrätten för alla former av biståndsbeslut enligt socialtjänstlagen (yrkande 15). Motionärerna anser att det finns risk för att den nu föreslagna ändringen av överklagandebestämmelserna är kostnadsdrivande och att utvecklingen därför måste följas noga. Den återinförda besvärsrätten måste enligt motionärerna följas av preciserade anvisningar så att domstolsprövningarna uppfattas som rimliga av såväl medborgarna som socialnämnderna. Lokala förhållanden skall vara utgångspunkten för prövningarna, anføres det. Motionärerna begär dessutom ett tillkännagivande om beviljat men ej verkställt beslut om bistånd (yrkande 16). Motionärerna anser att regeringen bör återkomma med förslag om hur man kan komma till rätta med problemet med beviljade men ej verkställda beslut om bistånd. Avslutningsvis begärs ett tillkännagivande om att bestämmelser om behandling av personuppgifter bör beslutas av riksdagen genom lag i stället för genom föreskrifter (yrkande 18).

I motion 2003/04:Ju394 av Beatrice Ask m.fl. (m) begärs ett tillkännagivande om en åtgärdsgaranti inom socialtjänsten (yrkande 6). Motionärerna anser att en åtgärdsgaranti skall införas för socialtjänsten. Enligt denna garanti skall en anmälan från förälder, skola eller polis om upprepade, konstaterade problem hos en ung person leda till ett individuellt åtgärdsprogram inom fem arbetsdagar. Programmet skall innehålla målsättningar, tidsgräns för resultatuppfyllelse och metod för uppföljning. Programmet skall också kunna innehålla olika former av stöd för föräldrar eller vårdnadshavare som känner att de tappat kontrollen över den unge. Ett likalydande yrkande framförs i motion 2002/03:Ju280 av Beatrice Ask m.fl. (m) yrkande 5.

I motion 2003/04:So635 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) begärs ett tillkännagivande om respekt och valfrihet (yrkande 6). Enligt motionärerna skall alla ha rätt att bli bemötta med respekt. Socialtjänsten skall garantera den enskildes rättssäkerhet, delaktighet, inflytande och kontinuitet, anförs det.

I motion 2002/03:So512 av Martin Andreasson m.fl. (fp, s, v, c, mp) begärs ett tillkännagivande om att höja HBT-kompetensen inom socialtjänsten (yrkande 2). Motionärerna pekar på att socialtjänsten i dag ofta bygger på en heterosexuell norm. Exempelvis kan samkönade par inte alltid räkna med att kommunala familjerådgivningar har kompetens att ge hjälp vid samlevnadsproblem, något som däremot heterosexuella par kan. Motionärerna anser att riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att se till att de som verkar inom socialtjänsten har HBT-kompetens och att Socialstyrelsen i sina allmänna råd för handläggning av adoptionsansökningar ger adekvata upplysningar om HBT-frågor.

I motion 2003/04:So643 av Ulrik Lindgren m.fl. (kd) begärs ett tillkännagivande om behovet av utvärdering och uppföljning genom FoU-enheterna (yrkande 2). Motionärerna anför att utvärdering och uppföljning har möjliggjorts genom de s.k. FoU-enheterna som har byggts upp runtom i landet genom stöd från Socialstyrelsen. Dessa enheter är mycket viktiga för att säkra kvaliteten och göra insatserna mer träffsäkra. Om socialtjänsten skall utvecklas mot mer evidensbaserat arbete krävs, enligt motionärerna, fortsatt och långsiktigt stöd till FoU-enheterna. Vidare begärs i motionen ett tillkännagivande om behovet av en prioriteringsutredning inom socialtjänstområdet (yrkande 5). Motionärerna anser att en prioriteringsutredning för socialtjänstområdet med utgångspunkt i de principer som styrde den parlamentariska prioriteringsutredningen för hälso- och sjukvården (SOU 1995:5) bör tillsättas. Motionärerna pekar på att nämnda utrednings betänkande har haft stor betydelse för fördelningen av begränsade resurser inom sjukvården.

I motion 2003/04:So407 av Ulla Hoffmann m.fl. (v) begärs ett tillkännagivande om kvalitetssystem inom socialtjänsten (yrkande 5). Motionärerna anser att det av rättssäkerhetsskäl och demokratiska skäl är viktigt att socialtjänsten utvecklar system för kvalitet och uppföljning med brukarmedverkan.

De föreslår att regeringen överväger att ändra i socialtjänstlagen så att socialtjänsten åläggs att upprätta ett kvalitetssystem motsvarande vad som i dag finns inom äldreomsorgen.

I *motion 2002/03:So350 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp)* begärs ett tillkännagivande om en tydlig lagstiftning som reglerar utredningsförfarandet i socialtjänsten (*yrkande 1*). Motionärerna anför att det måste vara mycket hög kvalitet på utredningar som drastiskt kan förändra människors hela liv. I motionen begärs vidare ett tillkännagivande om lagstadgad rätt till medborgarvittne eller stödperson vid kontakt med socialtjänsten samt vid rättsliga förhandlingar (*yrkande 3*). I *yrkande 4* begärs ett tillkännagivande om att inrätta sociala förtroendenämnder där enskilda kan framföra klagomål eller få information. Motionärerna begär vidare ett tillkännagivande om att det bör inrättas en social ansvarsnämnd där fel och försummelser inom socialtjänsten kan anmälas (*yrkande 6*). I motionen begärs också tillkännagivanden dels om att regeringen bör tillsätta en tvärpolitisk kommitté med uppdrag att utveckla socialtjänsten (*yrkande 7*), dels om att den enskilde skall ha rätt att välja eller byta socialsekreterare (*yrkande 8*).

Bakgrund och tidigare behandling

Av 3 kap. 3 § socialtjänstlagen framgår att insatser inom socialtjänsten skall vara av god kvalitet. Vidare framgår att det för utförande av socialnämndens uppgifter skall finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Dessutom anfördes i lagrummet att kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande skall utvecklas och säkras.

I *proposition 2000/01:80* med förslag till ny socialtjänstlag (s. 111–115) förklarade regeringen sin avsikt att ge *Socialstyrelsen* i uppdrag att påbörja genomförandet av en strategi för nationellt stöd till kunskapsutvecklingen inom socialtjänsten samt att avsätta sammanlagt 50 miljoner kronor för detta ändamål under treårsperioden 2001–2003. Regeringen anförde i propositionen att det bör tas ett samlat grepp kring kunskapsläget inom socialtjänsten samt att det ytterst är en rättvis- och rättssäkerhetsfråga för de mest utsatta grupperna i samhället.

Socialstyrelsen skall avrapportera uppdraget senast den 1 april 2004.

Frågor om kompetens och kvalitet inom socialtjänsten behandlades senast av utskottet i *betänkandena 2001/02:SoU11* och *2002/03:SoU15*. I det förstnämnda betänkandet behandlades motionsyrkanden med liknande innehåll som de nu aktuella motionerna 2002/03:So350 (mp) yrkandena 1, 3, 4 och 6–8 och 2002/03:So512 (fp) yrkande 2. Utskottet avstyrkte motionerna med följande motivering (s. 39, res. mp och v, v endast vad beträffar HBT-kompetens):

Socialstyrelsen arbetar för närvarande med att genomföra den strategi för kunskapsutveckling inom socialtjänsten som finns redovisad i proposition 2000/01:80 med förslag till ny socialtjänstlag. Även inom ramen för Socialstyrelsens och länsstyrelsernas tillsynsarbete vidtas åtgärder för att

stärka rättssäkerheten och utveckla kvaliteten i socialtjänsten. Utskottet anser att utfallet av det pågående arbetet på området bör avvaktas och avstyrker därmed motionerna So424 (mp) yrkandena 1–7 och So510 (s).

Utskottet vidhåller att det behövs kraftfulla åtgärder för att på alla områden motarbeta fördomar, okunskap och olika former av diskriminering på grund av sexuell läggning. Utskottet delar uppfattningen i motion L371 (v, s, c, fp, mp) yrkande 28 att det är viktigt att de som arbetar inom socialtjänsten har kompetens i HBT-frågor. Mot bakgrund av det arbete som pågår för att bl.a. öka kompetensen inom socialtjänsten bör dock riksdagen inte ta något initiativ på området. Motionen avstyrks.

Utskottet har vid ett flertal tillfällen behandlat motionskrav från Moderata samlingspartiet om en ny fristående statlig myndighet med uppgift att utöva tillsyn över hela socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens område. Senast avstyrktes ett sådant yrkande i *betänkande 2002/03:SoU15* (s. 58, res. m).

Motionsyrkanden om att det bör införas ett system för legitimering av socio- nomer behandlades senast av utskottet i *betänkande 2002/03:SoU15*, vartill hänvisas för en bakgrundsbeskrivning. I sin bedömning anförde utskottet följande (s. 58, res. m, mp):

Utskottet delar uppfattningen i motionerna – – att det är angeläget med en hög kvalitet i socialtjänstens insatser, inte minst i ärenden där barn far illa eller riskerar att fara illa. Utskottet kan däremot inte ställa sig bakom kraven i motionerna på att införa ett system med legitimering av socio- nomer. Enligt utskottets mening medför ett sådant system i sig inte någon höjning av kvaliteten i socionomernas insatser. För att åstadkomma detta krävs i stället främst en bättre grundutbildning samt satsningar på kompetensutveckling. Utskottet kan konstatera att det pågår ett aktivt arbete på området. Socialstyrelsen har i uppdrag att genomföra en strategi för kunskapsutveckling inom socialtjänsten. Även Högskoleverket har uppdrag på området, dels att se över socionomutbildningen och det sociala omsorgsprogrammet, dels när det gäller integreringen av barnkonventionen i högskoleundervisningen. Utskottet vill också erinra om det tidigare nämnda nationella riskbarncentrumet som planeras för att förstärka och förbättra kvaliteten i framtida insatser för barn i utsatta situationer. Utskottet anser att resultatet av detta arbete bör avvaktas. Vissa motionärer har även framfört argumentet att ett system med legitimering av socio- nomer skulle öka möjligheten att utkräva ansvar. Utskottet vill i det sammanhanget hänvisa till bestämmelserna om tjänstefel i brottsbalken och om disciplinpåföljd i lagen (1994:260) om offentlig anställning samt till de möjligheter till sanktioner som kan finnas i kollektivavtal. Sammanfattningsvis anser utskottet att motionerna bör avslås.

I *budgetpropositionen för 2004* (prop. 2003/04:1 utg.omr. 9) anføres bl.a. följande när det gäller socialtjänstens kunskapsutveckling (s. 128 f.):

Socialtjänstens insatser bör i betydligt högre utsträckning än idag vara baserade på kunskap och beprövad erfarenhet. Socialstyrelsen har därför regeringens uppdrag att ge nationellt stöd till kunskapsutvecklingen inom socialtjänsten. Socialstyrelsen har under året fortsatt arbetet i ett antal delprojekt inom ramen för detta stöd. Det är bland annat fråga om stöd till forskning, försök med systematisk koppling mellan socialtjänsten, lärosäten och forskning, utveckling av organisation och ledarskap samt utveckling av instrument för att bedöma brukarnas behov och insatsernas effekt. Under 2002 har Socialstyrelsen dessutom publicerat ett antal kartläggningar, rapporter, utbildningsmaterial och andra skrifter för att bidra

till utvecklingen inom individ- och familjeomsorgen. På flera områden saknas det dock betydelsefull kunskap om medborgarnas välfärd, trots en väl utbyggd verksamhetsstatistik, befolkningsregister samt regelbundna stora intervjubaserade undersökningar om människors levnadsförhållanden. Det gäller t.ex. välfärdens fördelning bland kvinnor och män, flickor och pojkar. Ett arbete med att utveckla statistiken samt andra instrument för att följa upp samhällets insatser pågår därför i Regeringskansliet.

Socialstyrelsen arbetar kontinuerligt för att stimulera och stödja socialtjänstens arbete. En utgångspunkt för Socialstyrelsens insatser är resultatet av länsstyrelsernas tillsyn. Tillsynen skall bidra till att lagar inom socialtjänstens område och intentionerna i dessa efterlevs av kommuner, entreprenörer och enskilda som driver tillståndspliktig verksamhet. Tillsynen skall även stimulera planering samt vidare- och metodutveckling av socialtjänsten. Under 2002 har länsstyrelserna granskat delar av socialtjänsten i samtliga kommuner och omkring en fjärdedel av de enskilda (tillståndspliktiga) verksamheterna. Länsstyrelserna har också granskat och bedömt klagomål från enskilda individer. Ansvaret för förbättringar av socialtjänstens verksamhet vilar främst på kommunerna. Socialstyrelsen och länsstyrelserna har emellertid också ett ansvar för att bidra till att kvaliteten förbättras. För att avhjälpa iaktagna brister har olika åtgärder vidtagits. Dessa gäller såväl normering som kunskapsutveckling och andra myndighetsuppgifter. Som exempel kan nämnas Socialstyrelsens och länsstyrelsernas särskilda satsning inom kvalitetsområdet, som bidragit till att öka kommunernas intresse för kvalitetsarbetet. Regionala FoU-enheter har spelat en pådrivande roll i många kvalitetsutvecklingsprojekt. Enheterna har med något undantag etablerats med ekonomiskt stöd från Socialstyrelsen under de tre första åren.

Högskoleverket har under hösten 2003 (rapportserie 2003:29) redovisat sitt uppdrag att göra en översyn av den sociala omsorgsutbildningen och socionomutbildningen. Högskoleverket föreslår att de två yrkesexamen social omsorg och socionom sammanförs till en. Den nya yrkesexamen får beteckningen socionom, vilket är en etablerad yrkestitel. Samtidigt är det viktigt att perspektiv, kunskaper och erfarenheter från de sociala omsorgsutbildningarna tas till vara vid en sammanslagning. De lärosäten som i dag har rätt att utfärda social omsorgs-examen skall genomgå en examensrättsprövning innan de kan examinera socionomer i enlighet med de nya målen. Examensrättsprövningar av dagens socionomutbildningar fordras inte. Däremot bör lärosätena i samband med Högskoleverkets uppföljning av samtliga socionomutbildningar 2005 redovisa vilka förändringar som vidtagits för att anpassa innehållet till de nya examensmålen. Rapporten avses att remissbehandlas.

Riksdagen beslutade i juni 2001 en ny socialtjänstlag (prop. 2000/01:80, bet. 2000/01:SoU18, rskr. 2000/01:259). Härigenom blev det åter möjligt att genom förvaltningsbesvär överklaga i princip alla biståndsbeslut. Utskottet avstyrkte i det aktuella betänkandet ett likalydande motionsyrkande som det i motion So413 (m) yrkande 15. Utskottet anförde i sin bedömning (s. 31, res. m) att ändringen i överklagandebestämmelserna visserligen innebär en inskränkning i det kommunala självstyret men att hänsynen till den enskildes rättssäkerhet i detta fall väger tyngre.

Regeringen har den 24 juli 2003 (dir. 2003:93) beslutat tillkalla en utredare som skall analysera varför det förekommer att kommunala och landstingskommunala beslut inte verkställs och varför det förekommer beslut om avslag trots bedömt behov enligt socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Med utgångspunkt i denna analys skall utredaren föreslå åtgärder som kan bidra till en förbättrad rättssäkerhet för enskilda i förhållande till de rättigheter aktuell lagstiftning ger. I den utsträckning de föreslagna åtgärderna kräver ny eller förändrad lagstiftning skall utredaren lämna förslag på sådan. Utredarens uppdrag skall vara avslutat senast den 1 september 2004.

I september 2000 beslutade *regeringen* att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda hur den statliga tillsynen kan göras till ett tydligare och effektivare förvaltningspolitiskt instrument som bättre bidrar till kontrollen och genomförandet av demokratiskt fattade beslut (dir. 2000:62). Tilläggsdirektiv för utredningen, som antagit namnet *Tillsynsutredningen*, har därefter lämnats i juni 2002 (dir. 2002:84) och i maj 2003 (dir. 2003:70). Av det senaste direktivets sammanfattning av utredningens uppdrag framgår bl.a. att utredaren skall lämna förslag om hur samverkan och samordning mellan tillsynsmyndigheter kan utvecklas vidare. Utredningen skall redovisa resultatet av sitt arbete senast den 15 september 2004.

I samband med riksdagens behandling av *regeringens proposition 2002/03:36 Behandling av personuppgifter inom socialtjänsten* behandlade utskottet i *betänkande 2002/03:SoU14* med samma namn som propositionen motionsyrkanden, överensstämmande med So413 (m) yrkande 18, om att bestämmelser om behandling av personuppgifter endast bör kunna beslutas genom lag. Utskottet (s. 8) delade inte motionärernas uppfattning utan avstyrkte motionerna (res. m, fp).

Från *Socialdepartementet* har inhämtats att *Socialstyrelsen* i den kommande rapporten om nationellt stöd till kunskapsutveckling inom socialtjänsten torde komma att lämna förslag om hur ett eventuellt framtida stöd till FoU-enheter bör utformas inom ramen för arbetet med kunskapsutveckling. Rapporten skall redovisas senast den 1 april 2004.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar uppfattningen i motionerna 2003/04:So332 (s) yrkandena 1 och 2, 2003/04:So413 (m) yrkande 14 och 2003/04:So643 (kd) yrkande 4 att det är viktigt att det arbete som utförs av socionomer är av hög kvalitet. Utskottet vidhåller dock att det inte kan ställa sig bakom kraven i motionerna på att införa ett system med legitimering av socionomer. Utskottet har uppfattningen att ett sådant system i sig inte medför någon höjning av kvaliteten i socionomernas insatser. I detta sammanhang finns det skäl att peka på att

Socialstyrelsen sedan 2001 arbetar med en strategi för nationellt stöd för kunskapsutveckling inom socialtjänsten. Uppdraget skall redovisas senast den 1 april 2004. Utskottet avstyrker motionerna.

Utskottet har inte ändrat inställning när det gäller begäran om en särskild statlig tillsynsmyndighet. Motion 2003/04:So413 (m) yrkande 17 avstyrks därför.

Att det finns en väl fungerande tillsyn över socialtjänsten är mycket angeläget enligt utskottets mening. Utskottet ser därför positivt på att frågan om hur den statliga tillsynen kan göras bl.a. effektivare och hur samverkan och samordning kan vidareutvecklas för närvarande är föremål för utredning. Något initiativ med anledning motionerna 2002/03:So350 (mp) yrkande 5, 2003/04:So635 (fp) yrkande 5 och 2003/04:So637 (c) yrkande 5 är dock inte nödvändigt. Motionerna avstyrks.

I motion 2003/04:So413 (m) yrkande 15 framförs kritik mot att en utökad besvärsmöjlighet införts för biståndsbeslut. Utskottet vidhåller att ändringen i överklagandebestämmelserna visserligen innebär en inskränkning i det kommunala självstyret men att hänsynen till den enskildes rättssäkerhet i detta fall väger tyngre. Motionsyrkandet avstyrks.

Att kommunala och landstingskommunala beslut verkställs är naturligtvis av största vikt. Utskottet noterar därför med tillfredsställelse att regeringen tillkallat en utredare att se över varför så inte alltid är fallet. Motion 2003/04:So413 (m) yrkande 16 får mot bakgrund av detta utredningsuppdrag anses tillgodosedd.

Utskottet har inte ändrat uppfattning när det gäller frågan om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten. Utskottet delar således inte motionärernas uppfattning i motion 2003/04:So413 (m) yrkande 18. Motionsyrkandet avstyrks.

Socialtjänsten har enligt socialtjänstlagen en skyldighet att med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och ungdomar som har visat tecken till en ogynnsam utveckling. Utskottet anser att det beträffande dessa barn och ungdomar ligger i sakens natur att agera med viss skyndsamhet. Utskottet anser dock inte att någon åtgärdsgaranti bör införas på det sätt som anförs i motionerna 2002/03:Ju280 (m) yrkande 5 och 2003/04:Ju394 (m) yrkande 6. Motionsyrkandena avstyrks.

Utskottet delar uppfattningen i motion 2003/04:So635 (fp) yrkande 6 att alla skall ha rätt att bli bemötta med respekt inom socialtjänsten. Utskottet utgår från att denna frågeställning berörs inom det arbete som bedrivs för att öka kompetensen inom socialtjänsten. Något tillkännagivande är därför inte nödvändigt. Motionen avstyrks.

Utskottet vidhåller att det behövs kraftfulla åtgärder för att på alla områden motarbeta fördomar, okunskap och olika former av diskriminering på grund av sexuell läggning. Utskottet delar uppfattningen i motion 2002/03:So512 (fp, s, v, c, mp) yrkande 2 att det är viktigt att de som arbetar inom socialtjänsten

har kompetens i HBT-frågor. Mot bakgrund av Socialstyrelsens arbete med kunskapsutveckling inom socialtjänsten bör dock riksdagen inte ta något initiativ på detta område. Motionen avstyrks.

Utskottet anser att de forsknings- och utvecklingsenheter som etablerats lokalt och regionalt är mycket värdefulla för utvecklingen av kunskap och kompetens inom socialtjänstens område. Riksdagen bör dock inte ta något initiativ i frågan om dessa myndigheter skall erhålla ett fortsatt statligt stöd eller inte. Motion 2003/04:So643 (kd) yrkande 2 avstyrks.

Utskottet är inte berett att ställa sig bakom kravet på en prioriteringsutredning på socialtjänstens område. Motion 2003/04:So643 (kd) yrkande 5 avstyrks.

I motionerna 2002/03:So350 (mp) yrkandena 1, 3, 4, 6–8 och 2003/04:So407 (v) yrkande 5 framförs synpunkter på hur socialtjänstens verksamhet kan förbättras genom kvalitetssystem och andra åtgärder. Även här anser utskottet att utfallet av Socialstyrelsens arbete med kunskapsutveckling bör avvaktas, varför motionerna avstyrks.

Socialtjänstens handläggning av ärenden m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om att möjliggöra för socialtjänsten att utreda barns situation utan vårdnadshavarnas kännedom. Utskottet anser att det av rättssäkerhetsskäl inte bör göras avsteg från principen att familjen alltid skall underrättas om att en utredning pågår. Utskottet pekar dock på att det finns möjligheter att skydda det enskilda barnet om så behövs. Riksdagen bör även, främst med hänvisning till att gällande regelverk är ändamålsenligt, avslå motioner om att socialtjänsten skall ges utökade möjligheter att polisanmäla brott mot hjälpsökande och om att anmälningskyldigheten gällande barn som kan behöva skydd enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) skall ses över.

Jämför reservationerna 58 (m, fp, kd), 59 (m, fp), 60 (m), 61, (fp) och 62 (mp).

Motioner

Sex motionsyrkanden rör socialtjänstens skyldighet att informera en underårig vårdnadshavare om att en utredning inletts.

I *motion 2003/04:So413 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m)* begärs ett tillkännagivande om en förändring i socialtjänstlagen vad gäller informationsplikten (*yrkande 13*). Motionärerna pekar på att det i vissa särskilda fall bör vara möjligt för socialtjänsten att underlåta att informera vårdnadshavaren om att en utredning har inletts.

I *motion 2003/04:So474 av Hillevi Engström (m)* begärs ett tillkännagivande om behovet av en översyn av socialtjänstlagen avseende sekretess kring uppgiften att utredning inletts (*yrkande 2*). Motionären anser att det bör kunna råda sekretess för uppgifter i fall där information om att en utredning inletts skulle kunna leda till risker för den hjälpsökande att skadas fysiskt eller psykiskt.

I *motion 2003/04:Ub394 av Viviann Gerdin m.fl. (c, fp)* begärs ett tillkännagivande om att socialtjänstlagen behöver förändras så att det blir möjligt att utreda barn och ungdomar under 18 år under sekretess (*yrkande 5*). Motionärerna anför att lagen har kommit att bli ett hinder för att ungdomar skall våga vända sig till socialtjänsten och be om hjälp när de hotas av sina familjer.

I *motion 2003/04:So504 av Marita Aronson m.fl. (fp)* begärs ett tillkännagivande om att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till ändringar av socialtjänstlagen så att socialnämnden kan utreda ett utsatt barns situation utan att en för barnet potentiellt farlig vårdnadshavare får information om det (*yrkande 35*). Yrkanden av denna innebörd framförs även i motionerna *2003/04:Ju479 av Johan Pehrson m.fl. (fp) yrkande 10* och *2003/04:Sf326 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 18*.

Två motionsyrkanden rör socialtjänstens möjligheter att göra polisanmälan vid misstanke om att hjälpsökande har utsatts för våld eller hot.

I *motion 2003/04:Ju479 av Johan Pehrson m.fl. (fp)* begärs vidare ett tillkännagivande om att reglerna gällande socialtjänstens möjligheter att anmäla misstänkta brott mot kvinnor bör ändras (*yrkande 35*). Enligt motionärerna bör regeringen snarast återkomma till riksdagen med ett förslag till ändrad lagstiftning på detta område.

I *motion 2003/04:So474 av Hillevi Engström (m)* begärs vidare ett tillkännagivande om socialtjänstens skyldighet att alltid anmäla till polis/åklagare om misstanke finns att en hjälpsökande utsatts för våld/hot mot person (*yrkande 3*).

Fyra motionsyrkanden rör skyldigheten enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen att till socialnämnden anmäla misstanke om att barn far illa.

I *motion 2003/04:L319 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp)* begärs ett tillkännagivande om anmälningsplikt och förtroende (*yrkande 9*). Motionärerna pekar på den svåra avvägningen mellan att bevara ett förtroende från ett barn och att följa stadgandet om anmälningsplikt i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen.

I *motion 2003/04:So474 av Hillevi Engström (m)* begärs ett tillkännagivande om anmälningsobenägenheten inom socialtjänst, skola och sjukvård (*yrkande 4*).

I *motion 2003/04:So465 av Solveig Hellquist (fp)* begärs tillkännagivanden om en översyn av anmälningsskyldigheten i socialtjänstlagen (*yrkande 1*) och om att socialtjänsten bör hitta former för stöd i föräldraskapet utan anmälan och utredningsförfarande (*yrkande 2*). Motionären anför att det inte räcker med

förändringar i lagtexten utan att man också bör analysera varför anmälnings-skyldigheten inte fungerar. Dessutom bör socialtjänsten få ett tydligt uppdrag att öppna sig för föräldrar som behöver råd och stöd i föräldraskapet.

Bakgrund och tidigare behandling m.m.

I *betänkande 2002/03:SoU15* behandlade utskottet motionsyrkanden om möjligheten för socialtjänsten att utreda barns och ungdomars situation utan vårdnadshavarens kännedom. För en utförlig bakgrundsredovisning av denna frågeställning hänvisas till detta betänkande (s. 58 f.). I sin bedömning anförde utskottet bl.a. följande (s. 61 f., res. m, fp):

I flera motioner anförs att socialtjänsten i vissa fall bör ges möjlighet att bedriva en utredning i fråga om ingripande till ett barns skydd eller stöd utan att informera vårdnadshavarna härom. Utskottet kan konstatera att bestämmelsen i socialtjänstlagen om att socialtjänsten skall underrätta den som berörs om att en sådan utredning inleds tillkom just efter kritik mot att socialtjänsten bedrev utredningsarbete bakom ryggen på enskilda. Enligt utskottets mening bör det av rättssäkerhetsskäl inte göras några avsteg från principen att familjen alltid skall informeras om att en utredning pågår. Samtidigt är det naturligtvis viktigt att det enskilda barnet skyddas. Utskottet kan konstatera att socialtjänsten har möjlighet att genom rådgivande samtal tala med barnet i fråga utan att blanda in vårdnadshavarna och därigenom skaffa underlag för om en formell utredning bör inledas. För det fall barnet skulle riskera att fara illa om vårdnadshavaren underrättas om att en utredning påbörjas, finns möjlighet att omhänderta barnet med stöd av LVU eller, i fråga om äldre flickor, erbjuda skyddat boende redan innan utredningen inleds. Såsom tidigare nämnts har en flerårig satsning, bl.a. i form av skyddat boende, nyligen inletts för flickor som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld.

Sammanfattningsvis anser utskottet att motionerna – – – bör avslås.

Regler om sekretess inom socialtjänsten finns främst i 7 kap. 4 och 6 §§ sekretesslagen (1980:100). Sekretess gäller, enligt 4 §, för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Av 14 kap. 2 § sekretesslagen följer vidare att sekretessen enligt 7 kap. 4 och 6 §§ får efterges när fråga är om misstanke om brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år.

I *betänkande 2002/03:SoU15* behandlade utskottet även motionsyrkanden om att öka benägenheten att anmäla missförhållanden till socialtjänsten (s. 36 f.), vartill hänvisas. I sin bedömning anförde utskottet följande (s. 39, res. m, fp, kd):

I motionerna – – – begärs olika åtgärder i syfte att öka benägenheten att anmäla till socialtjänsten. Utskottet kan konstatera att regeringen i propositionen framhåller behovet av bl.a. utökad information och utbildning om anmälningskyldigheten samt av tydligare rutiner på arbetsplatserna. Det framgår också att regeringen, efter en utvärdering av hur de föreslagna lagändringarna påverkar benägenheten att anmäla till socialtjänsten, kommer att överväga en vidare utredning av möjligheten att införa någon form av påföljd för den som underlåter att anmäla. Enligt utskottets mening får motionsyrkandena därmed anses i huvudsak tillgodosedda.

Enligt 3 kap. 1 § socialtjänstlagen hör det till socialnämndens uppgifter att bl.a. svara för omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomisk hjälp och annat bistånd till familjer och enskilda som behöver det.

Utskottets ställningstagande

I motionerna 2003/04:So413 (m) yrkande 13, 2003/04:So474 (m) yrkande 2, 2003/04:So504 (fp) yrkande 35, 2003/04:Ju479 (fp) yrkande 10, 2003/04:Sf326 (fp) yrkande 18 och 2003/04:Ub394 (c, fp) yrkande 5 anförs att socialtjänsten, i vissa situationer, bör ges möjlighet att bedriva en utredning i fråga om ingripande till ett barns skydd eller stöd utan att informera vårdnadshavarna härom. Utskottet har förståelse för den problematik som beskrivs i motionerna men anser att det av rättssäkerhetsskäl i nuläget inte bör göras avsteg från principen att familjen alltid skall informeras om att en utredning pågår. Som utskottet tidigare uttalat finns det dock i detta sammanhang ett antal åtgärder som socialnämnden kan vidta för att förhindra att barn riskerar att fara illa med anledning av att föräldrarna informeras. Utskottet avser att följa utvecklingen på området och vid behov återkomma till frågan. Motionerna avstyrks dock.

I motionerna 2003/04:So474 (m) yrkande 3 och 2003/04:Ju479 (fp) yrkande 35 begärs att socialtjänsten skall ges utökade möjligheter att anmäla misstänkta brott mot hjälpsökande till polisen. Utskottet har förståelse för de framförda synpunkterna men anser att förtroendet mellan socialtjänstens handläggare och den hjälpsökande kan skadas av en regel som den föreslagna. Det normala bör i de aktuella situationerna vara att socialtjänsten eftersträvar att förmå den enskilde att antingen själv anmäla det inträffade eller ge sitt samtycke till att socialtjänsten gör en anmälan. Motionerna avstyrks.

Utskottet anser att reglerna om anmälningsskyldighet i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen, som ändrades så sent som den 1 juli 2003, är ändamålsenliga och har en viktig funktion att fylla. Utskottet utgår från att regeringen följer hur anmälningsskyldigheten efterlevs och om så bedöms nödvändigt återkommer med förslag till komplettering av lagstiftningen. Socialtjänsten har redan i dag goda möjligheter att stödja föräldrar, förutsatt att dessa är intresserade härav, utan att en anmälan enligt socialtjänstlagen behöver göras. Huvudregeln att vad som kommer fram i dessa möten mellan socialtjänsten och klienten skall dokumenteras, främst av rättssäkerhetsskäl, är utskottet inte berett att föreslå någon ändring av. Motionerna 2003/04:So465 (fp) yrkandena 1 och 2 och 2003/04:So474 (m) yrkande 4 avstyrks. Utskottet avstyrker även motion 2003/04:L319 (mp) yrkande 9.

Övriga socialtjänstfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör, med hänvisning till pågående utredningsarbete, avslå en motion om att beslut om tvångsomhändertagande inom socialtjänsten skall fattas av tjänstemän och inte av politiker. Vidare bör riksdagen, med hänvisning till tidigare uttalande i saken, avslå en motion om att införa fängelse i straffskalan för överträdelse av förbud meddelade med stöd av 5 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453). Avslutningsvis bör riksdagen, med hänvisning till att regeringen får antas följa frågan, avslå en motion om att barn sänds till utsatthet utomlands.

Jämför reservationerna 63 (kd), 64 (m) och 65 (m).

Motioner

I motion 2003/04:So359 av Ulrik Lindgren och Chatrine Pålsson (båda kd) begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör se över och lägga fram förslag till ändring av tvångslagstiftningen inom socialtjänsten på så sätt att tvångsomhändertagande i väntan på rättens beslut inte beslutas av socialnämndspolitiker utan av tjänstemän. Ett i allt väsentligt likalydande motionsyrkande av samma motionärer framförs även i motion 2002/03:So425.

I motion 2003/04:So219 av Ulf Sjösten (m) begärs en översyn av det omvända besöksförbudet. Motionären anser att bestämmelsen i 27 § socialtjänstlagen (numera 5 kap. 2 §) som ger socialnämnden möjlighet att förbjuda någon att låta andras underåriga barn vistas i sitt hem, bör ses över så att skyddet av de unga ökar och möjligheterna att beivra brott stärks. I motionen pekas på att om polisen misstänker överträdelse av det beslutade besöksförbudet får de inte utan misstanke om annan grövre brottslighet ta sig in i den berörda bostaden eftersom påföljden för brott mot 27 § SoL är böter.

I motion 2003/04:So222 av Sten Tolgfors (m) begärs att regeringen låter utreda hur vanligt det är att svenska barn sänds till utsatthet utomlands samt de omständigheter som barnen hamnar i (*yrkande 1*). Vidare begärs att regeringen låter utreda vad kommunernas socialförvaltningar känner till om placering av barn i koranskolor utomlands, om socialtjänsten medverkat i finansiering av detta samt vilket ansvar kommunerna tar för att följa upp den situation barnen hamnar i (*yrkande 2*). I motionen begärs vidare att regeringen låter se över den samlade lagstiftning som gäller vid barns resor till forna hemländer, dvs. bl.a. skollagen, socialtjänstlagen och LVU (*yrkande 3*). I motionen begärs också tillkännagivanden dels om förslag för att förebygga att barn hamnar i fundamentalistiska koranskolor där deras rättigheter kränks (*yrkande 4*), dels om stöd för barn som har befunnit sig i vanmakt i uppfostningsanstalter och sedan kommit till Sverige (*yrkande 5*).

Bakgrund och tidigare behandling m.m.

Enligt 5 kap. 2 § SoL (tidigare 27 §) får, när ett barns bästa kräver det, socialnämnden förbjuda eller begränsa möjligheterna för en person som har sitt hem inom kommunen att ta emot andras barn. Bestämmelsen möjliggör för socialnämnden att ingripa mot att barn vistas i olämpliga hemmiljöer. Enligt 16 kap. 6 § SoL döms den till böter som överträder ett förbud eller en begränsning som meddelats med stöd av lagrummet. Regeringsrätten har i ett avgörande, R2001:26, funnit att bestämmelsen är tillämplig även beträffande kortvariga besök utan samband med vård och fostran. I sammanhanget kan nämnas att det, enligt 28 kap. 1 § rättegångsbalken, för att husrannsakan skall få företas fordras att det förekommer anledning att brott förövats på vilket fängelse kan följa. Ett motionsyrkande med samma innebörd som det i motion 2003/04:So219 (m) behandlades av utskottet i *betänkande 2002/03:SoU15*. Utskottet anförde därvid följande i sin bedömning (s. 65 f., res. m):

I motion – – – anförs att fängelse bör ingå i straffskalan när det gäller brott mot 5 kap. 2 § socialtjänstlagen. Därmed skulle polisen kunna ingripa genom husrannsakan i fall där vuxna, i strid mot förbud enligt nämnda paragraf, bjuder ungdomar på sprit i sin bostad. Socialutskottet konstaterar att husrannsakan i dessa situationer i stället kan ske på den grunden att det föreligger misstanke om brott mot alkohollagen, för vilket kan följa fängelse. Utskottet finner därmed inte någon anledning att bifalla motionsyrkandet.

Enligt 6 § andra stycket lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) får, om socialnämndens beslut om omhändertagande inte kan avvaktas, nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat besluta om ett omedelbart omhändertagande. Motsvarande bestämmelse finns i 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). Frågan om vem som skall ha rätt att fatta beslut om ett omedelbart omhändertagande berörs av LVM-utredningen i det nyligen avlämnade betänkandet *Tvång och förändring – rättssäkerhet, vårdens innehåll och eftervård (SOU 2004:3)*. I betänkandet (s. 304 f.) föreslås att befogenheten att besluta om omedelbart omhändertagande enligt 13 § LVM skall ankomma enbart på socialnämnden och rätten. Polismyndighetens hittillsvarande befogenhet föreslås upphöra.

Frågan om barns resor till koranskolor och om barn i koranskolor har i april 2003 berörts av *statsrådet Morgan Johansson* i frågor för skriftligt svar (2002/03:827 och 828). I svaret har statsrådet anfört bl.a. följande:

Inledningsvis vill jag hänvisa till det svar jag gav Sten Tolgfors den 19 februari i år då han ställde en fråga om hur barn kunde skyddas från att sändas ut i vanmäktiga situationer när de med stöd av svenska myndigheter reser utomlands. Där beskriver jag de grundregler som finns i föräldrabalken om föräldrars ansvar för sina barn och om samhällets ansvar i socialtjänstlagen och i LVU för att skydda barn från att fara illa. Jag svarade också att jag utgick från att ökade kunskaper inom socialtjänsten om vad som kan hända barn som sänds utomlands bör leda till att beslut fattas utifrån vad som är bäst för varje enskilt barn. Min uppfattning har inte ändrats sedan dess.

Varken socialtjänstlagen eller LVU gäller utanför Sverige. Därför är det viktigt att den utredning som socialtjänsten genomför innan den fattar beslut om en insats för ett barn är tillräckligt omfattande så att beslutet grundas på väl genomtänkta bedömningar. Socialtjänsten har inte befogenhet att fatta beslut om att placera barn utomlands eftersom det inte är möjligt att vare sig kontrollera placeringsalternativet eller att följa upp placeringen på det sätt som föreskrivs i socialtjänstlagen och LVU. Där emot är det möjligt att bevilja ekonomiskt bistånd för en resa till ett annat land om det bedöms som en lösning som bidrar till en positiv utveckling och främjar ett barns bästa.

Det är allvarligt när barn skickas till sina hemländer och överges där. Huvudproblemet är dock inte en fråga om brister i lagstiftningen, utan snarare en fråga om hur de lagregler som finns tillämpas. Jag kommer dock att följa utvecklingen inom området.

Utskottets ställningstagande

LVM-utredningens betänkande är föremål för beredning för närvarande. I betänkandet behandlas bl.a. frågan om vilka som skall ha befogenhet att besluta om omedelbara omhändertaganden. Utskottet, som inte anser att detta arbete bör föregripas, avstyrker motionerna 2002/03:So425 (kd) och 2003/04:So359 (kd).

Utskottet har inte ändrat uppfattning rörande den frågeställning som aktualiseras i motion 2003/04:So219 (m). Socialutskottet vill därför ånyo peka på att husrannsakan i dessa situationer i stället kan ske på den grunden att det föreligger misstanke om brott mot alkohollagen, för vilket kan följa fängelse. Motionen avstyrks.

I motion 2003/04:So222 (m) yrkandena 1–5 aktualiseras ett antal frågeställningar rörande det faktum att barn sänds till utsatthet utomlands, t.ex. i s.k. koranskolor. Utskottet anser att frågeställningarna är utomordentligt viktiga och utgår från att regeringen följer frågan. Något initiativ från riksdagens sida är dock inte nödvändigt. Motionen avstyrks.

Andra motionsyrkanden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett femtontal motionsyrkanden som utskottet behandlat i förenklad ordning. Utskottet hänvisar till gällande ansvarsfördelning på främst socialtjänstens område.

Enligt gällande styrsystem skall riksdagen främst fatta beslut om övergripande och nationella frågor. I de centrala lagarna inom utskottets beredningsområde finns ofta bestämmelser som innebär delegation av detaljbestämmelser till regering och/eller myndigheter. Utskottet finner också anledning att erinra om den kompetensfördelning som finns mellan staten och kommuner och landsting, vilken bl.a. innebär att ramlagstiftningen för hälso- och sjukvården och socialtjänsten ligger inom utskottets beredningsområde.

Den konkreta utformningen av verksamheten liksom finansieringsansvaret ligger dock på kommun- och landstingsnivå. Sammanfattningsvis föreslår utskottet med hänvisning till gällande ansvarsfördelning att följande motionsyrkanden avslås:

I motion 2002/03:So339 av Ragnwi Marcelind och Maria Larsson (båda kd) begärs ett tillkännagivande om att som förebyggande insats initiera gruppverksamheter för unga, lågutbildade och arbetslösa mödrar till hjälp för återuppbyggnad av självförtroende och att utarbeta individuella framtidsplaner där studie- och yrkesinriktning ingår (*yrkande 3*).

I motion 2002/03:So350 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp) begärs ett tillkännagivande om socialsekreterares arbetsförhållanden (*yrkande 10*). Enligt motionärerna bidrar en engagerad och positiv atmosfär till färre sjukskrivningar och bättre kontinuitet bland personalen.

I motion 2002/03:A323 av Ulla Hoffmann m.fl. (v) begärs ett tillkännagivande om vidareutbildning och handledning av personal för att kunna hantera och fånga upp utsatta kvinnors särskilda behov och signaler (*yrkande 2*). Motionärerna pekar på att socialtjänstens personal i dag inte har redskapen för att fånga upp de erfarenheter som kvinnor som utsatts för våld har. Därför bör bl.a. denna personalgrupp ges vidareutbildning och handledning för att kunna hantera och fånga upp dessa kvinnors särskilda behov och signaler.

I motion 2003/04:Ju453 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd) begärs ett tillkännagivande om att kvinnor skall erbjudas professionell psykolog- eller kurators hjälp för att kunna bearbeta sina upplevelser efter våldtäkt eller misshandel (*yrkande 5*). Motionärerna anför att våldet mot kvinnor har blivit allt grövre och att nästan allt fysiskt våld i dag innehåller någon typ av sexuellt tvång. Ett likalydande yrkande framförs i *motion 2002/03:Ju363 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd) yrkande 6*.

I motion 2003/04:L319 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp) begärs ett tillkännagivande om behovet av kulturkompetens på socialförvaltningarna (*yrkande 15*). Motionärerna anför att det för att stötta familjer med barn som är adopterade från utlandet är viktigt att socialförvaltningarna har anställda med kulturkompetens.

I motion 2003/04:So271 av Annelie Enochson (kd) begärs ett tillkännagivande om att forskning bör bedrivas om sexuellt utsatta brottsoffer med fokusering på socialt stöd, behandling och bearbetning av traumat (*yrkande 2*). Motionären pekar på att det i Socialstyrelsens expertrapporter kring sexuella övergrepp mot barn saknas beskrivningar rörande forskning om socialt stöd i samband med övergreppen. Enligt motionären har inte heller någon expertrapport eller kunskapsöversikt publicerats över de vuxna brottsoffrens erfarenheter och behov i samband med bearbetning, behandling och socialt stöd.

I motion 2003/04:So431 av Mona Jönsson (mp) begärs ett tillkännagivande om lika möjligheter till avgiftningsplatser för kvinnor i hela landet. Motionären anför att det måste bli en rättighet, i landets alla delar, att ha tillgång till avgiftningsplatser för enbart kvinnor.

I motion 2003/04:So474 av Hillevi Engström (m) begärs ett tillkännagivande om kommunernas stöd till kvinnojourer och brottsofferstödjande verksamhet (yrkande 1). Motionären anför att det är väsentligt att såväl kvinnojourer som brottsofferjourer får ett reellt stöd till sin verksamhet.

I motion 2003/04:So504 av Marita Aronson m.fl. (fp) begärs ett tillkännagivande om att försök med medlevarverksamhet bör uppmuntras i fler av landets kommuner (yrkande 3). Motionärerna pekar på att försök med medlevarverksamheten har visat att man i vissa fall kan slippa institutionsplacering och att institutionsplaceringen i andra fall blir kortare.

I motion 2003/04:So635 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) begärs ett tillkännagivande om karriärmöjligheter i socialtjänsten (yrkande 4). Motionärerna anför att det är fullt rimligt att den som satsar på vidareutveckling av sin kunskap skall ersättas för detta genom högre lön. Karriärtjänster kan skapas genom utbildningsprogram, satsningar på utvecklingsprojekt m.m.

I motion 2003/04:So639 av Christer Adelsbo m.fl. (s) begärs ett tillkännagivande om att få till stånd ett ökat fokus på eftervård och avgiftning i den tyngre missbrukarvården (yrkande 4). Motionärerna efterlyser en förkortning av väntetiderna för såväl avgiftning som möjligheterna att få tillgång till metadon och subutex. Dessutom behövs, beträffande dem som lyckats besegra sitt missbruk, en prioritering av mer uppsökande verksamhet samt en översyn av eftervårdssituationen innefattande en prioritering av bostadssituationen och andra former av socialt stöd.

I motion 2003/04:So643 av Ulrik Lindgren m.fl. (kd) begärs tillkännagivanden om modellen med familjerådslag och om utbildning av blivande familjehem (yrkandena 6 och 11). Motionärerna pekar på att projekt med familjerådslag varit framgångsrika och att modellen därför bör införas i fler kommuner. Vidare anfördes att utbildningen av familjehemmen ofta är bristfällig och att utbildningskrav därför snarast bör fastställas för verksamheten. Dessa krav bör utarbetas i samarbete med Svenska Kommunförbundet. Avslutningsvis begärs ett tillkännagivande om metodutveckling för stödfamiljer, kontaktpersoner, nätverksarbete och gruppverksamheter (yrkande 12).

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Allmänna utgångspunkter för socialtjänsten, punkt 1 (m)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Carl-Axel Johansson (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:Sf332 yrkandena 21 och 23, 2003/04:Sf325 yrkandena 20, 21 och 23 och 2003/04:So413 yrkandena 1–3 och 8 och avslår motionerna 2002/03:Sf226 yrkande 6, 2002/03:So339 yrkande 1, 2002/03:So488 och 2003/04:Sf326 yrkande 6.

Ställningstagande

Vi anser att socialpolitiken skall vara ett instrument för att bryta utanförskap och bidragsberoende. Åtgärder för att reducera behovet av bidrag måste därför vara det centrala i socialpolitiken. Det måste löna sig att arbeta, att utbilda sig och att ta risker i form av företagande. Fastlåsnings effekter som hindrar social rörlighet måste tas bort. Vidare anser vi att de problem som drabbar barn och ungdomar inte kan lösas om de inte ses i sitt sammanhang. Barn som lever i fattigdom och utanförskap har i själva verket drabbats av arbetsmarknads-, bidrags- och integrationspolitikens misslyckanden. Socialbidraget, som är tänkt att vara en tillfällig hjälp, har i stället för många blivit en permanent försörjning. Barn och familjer låses in i bidragsberoende. Vi anser att bidrag och andra former av ekonomiskt stöd skall utformas så att de stimulerar människor till att aktivt söka förbättra sin situation. Varje kommun bör åläggas att inom en viss tid garantera alla arbetsföra personer tillgång till sysselsättning. Kan inte arbete erbjudas på den reguljära arbetsmarknaden skall sysselsättningen vara en kombination av praktik och kompetensutveckling för att underlätta övergången till denna. Den som behöver socialbidrag för sin försörjning, men som kan arbeta, bör kunna få ersättning för att delta i praktik eller utbildning för att möjliggöra ett arbete. Vi anser även att den enskilde inte bara skall ha rätt att delta i kompletterande åtgärder som underlättar inträde i arbetslivet utan även ha en skyldighet härtill. Avslutningsvis anser vi att familjens egna resurser bör stärkas.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2. Allmänna utgångspunkter för socialtjänsten, punkt 1 (fp)

av Kerstin Heinemann (fp) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:Sf226 yrkande 6 och 2003/04:Sf326 yrkande 6 och avslår motionerna 2002/03:Sf332 yrkandena 21 och 23, 2002/03:So339 yrkande 1, 2002/03:So488, 2003/04:Sf325 yrkandena 20, 21 och 23 och 2003/04:So413 yrkandena 1–3 och 8.

Ställningstagande

Vi anser att de marginaleffekter som är förknippade med socialbidragen och andra behovsprövade bidragssystem är ett stort problem. Det bör finnas vissa möjligheter att öka incitamenten till arbete i bidragssystemen utan att det omedelbart utlöser kompensationskrav eller protester från andra. Det är dessutom destruktivt att socialbidragen är konstruerade så att det inte lönar sig att arbeta för dem som har det allra svårast i samhället. Om en socialbidragstagare tar ett deltidsarbete eller vikarierar några timmar får hon eller han ofta inte behålla något av lönen. Vi anser att socialbidraget bör avtrappas successivt om personens inkomster blir bestående.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3. Allmänna utgångspunkter för socialtjänsten, punkt 1 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:So339 yrkande 1 och avslår motionerna 2002/03:Sf226 yrkande 6, 2002/03:Sf332 yrkandena 21 och 23, 2002/03:So488, 2003/04:Sf325 yrkandena 20, 21 och 23, 2003/04:Sf326 yrkande 6 och 2003/04:So413 yrkandena 1–3 och 8.

Ställningstagande

Ensamstående mödrar har det sämre än ensamstående fäder och de mest utsatta är yngre, lågutbildade mödrar. Dessa har drabbats särskilt hårt av den ekonomiska krisen enligt samtliga bedömare. Jag anser att det är hög tid att regeringen tar till sig vad som står i SCB:s statistik, Folkhälsoinstitutets rap-

port, LO:s rapport, Barnombudsmannens rapport samt Välfärdsprojektets kunskaps- och faktskrift om ensamföräldrarna som en utsatt grupp och tar fram en handlingsplan för att åtgärda de ensamstående föräldrarnas situation.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4. Privatisering av socialtjänsten, punkt 2 (fp)

av Kerstin Heinemann (fp) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So635 yrkandena 1, 2 och 7.

Ställningstagande

Vi anser att det sociala arbetets stödjande respektive kontrollerande funktioner bör skiljas tydligare åt. Genom upphandling av tjänster kan den egna personalen få tydligare uppdrag som t.ex. kan skiljas från behandlingsarbetet. Vi anser det positivt att utvecklingen mot flera aktörer inom socialtjänsten fortskrider. Fler aktörer innebär förtjänster i form av att hjälp tillhandahålls där kommunen inte hinner med. Vi anser vidare att reglerna kring sekretesskydd bör förstärkas genom att de i enskild verksamhet ersätts med den strängare regleringen av tystnadsplikt. Även offentlighetsprincipen samt yttrande- och meddelarfrihet bör det vara möjligt att träffa avtal om. Genom dessa åtgärder kan ett fullgott skydd uppnås och det är då fullt möjligt att ta in privata aktörer i utredningar m.m. inom socialtjänstens område.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5. Frivilligorganisationer, punkt 3 (fp, kd, c, mp)

av Chatrine Pålsson (kd), Kerstin Heinemann (fp), Kenneth Johansson (c), Helena Hillar Rosenqvist (mp) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:So455 yrkande 8 och 2003/04:So645 yrkande 16 och avslår motion 2003/04:So413 yrkande 4.

Ställningstagande

Det har blivit svårare att engagera ledare. När samhällets stöd enbart blir moraliskt och verbalt utan ekonomisk uppföljning, sviktar engagemanget hos många. Vi anser att det finns goda skäl för samhället att stötta frivilligorganisationerna också i tider av nedgång. Ett ökat obundet stöd är ett viktigt inslag i arbetet för att engagera flera i frivilligarbete och att stärka organisationerna i deras utvecklingsarbete för demokrati och för de frågor som är deras grundfrågor. Vi anser även att ett allmänt verksamhetsstöd för att stödja föreningsverksamheten och upprusta samlingslokaler är angeläget.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6. Frivilligorganisationer, punkt 3 (m)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Carl-Axel Johansson (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So413 yrkande 4 och avslår motionerna 2002/03:So455 yrkande 8 och 2003/04:So645 yrkande 16.

Ställningstagande

Vi anser att det arbete som utförs av frivilliga, volontärer, inte nog kan uppskattas. Men det handlar inte bara om att det finns ett par extra händer där det behövs, det handlar även om en attityd till medborgarskapet, ett deltagande i samhället och ett ansvarstagande – både för sig själv och för andra. Att ta ansvar, inte bara för sin egen familj, gör skillnad. Det gör att egenvärdet ökar samtidigt som man känner att man gör något värdefullt och är delaktig. Vi anser därför att det offentliga måste uppvärdera det arbete som utförs av frivilligorganisationer. En särskild utredning bör tillsättas som gör en genomgripande genomlysning av frivilligorganisationernas betydelse och lägger fram förslag till åtgärder som stärker både organisationerna och volontärerna.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7. Riksnormen, punkt 4 (m)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Carl-Axel Johansson (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So413 yrkandena 5 och 6.

Ställningstagande

Vi anser att kommunerna själva bör få fastställa nivåerna på socialbidraget med utgångspunkt i allmänna principer i socialtjänstlagen. Med en riksnorm finns det en uppenbar risk att det går slentrian i bedömningen av det ekonomiska biståndet och att detta inte prövas mot andra åtgärder i den omfattning som är lämpligt. Det är viktigt att lokala bedömningar utifrån bl.a. löneläge och kostnadsbild finns med då nivåerna fastställs och att denna del av socialtjänsten är förankrad i det allmänna rättsmedvetandet på orten. Enligt Svenska Kommunförbundets bedömningar har vidare riksnormen haft mycket liten inverkan på socialbidragskostnaderna men däremot minskat möjligheterna för kommunerna att hitta egna lösningar. Vi anser dessutom att det saknas skäl för att medlemsavgifter i fackföreningar skall bekostas av skattemedel.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8. Riksnormen, punkt 4 (c)

av Kenneth Johansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So413 yrkande 5 och avslår motion 2003/04:So413 yrkande 6.

Ställningstagande

Jag anser att kommunerna själva bör få fastställa nivåerna på socialbidraget med utgångspunkt i allmänna principer i socialtjänstlagen. Med en riksnorm finns det en uppenbar risk att det går slentrian i bedömningen av det ekonomiska biståndet och att detta inte prövas mot andra åtgärder i den omfattning som är lämplig. Det är viktigt att lokala bedömningar utifrån bl.a. löneläge och kostnadsbild finns med då nivåerna fastställs och att denna del av socialtjänsten är förankrad i det allmänna rättsmedvetandet på orten. Enligt Svenska Kommunförbundets bedömningar har vidare riksnormen haft mycket liten inverkan på socialbidragskostnaderna men däremot minskat möjligheterna för kommunerna att hitta egna lösningar.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9. Ersätta socialbidrag med lån, punkt 5 (m)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Carl-Axel Johansson (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So413 yrkande 7.

Ställningstagande

Vi anser att socialbidrag bör kunna lämnas som lån i betydligt större utsträckning än vad som sker i dag. Lånemöjligheten bör i första hand kunna användas då en person tillfälligt hamnat i ekonomiska svårigheter men som däremellan har normala inkomstmöjligheter. Om personen i fråga sedan passerar ett bestämt lånebelopp och fortfarande behöver stöd bör han eller hon i stället kunna få bidrag. Lånealternativet skulle dessutom innebära en viss ”tröskel” i systemet som motverkar att personer lätt fastnar i bidragsberoende. Vi anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om en möjlighet för kommuner att ersätta kortvarigt socialbidrag med lån.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10. Barnbidrag och försörjningsstöd, punkt 7 (v)

av Elina Linna (v) och Gunilla Wahlén (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:So399 yrkande 1 och 2003/04:So417 yrkande 4.

Ställningstagande

I dag minskar föräldrarnas försörjningsstöd när barnbidraget höjs. Det betyder att redan utsatta barn inte får del av den ökade välfärden på samma sätt som andra barn. Vi anser att det är av yttersta vikt att säkerställa att också de allra fattigaste får ta del av barnbidragshöjningar. Vi kräver därför en lagändring för att säkerställa att barnbidraget inte skall ingå i beräkningsunderlaget för socialbidrag.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

11. Bistånd till konstnärer, punkt 9 (m)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Carl-Axel Johansson (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:Kr264 yrkande 11 och 2003/04:Kr254 yrkande 11.

Ställningstagande

Enligt socialtjänstlagen utgår socialbidrag efter ansökan till den som ej kan tillgodose sin försörjning på annat sätt. Socialbidraget prövas individuellt. För konstnärliga utövare, inklusive författare, görs vissa särskilda bedömningar. Alla stipendier räknas som inkomst. Det finns inga generella regler för hur stipendier som skall finansiera kostnader för material, ateljé, resor m.m. skall bedömas vid beräkningen av socialbidrag. Praxisen varierar mellan kommunerna. Vi anser att kraven på konstnärer bör vara samma som för alla andra samt att samma regler bör gälla i hela landet.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

12. Ideella skadestånd, punkt 10 (m, c)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Carl-Axel Johansson (m), Kenneth Johansson (c) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:So254 och 2003/04:So533 och avslår motion 2002/03:So372.

Ställningstagande

Skadeståndet skall kompensera brottsoffret och ge henne eller honom upprättelse för den förnedrande och kränkande behandling som hon eller han varit utsatt för. Vi anser därför att det är orimligt att skadeståndet skall ligga till grund för beräkningen av kvinnans eller mannens inkomst i samband med ansökan om försörjningsstöd från socialtjänsten.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

13. Stödformers inverkan på varandra, punkt 11 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:So334 och avslår motion 2002/03:So489.

Ställningstagande

När vårdbidrag beviljas, barnbidraget ökar och andra stöd ges är det viktigt för den enskilda familjen hur dessa system interagerar med varandra. Ett bidrag som ges för att möta ett behov får inte neutraliseras genom att det tar bort annat stöd som avses möta annat behov. Jag anser att en översyn behövs för att klarlägga hur olika bidrag påverkar varandra utifrån enskildas eller familjens perspektiv.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

14. Samverkan, punkt 14 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So376.

Ställningstagande

Jag anser att det måste skapas bättre samverkansregler mellan försäkringskassan och socialtjänsten än de som finns i dag. Detta för att inte utsatta biståndstagare skall komma i kläm.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

15. Stöd till brottsoffer, punkt 16 (kd, c, mp)

av Chatrine Pålsson (kd), Kenneth Johansson (c) och Helena Hillar Rosenqvist (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:So350 yrkande 9, 2002/03:So427, 2002/03:So510 yrkande 1 och 2003/04:Ju478 yrkande 1 och avslår motionerna 2003/04:Ju262 yrkande 7 och 2003/04:Ju444 yrkande 1.

Ställningstagande

Lagstiftningen som handlar om hur samhället skall stödja kvinnor som utsätts för våld måste vara så tydlig och precis som möjligt. I socialtjänstlagen (2001:453) finns sedan 2001 en paragraf (5 kap. 11 §) som ger kommunens socialnämnd ett ansvar för att ge utsatta kvinnor stöd. Paragrafen är dock inte tillräckligt tydlig i sin nuvarande utformning. Den ger utrymme för tolkningar som kan leda till att kvinnan inte får den hjälp som lagen syftar till att ge henne. Vi anser därför att lagen skall ändras så att ordet *bör* byts mot *skall* i berörd paragraf. Om så sker kan det inte längre råda någon tveksamhet om socialnämndens skyldighet att ge kvinnorna den hjälp de behöver för att kunna förändra sin situation.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

16. Stöd till brottsoffer, punkt 16 (fp)

av Kerstin Heinemann (fp) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ju444 yrkande 1 och avslår motionerna 2002/03:So350 yrkande 9, 2002/03:So427, 2002/03:So510 yrkande 1, 2003/04:Ju262 yrkande 7 och 2003/04:Ju478 yrkande 1.

Ställningstagande

Stödet till brottsoffer åligger i enlighet med socialtjänstlagen ytterst kommunerna. Detta fungerar i dag i praktiken tveksamt i alltför många kommuner. Kommunernas bidrag till lokala brottsofferstödjande organisationer, såsom brottsofferjourer och kvinnojourer, varierar kraftigt, inte minst mellan åren. I vissa kommuner finns knappt något brottsofferstödjande arbete alls. Om kommunerna inte lever upp till denna lagstadgade skyldighet anser vi att ordalydelsen i paragrafen om brottsoffer i socialtjänstlagen måste ändras från ”bör” till ”skall”. Vi anser också att det bör undersökas vilka möjligheter som finns för staten att åta sig stödet till brottsoffer.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

17. Stöd till brottsoffer, punkt 16 (v)

av Elina Linna (v) och Gunilla Wahlén (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ju262 yrkande 7 och avslår motionerna 2002/03:So350 yrkande 9, 2002/03:So427, 2002/03:So510 yrkande 1, 2003/04:Ju444 yrkande 1 och 2003/04:Ju478 yrkande 1.

Ställningstagande

Det primära ansvaret för brottsoffer har socialnämnderna i enlighet med 5 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453). Hur socialtjänsten lever upp till detta ansvar ser mycket olika ut runtom i landet. I vissa kommuner fungerar det mycket bra men det finns tyvärr också exempel på att socialtjänsten inte alls lever upp till intentionerna i lagstiftningen. Frågan om ansvaret för brottsoffer och då särskilt socialtjänstens ansvar måste därför uppmärksammas. I paragrafen stadgas att särskilt beakta stödinsatser till kvinnor som utsätts för våld. Vi anser att det finns anledning att göra en nationell översyn av hur intentionerna i socialtjänstlagen 5 kap. 11 § efterlevs.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

18. Förebyggande arbete m.m., punkt 17 (m)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Carl-Axel Johansson (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ju443 yrkande 4 och avslår motionerna 2002/03:So360 yrkandena 10 och 11, 2002/03:So384, 2003/04:Ju479 yrkandena 4, 31 och 36 och 2003/04:So271 yrkandena 9 och 10.

Ställningstagande

I London finns fastigheter med smålägenheter dit kvinnor kan flytta in när de lämnar kvinnojourerna. Detta förfarande underlättar för misshandlade kvinnor att åter integreras i samhället. En bostad gör det möjligt att komma tillbaka till

ett värdigt liv. Vi anser att denna lösning borde finnas även i Sverige. Vid sidan av detta bör misshandlade kvinnor ges förtur i de kommunala bostadsbolagens köer.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

19. Förebyggande arbete m.m., punkt 17 (fp)

av Kerstin Heinemann (fp) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ju479 yrkandena 4, 31 och 36 och avslår motionerna 2002/03:So360 yrkandena 10 och 11, 2002/03:So384, 2003/04:Ju443 yrkande 4 och 2003/04:So271 yrkandena 9 och 10.

Ställningstagande

I opinionsarbetet måste vi en gång för alla slå fast att hot, misshandel, ofredande, våldtäkt och kvinnofridskränkning är brott som samhället ser allvarligt på och att det aldrig är kvinnans eget ”fel” att mannen utsätter henne för övergrepp. Många kvinnor som har levt med våld i en nära relation har vidare bittra erfarenheter av hur svårt det är att kunna leva ett normalt liv efter många år av hot, våld och trakasserier. Vi anser därför att det är av yttersta vikt att lagstiftningen och de berörda myndigheterna inte sviker kvinnor som har utsatts för våld i nära relationer och för sexuella övergrepp utan erbjuder stöd genom snabb och professionell vård och behandling, anpassad efter individuella behov. Vi har erfårit att det ofta är svårt att ordna skyddat boende för hjälpsökande kvinnor och deras barn. De ideella kvinnojourerna är hårt belastade och i den mån de över huvud taget kan erbjuda bostad, har de ett mycket begränsat antal rum och lägenheter som ofta redan är upptagna. Vi anser därför att kommunerna bör kunna bistå med skyddat boende i högre grad än i dag. Socialtjänsten kan vanligen endast ansöka om social förtur hos bostadsbolagen inom den egna kommunen. Vi anser dock att våldsutsatta kvinnor bör få möjlighet till social förtur gällande bostad över hela landet.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

20. Förebyggande arbete m.m., punkt 17 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:So360 yrkandena 10 och 11 och 2003/04:So271 yrkandena 9 och 10 och avslår motionerna 2002/03:So384, 2003/04:Ju443 yrkande 4 och 2003/04:Ju479 yrkandena 4, 31 och 36.

Ställningstagande

Jag anser att det bör finnas centrum mot sexuella övergrepp i varje region, där verksamheten bedrivs med statliga medel. Den verksamhet som detta centrum skall bedriva är: telefonjour, stödgrupp, stödsamtal, stöd vid myndighetsbesök, olika skapande verksamheter, utåtriktad verksamhet, utbildning m.m. Varje centrum bör kunna erbjuda de utsatta möjlighet till alla de kontakter som hon eller han behöver så att den enskilde hjälpsökande inte behöver besöka olika instanser. Jag anser även att det bör möjliggöras skyddat boende för kvinnor och barn i hela Sverige.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

21. Möjlighet att utdöma vite, punkt 18 (fp)

av Kerstin Heinemann (fp) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ju479 yrkande 34.

Ställningstagande

Vi anser att länsstyrelsen måste utnyttja sin tillsynsskyldighet gentemot kommunerna och att vite bör kunna utdömas till de kommuner som inte uppfyller socialtjänstlagens bestämmelse gällande stöd och hjälp till våldsutsatta kvinnor.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

22. Myndighetsuppdrag, punkt 19 (m)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Carl-Axel Johansson (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ju250 yrkande 9.

Ställningstagande

Utbildning, fortbildning och handledning är en förutsättning för ett korrekt omhändertagande av en misshandlad kvinna. En tidigare inte uppmärksammas grupp är invandrarkvinnorna. Vi anser därför att de olika myndigheterna måste se till att utarbeta rutiner och handlingsplaner som inkluderar kvinnor inklusive invandrarkvinnor och deras behov. Om detta förhållande råder i dag bristande kunskap hos polis, åklagare, domstolar, socialtjänst och sjukvård. Vi anser därför att det också är viktigt att någon myndighet, förslagsvis Socialstyrelsen, får i uppdrag att definiera de fysiska, psykiska och ekonomiska effekterna av våldtäkt och misshandel.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

23. Tandvård och kvinnomisshandel, punkt 20 (mp)

av Helena Hillar Rosenqvist (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:So420 yrkande 1.

Ställningstagande

Att bli misshandlad av en närstående är en grov kränkning och de psykiska men som följer är ofta stora och svåra att bli av med. Det kräver ofta ett långsiktigt arbete med stöd och hjälp både från anhöriga och professionella terapeuter. Men även fysiskt kan kvinnan bli skadad för livet. Många skadas så illa av misshandeln att de förlorar sina tänder eller blir vanställda. Jag anser att Socialstyrelsen i samarbete med socialförvaltningarna bör få i uppdrag att sammanställa statistik angående de dolda kostnader som i dag finns på socialförvaltningar angående tandvård som man bedömer har eller kan ha sitt ursprung i misshandelsproblematik.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

24. Offer för människohandel, punkt 21 (fp)

av Kerstin Heinemann (fp) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ju447 yrkande 5 och avslår motion 2002/03:So451 yrkande 4.

Ställningstagande

Vi anser att det måste bli ett stopp för återsändandet av offer för människohandel under utredningens gång. Socialtjänstens uppdrag bör förtydligas till att ta ansvar för offren under utredningen eller tills permanent boende och uppehälle är ordnat. Formellt sett är det socialtjänstens ansvar att se till dessa kvinnors situation. Utöver att socialtjänsten inte säger sig ha ekonomiska resurser för att betala kvinnornas uppehälle råder det en brist på lägenheter och rum för kvinnor i behov av skyddat boende. Detta bidrar till att kvinnorna i många fall skickas tillbaka till sina hemländer för att där invänta ett fortsatt rättegångsförfarande. Att kvinnorna tvingas tillbaka till sina hemländer är också problematiskt för svenska myndigheter då rättegångspersonal och polis måste flygas till kvinnans hemland för att där fortsätta förhör med kvinnan. Detta är kostsamt och riskerar också att förlänga hela rättsprocessen.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

25. Offer för människohandel, punkt 21 (v)

av Elina Linna (v) och Gunilla Wahlén (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:So451 yrkande 4 och avslår motion 2003/04:Ju447 yrkande 5.

Ställningstagande

Kvinnor som utsatts för trafficking befinner sig i en svår situation. Dessa kvinnor hamnar ofta i ett vakuum när det gäller samhällets olika stödinsatser. Från rättsväsendet påtalas behovet av tydligt utkrävande av ansvar för dessa kvinnor samt att det ges möjlighet för kvinnorna att känna trygghet och stabilitet i mötet med polis, åklagare och övriga myndigheter. Det får inte bli en slump som avgör vilket bemötande och vilka möjligheter som erbjuds. Vi vill understryka samhällets ansvar i denna fråga. Varje instans som kommer i kontakt med kvinnor som utsatts för trafficking måste få tydliga direktiv som klargör vilket ansvar och utrymme man har. Det är också av stor vikt att denna fråga behandlas skyndsamt för att kunna hjälpa de utsatta kvinnorna.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

26. Prostitution, punkt 22 (fp)

av Kerstin Heinemann (fp) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Ju314 yrkande 2 och 2003/04:So635 yrkande 10 och avslår motionerna 2002/03:Ju284 yrkande 3, 2002/03:So451 yrkande 3, 2003/04:Ju313 yrkande 5 och 2003/04:Ju452 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att det samlade arbetet mot prostitutionen skulle bli mer effektivt om samverkan mellan polismyndigheter, socialtjänst, hälso- och sjukvården och andra berörda myndigheter och organisationer blev smidigare. Vi anser att regeringen bör låta utreda hur en sådan samverkan skall kunna komma till stånd. Vi anser vidare att de flesta prostituerade har en bakgrund som inte har gett dem en reell möjlighet att utvecklas och kunna skapa sig möjligheter för ett mer ”normalt” liv. För att återkomma efter prostitution krävs därför en stor insats från samhället oavsett om man anses kriminell eller inte.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

27. Prostitution, punkt 22 (v, mp)

av Elina Linna (v), Gunilla Wahlén (v) och Helena Hillar Rosenqvist (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:So451 yrkande 3 och 2003/04:Ju452 yrkande 2 och avslår motionerna 2002/03:Ju284 yrkande 3, 2003/04:Ju313 yrkande 5, 2003/04:Ju314 yrkande 2 och 2003/04:So635 yrkande 10.

Ställningstagande

Vi ser förbudet mot köp av sexuella tjänster som ett avgörande verktyg för att bekämpa prostitution utan att skuldbelägga den prostituerade. Det är dock avgörande att de sociala insatserna nu stärks för att öka möjligheterna att ta sig ur prostitutionen. Vi anser därför att riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att tillsätta en utredning om inrättande av ett nationellt resurscentrum mot prosti-

tution, med uppgift att arbeta med att stötta dem som söker vägar ut ur prostitution. Detta centrum bör även arbeta med information gentemot institutioner och yrkesgrupper, vilka i sin verksamhet möter prostituerade samt samverka med berörda myndigheter och organisationer. Utredningen bör även beakta vilka riktade anslag som krävs till kommuner för att stödja dem som vill ta sig ur prostitutionen.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

28. Prostitution, punkt 22 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:Ju284 yrkande 3 och 2003/04:Ju313 yrkande 5 och avslår motionerna 2002/03:So451 yrkande 3, 2003/04:Ju314 yrkande 2, 2003/04:Ju452 yrkande 2 och 2003/04:So635 yrkande 10.

Ställningstagande

Det är synnerligen angeläget att det finns ett utbyggt system för adekvata rehabiliterings- och vårdinsatser för prostituerade som är i behov därav. För att rätt bistå den prostituerade krävs förstärkta insatser mot drogmissbruket, inom psykiatri och inom rättsväsendet.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

29. Förstärkning av missbrukarvården, punkt 23 (m)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Carl-Axel Johansson (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So422 yrkande 6 och avslår motion 2003/04:So637 yrkande 4.

Ställningstagande

Vi anser att missbrukarvården bör förstärkas och psykiatri och socialtjänstens ansvarsområden ses över.

Vidare anser vi att Statens beredning för medicinsk utvärdering har visat att miljarder kronor ”slängs” bort i missbrukarvården genom att endast allmän stödbehandling ges.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

30. Finansiering av missbrukarvården, punkt 24 (fp)

av Kerstin Heinemann (fp) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:So345 yrkandena 14 och 15 och 2003/04:So504 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att staten bör garantera de huvudsakliga kostnaderna för tvångsvård och annan missbrukarvård som kräver institutionsplacering. Statens kostnad bör sedan enligt finansieringsprincipen neutraliseras genom en ändring av de allmänna statsbidragen till kommunerna. En sådan modell kan vara utgångspunkten även för annan missbrukar- och ungdomsvård där statens och kommunernas ekonomiska ansvar skall förändras.

Med statens finansiering bör vidare följa vissa krav på kommunerna. Vi anser att kommunerna bör visa att de har följt alla tillämpliga bestämmelser i socialtjänstlagen. Vidare måste kommunen ha en plan för hela vårdkedjan, från akut avgiftning till en integrering i samhället.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

31. Frivilligorganisationerna och missbrukarvården, punkt 25 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:So290 yrkande 1 och 2003/04:So523 yrkande 1 och avslår motionerna 2002/03:So290 yrkande 2 och 2003/04:So523 yrkande 2.

Ställningstagande

När nu åtgärder inom psykvården diskuteras är det viktigt att också alkohol- och narkotikamissbruket diskuteras och att kraftfulla åtgärder sätts in även på detta område. Det behövs en kraftsamling där vi alla hjälps åt med att komma till rätta med de stora utmaningarna på detta område. Det handlar om staten, landstingen och kommunerna. Men här är även de ideella organisationerna som arbetar med missbrukare en stor tillgång. Man kan fråga sig om inte detta frivilliga arbete är en förutsättning för att missbrukarvården inte helt skall haverera.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

32. Genusperspektiv, punkt 26 (v)

av Elina Linna (v) och Gunilla Wahlén (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:So447 yrkande 10 och avslår motionerna 2002/03:So370, 2003/04:So276 och 2003/04:So345 yrkande 17.

Ställningstagande

Det saknas ett genusperspektiv i de analyser som har gjorts av tvångsvården, vilket är allvarligt. Kvinnor som har ett så avancerat missbruk att de blir föremål för tvångsvård lever ofta mycket destruktivt och utsätts många gånger för våld och sexuella övergrepp. Detta är viktigt att uppmärksamma i all vård och behandling. Vi anser därför att det är viktigt med en utvecklad forskning, uppföljning och analys av LVM och LVU samt att dessa analyser skall föras med ett genusperspektiv.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

33. Tillämpningen av LVM, punkt 27 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So323.

Ställningstagande

Lagen om vård av missbrukare har blivit till hjälp för många människor. Den har möjliggjort ett liv i frihet och återkomst till ett mer normalt liv. Men eftersom det är kommunernas socialtjänst som beslutar om tilldelning av medel och insatser kan det skilja påtagligt mellan olika kommuner i vårt land. För att missbrukarvården skall komma fram till optimala resultat med sin verksamhet anser jag att det krävs lika regler i hela landet.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

34. Tvångsvård för narkotikamissbrukare, punkt 28 (m)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Carl-Axel Johansson (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:So317.

Ställningstagande

Vi anser att fler och mer ingripande tvångsåtgärder bör tas fram när det gäller hanteringen och missbruket av narkotika. En utredning om tillämpningen av tvångsvården för narkotikamissbrukare bör tillsättas. Denna bör syfta till att skärpa och utöka möjligheterna till tvångsåtgärder vid fara för liv och hälsa för den enskilde eller dennes omgivning.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

35. Kvalitetskontroller m.m., punkt 29 (m, fp, kd, c)

av Chatrine Pålsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Kerstin Heinemann (fp), Carl-Axel Johansson (m), Kenneth Johansson (c), Magdalena Andersson (m) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So345 yrkande 13 och avslår motionerna 2002/03:So447 yrkande 7 och 2003/04:So395 yrkande 7.

Ställningstagande

Det är ett problem för kommunerna att resultaten av missbrukarvården är så dåligt utvärderade. Det finns få undersökningar som visar om individen blir fri från missbruk, och det är inte alltid så att ett projekts kostnader har ett övertygande samband med den behandlingseffekt som uppnås. Vi anser därför att det krävs kommunalt samarbete i syfte att bättre utvärdera och mäta resultaten i missbrukarvården. Kommunerna bör, när de upphandlar tjänsterna, alltid kvalitetsgranska de tjänster som erbjuds. Precis som i frågan om offentlig upphandling av äldreomsorg måste det finnas en fungerande kvalitetskontroll av den verksamhet som upphandlas för att få kontroll över kostnaderna samtidigt som vårdkvaliteten kan förbättras.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

36. Kvalitetskontroller m.m., punkt 29 (v, mp)

av Elina Linna (v), Gunilla Wahlén (v) och Helena Hillar Rosenqvist (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:So447 yrkande 7 och 2003/04:So395 yrkande 7 och avslår motion 2003/04:So345 yrkande 13.

Ställningstagande

Vi anser att delar av beroendevården har blivit eftersatta, både resursmässigt och ur ett metodutvecklingshänseende. Detta har inte minst varit en följd av kommunernas svåra ekonomiska situation. En alltför ensidig satsning på öppenvård som inte bygger på behov utan på ekonomiska överväganden är katastrofal. Vi anser att det nu krävs en satsning i hela landet på beroendevården för att bevara och utveckla kvaliteten. Det gäller hela vårdkedjan – från institutionsvård via öppenvård till arbetsmarknadsinsatser.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

37. Öppna alkoholrådgivningar, punkt 30 (v, mp)

av Elina Linna (v), Gunilla Wahlén (v) och Helena Hillar Rosenqvist (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 30 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:So447 yrkande 8 och 2003/04:So395 yrkande 8.

Ställningstagande

Vi anser att det bör utredas om kommunerna i socialtjänstlagen, eller på annat sätt, kan åläggas att tillhandahålla öppna alkoholrådgivningar, på liknande sätt som i dag gäller för familjerådgivning. Det finns goda exempel från en del kommuner, men alkoholrådgivningen är otillräckligt utbyggd i dag. Eftersom förutsättningarna skiftar och regionala skillnader finns mellan kommunerna bör utredningen beakta möjligheten att mindre kommuner kan satsa på en gemensam mottagning.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

38. Stöd till anhöriga, punkt 31 (fp)

av Kerstin Heinemann (fp) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:So392 och avslår motionerna 2002/03:So354 och 2003/04:So426.

Ställningstagande

Möjligheterna för nära anhöriga till missbrukare och brottslingar att erhålla kvalificerat stöd och professionell hjälp är dock i dag begränsade. Det är vidare svårt att få fram uppgifter på om det stöd som i dag erbjuds är tillräckligt och om det är rätt utformat. Vi anser att ett utökat professionellt stöd till de anhöriga både kan lindra mänskligt lidande och samtidigt spara offentliga kostnader genom att undvika socialt destruktiva beteenden i framtiden. En utredning bör därför tillsättas med syfte att undersöka behovet av ett utökat stöd till missbrukares och brottslingars nära anhöriga och föreslå behövliga förändringar i stödet.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

39. 4 kap. 26 § barnvårdslagen, punkt 33 (m, fp, kd, c)

av Chatrine Pålsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Kerstin Heinemann (fp), Carl-Axel Johansson (m), Kenneth Johansson (c), Magdalena Andersson (m) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 33 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So413 yrkande 9.

Ställningstagande

Med stöd av 26 § i 4 kap. barnvårdslagen kunde sociala myndigheter tidigare i samverkan med familjen och på ett tidigt stadium inrikta sitt arbete på att hjälpa och stötta, ofta i förebyggande syfte. Åtgärder vidtogs sedan stegvis i samråd med familjen och först som en sista utväg kunde övervakning och ett omhändertagande bli aktuellt. Genom denna bestämmelse bevarades och respekterades familjen som en enhet som själv, med viss stöttning, skulle kunna förbättra sin situation. I dag kommer dessvärre socialnämndens åtgärder ofta överraskande och inte sällan för sent. Vi anser därför att ovannämnda paragraf skall införas i socialtjänstlagen.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

40. Vilande övervakning m.m., punkt 34 (m)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Carl-Axel Johansson (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So413 yrkandena 10 och 11.

Ställningstagande

Socialtjänstens sista möjlighet att gripa in för unga människor är LVU, lagen om vård av unga. Dock finns det ingen möjlighet att ha en LVU-dom vilande, dvs. avvaktande. Att ha den möjligheten skulle vara ytterligare ett sätt att kunna hjälpa den unge att själv rätta till sitt beteende och sin situation. Vi anser därför att socialtjänstlagen bör kompletteras med förslag om övervakning och vilande LVU. Vi anser vidare att LVU behöver ses över.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

41. Barn i riskzon, punkt 35 (m)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Carl-Axel Johansson (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 35 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Kr232 yrkande 12.

Ställningstagande

Felaktig eller dålig information, minskad respekt för lagar och regler och bristen på goda föredömen i vuxenvärlden är viktiga orsaker till att drogerna fått ett hårdnande grepp om den unga generationen. Vi anser att tidig upptäckt, och därmed möjligheter att sätta in resurser, är avgörande för möjligheterna till ett liv i frihet, utan droger. För missbruk av alkohol och droger leder ofrånkomligt till ofrihet.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

42. Institutionsvårdens kvalitet, punkt 37 (m)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Carl-Axel Johansson (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 37 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So314 yrkande 1 och avslår motion 2003/04:So314 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att samhällets förmåga att utvärdera vårdens effektivitet är påtaglig. Även Socialstyrelsens förmåga att utvärdera vården utifrån begreppet ”vetenskap och beprövad erfarenhet” kan ifrågasättas. Vi anser därför att ett program för utvärdering av vårdens effektivitet på behandlingshem för ungdomar bör utarbetas.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

43. Institutionsvårdens kvalitet, punkt 37 (c)

av Kenneth Johansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 37 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So314 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Jag anser att samhällets oförmåga att utvärdera vårdens effektivitet är påtaglig. Ett program för utvärdering av vårdens effektivitet på behandlingshem för ungdomar bör därför utarbetas. Vidare kan jag konstatera att brister i såväl vårdkvalitet som tillsyn finns inom Statens institutionsstyrelse. Detta är besvärande då staten bör vara en föregångare i vården på det här området. Ett program bör utarbetas i syfte att ge riktlinjer för vården där individens behov skall vara normerande.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

44. Tillsynen över familjehem, punkt 38 (fp)

av Kerstin Heinemann (fp) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 38 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So296.

Ställningstagande

Det är inte ovanligt att barn vårdas på långt avstånd ifrån hemkommunen. I dessa fall är risken stor att ansvarig socialnämnd brister i ansvaret gällande familjehemmens rätt till råd, stöd och den hjälp de så väl behöver. Det finns även en risk att oseriösa hem kommer undan kontroll. Ytterst drabbar detta barnen. Vi anser därför att det är naturligt att tillsynen över familjehemmen, i likhet med tillsynen över hem för vård eller boende, överförs till de kommuner där familjehemmen är belägna.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

45. Legitimation för socionomer, punkt 40 (m, kd)

av Chatrine Pålsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Carl-Axel Johansson (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 40 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:So332 yrkande 1, 2003/04:So413 yrkande 14 och 2003/04:So643 yrkande 4 och avslår motion 2003/04:So332 yrkande 2.

Ställningstagande

Att arbeta som socialsekreterare innebär ett stort ansvar. Svåra avvägningar och viktiga beslut som påverkar enskilda människor tillhör vardagen. Bristen på socionomer är stor och många kommuner tvingas anställa socialsekreterare utan tillräcklig utbildning. Det behöver därför utbildas fler socionomer. Därtill krävs, enligt vår mening, en kvalitetssäkring av yrkestiteln genom en för socionomer särskild legitimation. Detta är viktigt för de medborgare som kommer i kontakt med socionomer, vare sig de är verksamma som socialsekreterare i kommunerna eller som kuratorer i hälso- och sjukvården.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

46. En särskild statlig tillsynsmyndighet, punkt 41 (m)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Carl-Axel Johansson (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 41 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So413 yrkande 17.

Ställningstagande

Vi anser att länsstyrelsernas och Socialstyrelsens tillsynsverksamheter bör bilda en statlig fristående tillsynsmyndighet som bedriver tillsyn inom vårdens och socialtjänstens hela område. En sådan lösning skulle kunna avhjälpa problemen med Socialstyrelsens i dag dubbla roller och gränsdragningen mellan Socialstyrelsens och länsstyrelsernas verksamheter. Med ett samlat tillsynsansvar ges också bättre förutsättningar för ett koncentrerat metod- och

kompetenshöjande arbete som främjar tillsynsverksamhetens utveckling. Vi vill betona att tillsyn skall ske på lika villkor, oavsett om verksamheten bedrivs i privat eller offentlig regi.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

47. Tillsynen över socialtjänsten, punkt 42 (fp)

av Kerstin Heinemann (fp) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 42 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So635 yrkande 5 och avslår motionerna 2002/03:So350 yrkande 5 och 2003/04:So637 yrkande 5.

Ställningstagande

Vi anser att länsstyrelsen i högre grad än nu bör kunna samverka med andra tillsynsmyndigheter, t.ex. Socialstyrelsen när det gäller psykiskt störda missbrukare och Skolverket när det gäller barn som misstänks fara illa. En sådan gemensam tillsyn innebär en strävan att undvika att enskilda faller mellan stolarna. Det skulle också bringa större klarhet i respektive huvudmans och verksamhets kompetens och ansvarsområde samt skapa nya infallsvinklar och ett mer samlat grepp i tillsynen.

Vi anser vidare att det är viktigt att länsstyrelsens tillsyn utvärderas. I dag gör länsstyrelsen ibland egna bedömningar av effekterna av sin tillsyn. Rimligen bör socialnämnderna och allmänheten göra denna bedömning.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

48. Tillsynen över socialtjänsten, punkt 42 (mp)

av Helena Hillar Rosenqvist (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 42 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:So350 yrkande 5 och avslår motionerna 2003/04:So635 yrkande 5 och 2003/04:So637 yrkande 5.

Ställningstagande

Länsstyrelsen har enligt den nya socialtjänstlagen en utvidgad tillsynsfunktion. Jag är dock tveksam till hur den fungerar på området individ och familjeomsorg. Vidare saknas det sanktionsmöjligheter på detta område, till

skillnad från andra. Jag anser därför att det är angeläget att länsstyrelserna eller någon annan får i uppdrag att undersöka i vilken utsträckning deras kritik leder till positiva förändringar. Därefter bör det övervägas om sanktionsmöjligheter behöver införas eller inte.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

49. Rätten att överklaga biståndsbeslut, punkt 43 (m)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Carl-Axel Johansson (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 43 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So413 yrkande 15.

Ställningstagande

Rättssäkerhetsskäl talar för att alla former av biståndsbeslut skall kunna överklagas genom förvaltningsbesvär. Samtidigt finns det risk för att de nu genomförda ändringarna är kostnadsdrivande, och utvecklingen måste därför följas noga. Bestämmelserna bör inte heller ge utrymme för så vida tolkningar av domstolarna som tidigare var fallet. Vi anser att den återinförda besvärsrätten för alla former av biståndsbeslut måste följas av preciserade anvisningar så att domstolsprövningar av besvär kan utfalla så att de uppfattas som rimliga av såväl medborgare som landets socialnämnder. Vidare anser vi att lokala förhållanden bör vara utgångspunkten för prövningen.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

50. Behandling av personuppgifter, punkt 45 (m)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Carl-Axel Johansson (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 45 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So413 yrkande 18.

Ställningstagande

Vi har vid upprepade tillfällen framfört synpunkten att bestämmelser som rör integritetskänsliga uppgifter skall regleras i lag och inte genom föreskrifter meddelade av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer. Den

förändring av personuppgiftslagen som beslutats i proposition 2002/03:36 är fortfarande alltför löslig. Vi anser således att fler bestämmelser om behandling av personuppgifter bör beslutas av riksdagen genom lag. Vidare bör möjligheten för regeringen, eller myndighet som regeringen bestämmer, att meddela föreskrifter gällande ändamålen med behandling av personuppgifter, begränsningar i sökbegrepp, samkörning och direktåtkomst av personuppgifter som behandlas automatiserat tas bort.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

51. Åtgärdsgaranti inom socialtjänsten, punkt 46 (m)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Carl-Axel Johansson (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 46 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:Ju280 yrkande 5 och 2003/04:Ju394 yrkande 6.

Ställningstagande

En åtgärdsgaranti bör införas för socialtjänsten. Enligt garantin skall en anmälan från förälder, skola eller polis om upprepade, konstaterade problem hos en ung person leda till ett individuellt åtgärdsprogram inom fem arbetsdagar. Programmet skall innehålla målsättningar, tidsgräns för resultatuppfyllelse och metod för uppföljning. Programmet skall också kunna innehålla olika former av stöd för föräldrar eller vårdnadshavare som känner att de tappat kontrollen över den unge.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

52. Bemötandet inom socialtjänsten, punkt 47 (fp)

av Kerstin Heinemann (fp) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 47 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So635 yrkande 6.

Ställningstagande

Få uppgifter är viktigare än att värna den enskilda människans rätt till integritet och värdighet i utsatta livssituationer. Socialtjänsten bör därför så långt det är möjligt ge den enskilde inflytande över behandlingsmetoder och åtgärder. Ytterst handlar det om att socialtjänsten måste reformeras så att den enskildes valfrihet, integritet och rättssäkerhet blir större. Vi anser att alla skall ha rätt att bli bemötta med respekt och att socialtjänsten skall garantera den enskildes rättssäkerhet, delaktighet, inflytande och kontinuitet.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

53. HBT-kompetens, punkt 48 (fp, v, c, mp)

av Kerstin Heinemann (fp), Kenneth Johansson (c), Elina Linna (v), Gunilla Wahlén (v), Helena Hillar Rosenqvist (mp) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 48 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:So512 yrkande 2.

Ställningstagande

Socialtjänsten bygger i dag ofta på en heterosexuell norm. Därför kan exempelvis samkönade par inte alltid räkna med att kommunala familjerådgivningar har kompetens att ge hjälp vid samlevnadsproblem. Den av riksdagen beslutade adoptionsreformen ställer också nya krav på HBT-kompetens inom familjerätten. Mot bakgrund av det anförda anser vi att riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att se till att de som verkar inom socialtjänsten har HBT-kompetens och att Socialstyrelsen i sina allmänna råd för handläggning av adoptionsansökningar ger adekvata upplysningar om HBT-frågor.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

54. FoU-enheter, punkt 49 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 49 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So643 yrkande 2.

Ställningstagande

Utvärdering och uppföljning har möjliggjorts genom de s.k. FoU-enheterna som har byggts upp runtom i landet genom stöd från Socialstyrelsen. Forsknings- och utvecklingsenheter är mycket viktiga för att säkra kvaliteten och göra insatserna mer träffsäkra. I dag har dessa enheter emellertid en mycket osäker situation eftersom den framtida finansieringen är oklar. Enligt vår uppfattning behövs det ett fortsatt och långsiktigt stöd till FoU-enheterna för att socialtjänsten skall utvecklas mot mer av evidensbaserat arbete.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

55. Prioriteringsutredning på socialtjänstens område, punkt 50 (kd, c)

av Chatrine Pålsson (kd) och Kenneth Johansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 50 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So643 yrkande 5.

Ställningstagande

Betänkandet av den parlamentariska prioriteringsutredningen för hälso- och sjukvården har haft stor betydelse för fördelningen av begränsade resurser inom sjukvården. Vårdpersonalen fick en enklare arbetssituation, och utvärderingen av verksamheten har underlättats. Vi anser därför att en prioriteringsutredning även bör tillsättas när det gäller socialtjänstområdet. Den bör ha sin utgångspunkt i de principer som styrde Prioriteringsutredningen för hälso- och sjukvården.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

56. Kompetens och kvalitet, punkt 51 (v)

av Elina Linna (v) och Gunilla Wahlén (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 51 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So407 yrkande 5 och avslår motion 2002/03:So350 yrkandena 1, 3, 4 och 6–8.

Ställningstagande

Den del av det offentliga samhället som möter de mest utsatta är socialtjänstens individ- och familjeomsorg. Den har en viktig roll att i ett utsatt läge skapa kontakt och förtroende samtidigt som det av olika skäl kan bli fråga om insatser mot den enskildes vilja. Det kräver även kompetens och insikt hos medarbetare och beslutsfattare. Vi anser därför att det av rättssäkerhetsskäl och demokratiska skäl är viktigt att socialtjänsten utvecklar system för kvalitet och uppföljning med brukarmedverkan.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

57. Kompetens och kvalitet, punkt 51 (mp)

av Helena Hillar Rosenqvist (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 51 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:So350 yrkandena 1, 3, 4 och 6–8 och avslår motion 2003/04:So407 yrkande 5.

Ställningstagande

Det är viktigt att socialtjänsten på samma sätt som polisen har en lagstiftning som reglerar hur en utredning skall gå till och vad den skall innehålla. Det måste vara mycket hög kvalitet på de utredningar som drastiskt kan förändra människors hela liv.

Den som kallas till ett sammanträde hos en socialförvaltning och ställs inför en grupp socialtjänstemän känner sig många gånger liten, svag och utlämnad. Därför måste den som är kallad till ett sammanträde hos socialförvaltning, länsrätt eller kammarrätt alltid ha rätt att förutom advokat ha stöd av ett medborgarvitne eller annan stödperson. Rätten skall tydligt framgå av lagstiftningen.

Inom vården har det länge funnits förtroendenämnder, numera patientnämnder. Jag anser att det behövs liknande nämnder när det gäller socialtjänstfrågor. De hjälpsökande eller de som av någon annan anledning har kontakt med socialtjänsten har i dag ingen instans dit de enkelt kan vända sig för att få information om sina rättigheter eller för att framföra sina klagomål. Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att återkomma till riksdagen med ett förslag om att inrätta sociala förtroendenämnder.

Inom det sociala området behövs det i likhet med inom hälso- och sjukvården även en ansvarsnämnd, dit den som anser att någon inom socialtjänsten har gjort sig skyldig till fel eller försummelse i sin yrkesutövning kan vända sig med sin anmälan. Jag anser därför att det bör inrättas en social ansvarsnämnd.

Enligt min mening behövs det omfattande förändringar för att utveckla socialtjänsten, så att kvaliteten förbättras och inflytandet ökar för alla som berörs av socialtjänstens tjänsteutövning. Jag föreslår att regeringen snarast tillsätter en parlamentarisk kommitté med uppdrag att utveckla socialtjänsten.

En förtroendeingivande kontakt mellan socialsekreterare och dem som är föremål för socialtjänstens ingripande eller i behov av socialtjänstens stöd och hjälp är nödvändig för att resultatet av en insats skall bli godtagbar för alla parter. Det är inte rimligt att man när man är som mest utsatt och sårbar inte skall ha möjlighet att välja eller byta socialsekreterare.

Vad jag nu anfört bör ges regeringen till känna.

58. Underrättelse enligt 11 kap. 2 § sista stycket socialtjänstlagen, punkt 52 (m, fp, kd)

av Chatrine Pålsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Kerstin Heinemann (fp), Carl-Axel Johansson (m), Magdalena Andersson (m) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 52 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Ju479 yrkande 10, 2003/04:Sf326 yrkande 18, 2003/04:So413 yrkande 13, 2003/04:So474 yrkande 2, 2003/04:So504 yrkande 35 och 2003/04:Ub394 yrkande 5.

Ställningstagande

Av socialtjänstlagen framgår att myndigheten skall informera ”den det berör” om att en utredning inletts. Flera fall har uppmärksammats när unga kvinnor från s.k. patriarkala miljöer söker hjälp hos socialtjänsten för att de är utsatta för hot eller våld från nära anhöriga. För en ung person, under 18 år, uttalar socialtjänstlagen uttryckligen att myndigheten då den gör en utredning skall ”informera den det berör”. En informerad vårdnadshavare kan i ett sådant fall vara rent förödande. Vi anser därför att socialtjänstlagen bör förändras på så sätt att det anges att det i vissa särskilda fall, t.ex. där det föreligger risk för att den unge skadas fysiskt eller psykiskt, skall kunna underlåtas att meddela vårdnadshavaren. Ett sådant ärende bör behandlas med kvalificerad sekretess och t.ex. via dispens från länsrätten.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

59. Skyldighet för socialnämnden att polisanmäla misstanke om våld eller hot mot hjälpsökande, punkt 53 (m, fp)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Kerstin Heinemann (fp), Carl-Axel Johansson (m), Magdalena Andersson (m) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 53 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Ju479 yrkande 35 och 2003/04:So474 yrkande 3.

Ställningstagande

I dag finns ingen skyldighet för socialtjänsten att polisanmäla brott som kommer till deras kännedom om inte minst två års fängelse är föreskrivet i straffskalan. Det betyder att flera fall av t.ex. kvinnomisshandel som socialtjänsten får kännedom om aldrig blir ett ärende hos polisen. Med en tvingande bestämmelse att anmäla alla våldsbrott till polisen förbättras möjligheten att farliga gärningsmän kan lagföras för brott, att våldsbrott kan förhindras och att brottsoffret kan få upprättelse, hjälp och stöd.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

60. Anmälningssplikten enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen, punkt 54 (m)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Carl-Axel Johansson (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 54 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So474 yrkande 4 och avslår motionerna 2003/04:L319 yrkande 9 och 2003/04:So465 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Det är viktigt att poängtera att en anmälan är just en anmälan och inte med automatik innebär att ett brott har begåtts. Det är den behöriga myndigheten (åklagare och polis) som har befogenhet och kompetens att avgöra om förundersökning skall inledas eller ej. Vi anser att det senare resonemanget behöver

förtydligas för sjukvård och förskola/skola. Alltför sällan anmäler dessa myndigheter till socialtjänsten att man misstänker att ett barn eller en ungdom misstänks fara illa, eller vara utsatt för brott.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

61. Anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen, punkt 54 (fp)

av Kerstin Heinemann (fp) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 54 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So465 yrkandena 1 och 2 och avslår motionerna 2003/04:L319 yrkande 9 och 2003/04:So474 yrkande 4.

Ställningstagande

Om vi menar allvar med barnkonventionen och allt tal om barns bästa anser vi inte att det räcker med förändringar i lagtexten när det gäller anmälningsskyldigheten. Vi måste också analysera varför denna skyldighet inte fungerar. Vi anser dessutom att socialtjänsten bör få ett tydligt uppdrag att öppna sig för föräldrar som behöver råd och stöd i föräldraskapet.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

62. Anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen, punkt 54 (mp)

av Helena Hillar Rosenqvist (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 54 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:L319 yrkande 9 och avslår motionerna 2003/04:So465 yrkandena 1 och 2 och 2003/04:So474 yrkande 4.

Ställningstagande

Var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd bör anmäla detta till nämnden. I detta läge kan det dock uppstå en konflikt mellan skyldigheten att anmäla och det läm-

nade förtroendet. Jag anser därför att det bör föras in ett tillägg både i socialtjänstlagen och i skollagen om att förtroenden från barn bör hanteras med största aktsamhet så att inte barnet i förlängningen skadas än mer.

Vad jag nu anfört bör ges regeringen till känna.

63. Ändring av reglerna för tvångsombändertagande, punkt 55 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 55 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:So425 och 2003/04:So359.

Ställningstagande

Jag kan inte se att det är skäligen att tvångsbeslut fattas av enskilda politiker. I praktiken är det ofta en enskild tjänsteman som fattar beslutet och politikern är helt beroende av den föredragning som ges. Tvångsbeslut inom sjukvården och polisen fattas inte av politiker. Systemet med att politiker skall fatta beslut ger vidare upphov till praktiska problem, t.ex. med att söka beslutande politiker i en akut situation. Jag anser därför att tiden är inne för en översyn och förändring av tvångslagstiftningen inom socialtjänsten så att den i likhet med övrig tvångslagstiftning inte innehåller politikerbeslut.

Vad jag nu anfört bör ges regeringen till känna.

64. Husrannsakan i vissa fall, punkt 56 (m)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Carl-Axel Johansson (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 56 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So219.

Ställningstagande

En vuxen person kan enligt 27 § socialtjänstlagen (2001:453) förbjudas att låta andras underåriga barn vistas i sitt hem, om det t.ex. har kommit fram att den vuxne brukar bjuda underåriga på alkohol. Om polisen misstänker överträdelse av det beslutade besöksförbudet får de emellertid inte utan misstanke

om annan grövre brottslighet ta sig in i den berörda bostaden eftersom påföljden för brott mot 27 § socialtjänstlagen är böter. Vi anser att lagen bör ses över så att skyddet av de unga ökar och möjligheterna att beivra brott mot det omvända besöksförbudet stärks.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

65. Svenska barn i utsatthet utomlands, punkt 57 (m)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Carl-Axel Johansson (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 57 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So222 yrkande 1 och avslår motion 2003/04:So222 yrkandena 2–5.

Ställningstagande

Det har inte gjorts någon undersökning av svenska myndigheter om hur vanligt det är att svenska barn sänds till koranskolor i Somalia, eller andra afrikanska länder. Vi anser därför att kunskapen om hur vanligt det är att svenska barn sänds utomlands till utsatthet, samt de omständigheter som barnen hamnar i, måste inventeras av regeringen.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

Särskilda yttranden

1. Ideella skadestånd, punkt 10 (v)

Elina Linna (v) och Gunilla Wahlén (v) anför:

Ideellt skadestånd ges till kvinnor och män som utsatts för kränkande och förnedrande handlingar. Skadeståndet kan inte mildra konsekvenserna av det som den enskilde utsatts för men kan utgöra ett värdefullt bidrag till t.ex. psykoterapi. Det finns dock en ojämlikhet när det gäller kvinnor och män som samtidigt uppbär försörjningsstöd som vi anser är oacceptabel. Vid erhållande av ideellt skadestånd kan försörjningsstödet reduceras, varför den som utsatts för kränkning i praktiken inte får något skadestånd. Regeringen har tidigare uttalat att det i samband med biståndsbedömning rimligtvis bör beaktas att den enskilde fått sitt skadestånd på grund av att han eller hon utsatts för brott. Vänsterpartiet har erfarit att Socialstyrelsen arbetar med metodutveckling inom socialtjänsten i hela landet och utgår ifrån att även denna fråga behandlas. Vänsterpartiet avser dock att återkomma i frågan om inte reella förändringar kommer till stånd.

2. Underrättelse enligt 11 kap. 2 § sista stycket socialtjänstlagen, punkt 52 (mp)

Helena Hillar Rosenqvist (mp) anför:

Jag anser den problemställning som aktualiserats i att antal motioner och som rör huruvida socialtjänsten skall kunna underlåta att informera en vårdnadshavare om att en utredning rörande en underårig har inletts är utomordentligt viktig. Jag finner dock för närvarande inte tillräckliga skäl att reservera mig. Jag kommer emellertid att följa frågan noga och förbehåller mig rätten att återkomma.

3. Andra motionsyrkanden, punkt 58 (mp)

Helena Hillar Rosenqvist (mp) anför:

Jag delar uppfattningen i motion 2003/04:So431 att det borde vara en rättighet, i landets alla delar, att ha tillgång till avgiftningsplatser för enbart kvinnor. Frågan bör kunna lösas av de olika landstingen i landet. Jag avstår därför från att reservera mig. Jag kommer emellertid att följa frågan och förbehåller mig rätten att återkomma.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2002

2002/03:Ju250 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (m):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en myndighet bör få i uppdrag att definiera de fysiska, psykiska och ekonomiska effekterna av misshandel och våldtäkt.

2002/03:Ju280 av Beatrice Ask m.fl. (m):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärdsgaranti inom socialtjänsten.

2002/03:Ju284 av Ingemar Vänerlöv och Tuve Skånberg (båda kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behov av ett utbyggt system för vård- och rehabiliteringsinsatser för prostituerade som är i behov därav.

2002/03:Ju363 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kvinnor skall erbjudas professionell psykolog- eller kuratorshjälp för att kunna bearbeta sina upplevelser efter våldtäkt eller misshandel.

2002/03:L317 av Gunilla Wahlén (v):

2. Riksdagen begär att regeringen låter utreda möjligheten att jämställa fosterbarns rätt till försörjning med biologiska barns i enlighet med 7 kap. 1 § föräldrabalken.

2002/03:Sf226 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att minska bidragsberoende.

2002/03:Sf332 av Sten Tolgfors m.fl. (m):

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barnfattigdom och bidragsberoende.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om användning av socialbidrag som ersättning för deltagande i praktik eller undervisning.

2002/03:So235 av Birgitta Carlsson och Jan Andersson (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att socialtjänstlagen bör ändras så att ungdomars inkomster från sommarjobb inte sänker familjens socialbidrag.

2002/03:So243 av Hans Backman (fp):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till sådan ändring i socialtjänstlagen att möjligheten upphör för kommunerna att reducera en familjs socialbidrag när barnen sommarjobbar.

2002/03:So290 av Dan Kihlström (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om frivilliga organisationers insatser i missbrukarvården.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillsättandet av en nationell kommitté med inriktning mot ideell missbrukarvård.

2002/03:So317 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en utredning om tillämpningen av tvångsvården för narkotikamissbrukare.

2002/03:So334 av Yvonne Andersson (kd):

Riksdagen ger regeringen som sin mening till känna vad i motionen anförs om behovet av en översyn av hur speciella stödinsatser påverkar storleken på ekonomiskt bistånd.

2002/03:So335 av Yvonne Andersson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om försörjningsstöd till studenterna.

2002/03:So339 av Ragnwi Marcelind och Maria Larsson (båda kd):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till en handlingsplan för att åtgärda de ensamstående föräldrarnas situation.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att som förebyggande insats initiera gruppverksamheter för unga, lågutbildade och arbetslösa mödrar till hjälp för återuppbyggnad av självförtroende och att utarbete individuella framtidsplaner där studie- och yrkesinriktning ingår.

2002/03:So350 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en tydlig lagstiftning som reglerar utredningsförfarandet i socialtjänsten.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rätt till medborgarvittne eller stödperson vid kontakt med socialtjänsten samt vid rättsliga förhandlingar.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inrätta sociala förtroendenämnder.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utvärdera resultatet av länsstyrelsens riktade kritik mot socialnämnder.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inrätta en social ansvarsnämnd.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillsätta en kommitté för att utveckla socialtjänsten.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rätten att välja eller byta socialsekreterare.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ersätta ordet bör med skall i 5 kap. 11 § socialtjänstlagen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om socialsekreterares arbetsförhållanden.

2002/03:So354 av Claes-Göran Brandin och Christina Nenes (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stöd till anhöriga inom missbrukarvården.

2002/03:So360 av Annelie Enochson (kd):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skapa ett centrum mot sexuella övergrepp i varje region i Sverige.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att möjliggöra skyddat boende för kvinnor och barn i hela Sverige.

2002/03:So370 av Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av speciella åtgärder för missbrukande kvinnor.

2002/03:So372 av Håkan Juholt (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skadestånd till misshandlade kvinnor.

2002/03:So374 av Margareta Sandgren (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att uppmärksamma den ekonomiska situationen för kvinnor som flytt sitt hem på grund av misshandel.

2002/03:So384 av Carina Ohlsson och Elisebeht Markström (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en uppföljning av riksdagens ”kvinnofredsbeslut”.

2002/03:So392 av Gunnar Nordmark (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att tillsätta en utredning med uppdrag att utreda behovet av ett ökat stöd till anhöriga till brottslingar och missbrukare.

2002/03:So399 av Ingrid Burman m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en lagändring för att säkerställa att barnbidraget inte skall ingå i beräkningsunderlaget för socialbidrag.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att lön som barn tjänar, i familjer som uppbär försörjningsstöd, undantas upp till ett angivet belopp vid beräkningen av försörjningsstödet.

2002/03:So420 av Kerstin-Maria Stalin (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om behovet av utredning och statistik om tandvård och kvinnomisshandel.

2002/03:So425 av Ulrik Lindgren och Chatrine Pålsson (båda kd):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av tvångslagstiftningen inom socialtjänsten på så sätt att tvångsomhändertagande i väntan på rättens beslut inte längre beslutas av socialnämndspolitiker utan av tjänsteman.

2002/03:So427 av Inger Davidson (kd):

Riksdagen begär att regeringen inför en ändring i 5 kap. 11 § socialtjänstlagen enligt följande: Socialnämnden skall ge stöd åt brottsoffer och dess anhöriga med särskild inriktning på kvinnor utsatta för våld i nära relationer.

2002/03:So447 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om metodutveckling inom den institutionella vården.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om alkoholrådgivning i kommunerna.
9. Riksdagen begär att regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra en fördjupad analys av de undersökningar som gjorts om drogmisbruk i kombination med psykisk sjukdom.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utvecklad forskning, uppföljning och analys av LVM och LVU samt att dessa analyser skall bedrivas med ett genusperspektiv.

2002/03:So449 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inriktningen av missbruksvården.

2002/03:So451 av Ulla Hoffmann m.fl. (v):

3. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning om inrättande av ett nationellt resurscentrum mot prostitution enligt vad i motionen anförs.
4. Riksdagen begär att regeringen arbetar fram direktiv till berörda myndigheter angående ansvar för kvinnor som utsatts för trafficking enligt vad i motionen anförs.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skärpning av kommunernas arbete med handlingsplaner mot sexualiserat våld.

2002/03:So455 av Göran Magnusson m.fl. (s, fp, kd, v, c, mp):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om kommunalt och frivilligt ungdomsarbete.

2002/03:So488 av Lena Sandlin-Hedman och Karl Gustav Abramsson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om framtidens socialbidragssystem.

2002/03:So489 av Maria Öberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om olika stödformers anknytning till tjänsteinkomsten.

2002/03:So510 av Viviann Gerdin och Birgitta Sellén (båda c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att socialtjänstlagstiftningen tydligt anger att kommunerna skall ge stöd och hjälp till kvinnor utsatta för våld i nära relationer.

2002/03:So511 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp):

6. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till ändring i socialtjänstlagen såvitt gäller att barns feriearbete upp till visst belopp inte skall påverka föräldrars försörjningsstöd.

2002/03:So512 av Martin Andreasson m.fl. (fp, s, v, c, mp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att höja HBT-kompetensen inom socialtjänsten.

2002/03:So516 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i lag så att inkomster från ungdomars sommararbete, barnbidrag, barnpension och förmögenhet ställd under förmyndare inte påverkar familjers socialbidrag.

2002/03:Kr264 av Kent Olsson m.fl. (m):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konstnärerna och socialbidragen.

2002/03:A323 av Ulla Hoffmann m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vidareutbildning och handledning av personal för att kunna hantera och fånga upp utsatta kvinnors särskilda behov och signaler.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003

2003/04:Ju262 av Rolf Olsson m.fl. (v):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda hur kommunerna efterlever intentionerna i socialtjänstlagen att ge stöd och hjälp åt brottsoffer i allmänhet och i synnerhet vad gäller kvinnor som utsatts för våld.

2003/04:Ju313 av Ingemar Vänerlöv och Tuve Skånberg (båda kd):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett utbyggt system för vård- och rehabiliteringsinsatser för prostituerade som är i behov därav.

2003/04:Ju314 av Tina Acketoft (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka samhällets stödinsatser för integrationen av prostituerade.

2003/04:Ju394 av Beatrice Ask m.fl. (m):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärdsgaranti inom socialtjänsten.

2003/04:Ju443 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (m):

4. Riksdagen beslutar om boendemöjligheter för misshandlade kvinnor när de flyttar från kvinnojourerna i enlighet med vad som anförs i motionen.
9. Riksdagen beslutar om att kommunerna åläggs upprätta en handlingsplan för bemötandet av misshandlade kvinnor och barn i enlighet med vad som anförs i motionen.

2003/04:Ju444 av Johan Pehrson m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kommunerna tar det ansvar som åläggs dem i socialtjänstlagen om brottsoffer.

2003/04:Ju447 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett tydligt uppdrag till socialtjänsten.

2003/04:Ju452 av Camilla Sköld Jansson m.fl. (v):

2. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning om inrättande av ett nationellt resurscentrum mot prostitution i enlighet med vad i motionen anförs.

2003/04:Ju453 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kvinnor skall erbjudas professionell psykolog- eller kuratorshjälp för att kunna bearbeta sina upplevelser efter våldtäkt eller misshandel.

2003/04:Ju478 av Mikaela Valtersson m.fl. (mp):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i 8 § socialtjänstlagen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att kommunerna tar ansvar för kvinnomisshandelsproblematiken.

2003/04:Ju479 av Johan Pehrson m.fl. (fp):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om opinionsarbetet gällande våld mot kvinnor i nära relationer.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om socialtjänstens möjlighet att utreda ett utsatt barns situation utan en potentiellt farlig vårdnadshavares vetskap.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om erbjudande av vård och behandling till kvinnor som har utsatts för våld och sexuella övergrepp.
33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alla kommuner bör ha en handlingsplan för arbetet med våldsutsatta kvinnor.
34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om länsstyrelsens tillsynsansvar och möjligheten att förelägga vite till kommuner.
35. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ändrade regler gällande socialtjänstens möjligheter att anmäla misstänkta brott mot kvinnor.
36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kommunerna måste bistå med skyddat boende för våldsutsatta kvinnor.

2003/04:L319 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om anmälningsplikt och förtroende.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av kulturkompetens på socialförvaltningarna.

2003/04:Sf325 av Sten Tolgfors m.fl. (m):

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hur skatte- och bidragssystem tillsammans skapar fastlåsnings effekter som leder till utanförskap.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barnfattigdom och bidragsberoende.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om användning av socialbidrag som ersättning för deltagande i praktik eller undervisning.

2003/04:Sf326 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att minska bidragsberoende.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det bör bli möjligt för socialtjänsten att i extrema fall agera för en minderårig utan vårdnadshavarens kännedom.

2003/04:Sf396 av Birgitta Carlsson m.fl. (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att socialtjänstlagen bör ändras så att kommuner får rätt att ställa krav på motprestationer av bidragstagare.

2003/04:So219 av Ulf Sjösten (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behov av översyn av omvänt besöksförbud.

2003/04:So222 av Sten Tolgfors (m):

1. Riksdagen begär att regeringen låter utreda hur vanligt det är att svenska barn sänds till utsatthet utomlands samt de omständigheter som barnen hamnar i.
2. Riksdagen begär att regeringen låter utreda vad kommunernas socialförvaltningar känner till om placering av barn i koranskolor utomlands, om socialtjänsten medverkat i finansiering av detta, samt vilket ansvar kommunerna tar för att följa upp den situation barnen hamnar i.
3. Riksdagen begär att regeringen låter se över den samlade lagstiftning som gäller vid barns resor till forna hemländer, dvs. bl.a. skollagen, socialtjänstlagen och LVU.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förslag för att förebygga att barn hamnar i fundamentalistiska koranskolor, där deras rättigheter kränks.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stöd för barn som har befunnit sig i vanmakt i uppfostringsanstalter och sedan kommit till Sverige.

2003/04:So254 av Catharina Elmsäter-Svärd (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skadeståndsansättning.

2003/04:So271 av Annelie Enochson (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att forskning bedrivs för sexuellt utsatta brottsoffer med fokusering på socialt stöd, behandling och bearbetning av traumat.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skapa ett centrum mot sexuella övergrepp i varje region i Sverige.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att möjliggöra skyddat boende för kvinnor och barn i hela Sverige.

2003/04:So276 av Helena Bargholtz (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om särskilda insatser för att hjälpa kvinnliga alkoholister.

2003/04:So296 av Liselott Hagberg (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ansvaret för tillsynen av familjehem överförs från placerande kommuner till de kommuner där familjehemmen är belägna.

2003/04:So314 av Jörgen Johansson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att utarbeta ett program för uppföljning av vårdmålen på behandlingshem för unga.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av program för vårdinriktning vid behandlingshem innefattande s.k. §12-hem.

2003/04:So323 av Kenneth Lantz (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nyttan av att utreda möjligheterna till lika tillämpning av LVM i hela landet.

2003/04:So324 av Johan Andersson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ursprungskommunen ansvarar för nya utredningar gällande barn och ungdomar enligt socialtjänstlagen under en period av åtta månader efter avslutad utredning, även då familjen flyttat från kommunen.

2003/04:So332 av Ulla Wester (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vikten av att införa statlig socionomlegitimation i syfte att kvalitetssäkra det psykosociala arbetet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att aktivt motverka de skillnader i krav på vårdkvalitet och säkerhet som råder mellan sjukvårdens patienter och socialtjänstens klienter.

2003/04:So345 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mångfald, frivilligorganisationer, utvärdering och kvalitetskontroll av missbrukarvården.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skärpt tillsyn av missbrukarärenden i kommunerna.

15. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till sådana lagändringar som innebär att staten tar på sig det finansiella ansvaret för all missbrukarvård på institution, under förutsättning att kommunerna redovisar att de åtgärder de utfört och planerat för de berörda missbrukarna uppfyller vissa krav enligt vad som anförs i motionen.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om könsskillnader som bör uppmärksammas i riktlinjer och utbildning i alkoholistvården.

2003/04:So359 av Ulrik Lindgren och Chatrine Pålsson (båda kd):

Riksdagen begär att regeringen ser över och lägger fram förslag till ändring av tvångslagstiftningen inom socialtjänsten på så sätt att tvångsomhändertagande i väntan på rättsens beslut inte beslutas av socialnämndspolitiker utan av tjänstemän.

2003/04:So373 av Hillevi Engström m.fl. (m, fp, kd, c, v, mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda möjligheten att införa en regel avseende barns egna inkomster liknande de regler som gäller för underhållsskyldighet.

2003/04:So376 av Ingemar Vänerlöv (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nödvändigheten av bättre samverkansregler mellan socialtjänst och försäkringskassa för att inte utsatta biståndstagare skall komma i kläm.

2003/04:So395 av Ulla Hoffmann m.fl. (v):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den institutionella missbruksvårdens behov av metodutveckling.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om alkoholorådgivning i kommunerna.

2003/04:So396 av Luciano Astudillo (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kommuner lagstiftningsvägen åläggs ta fram handlingsplaner för bemötande och omhändertagande i samband med hot och kvinnomisshandel.

2003/04:So407 av Ulla Hoffmann m.fl. (v):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvalitetssystem inom socialtjänsten.

2003/04:So413 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att socialpolitiken skall vara ett instrument för att bryta utanförskap och bidragsberoende.
2. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om kommunens skyldighet att utan dröjsmål erbjuda arbete eller kompletterande åtgärder som underlättar inträde i arbetslivet.
3. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om den enskildes rättighet till och skyldighet att delta i kompletterande åtgärder som underlättar inträde i arbetslivet.
4. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med syfte att lägga förslag som stärker frivilligorganisationer och volontärer.
5. Riksdagen beslutar att den s.k. riksnormen avvecklas till förmån för att skäligena bidragsnivåer fastställs av kommunerna.
6. Riksdagen beslutar att i posten medlemskap i fackförening försörjningsstödet skall utgå.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att möjlighet för kommuner att ersätta kortvarigt socialbidrag med lån införs.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stärka familjens egna resurser.
9. Riksdagen beslutar att införa 4 kap. 26 § i den tidigare barnvårdslagen i socialtjänstlagen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förändringar i socialtjänstlagen vad gäller övervakning.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om översyn av lagen om vård av unga.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förändringar i socialtjänstlagen vad gäller informationsplikt.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om legitimation av socionomer.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om återinförande av besvärshöjningen för alla former av biståndsbeslut enligt socialtjänstlagen.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om beviljat men ej verkställt beslut om bistånd.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förstärkning och samordning av tillsynen av socialtjänsten.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bestämmelser om behandling av personuppgifter bör beslutas av riksdagen genom lag i stället för genom föreskrifter.

2003/04:So417 av Ulla Hoffmann m.fl. (v):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barnbidrag och försörjningsstöd.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om försörjningsstöd och möjligheten till fribelopp för feriearbete betande ungdomar.

2003/04:So422 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om missbruksvården.

2003/04:So426 av Claes-Göran Brandin och Christina Nenes (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om vikten av stöd till anhöriga inom missbrukarvården.

2003/04:So431 av Mona Jönsson (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lika möjlighet till avgiftningsplatser för kvinnor i hela landet.

2003/04:So465 av Solveig Hellquist (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en översyn av anmälningsskyldigheten i socialtjänstlagen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att socialtjänsten hittar former för stöd i föräldraskapet utan anmälan och utredningsförfarande.

2003/04:So474 av Hillevi Engström (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommunernas stöd till kvinnojourer och brottsofferstödande verksamhet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en översyn av socialtjänstlagen avseende sekretess kring uppgiften att utredning inletts.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om socialtjänstens skyldighet att alltid anmäla till polis/åklagare om misstanke finns att en hjälpsökande utsatts för våld/hot mot person.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om anmälningsobenägenheten inom socialtjänst, skola och sjukvård.

2003/04:So504 av Marita Aronson m.fl. (fp):

2. Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till sådan lagändring att staten tar på sig det finansiella ansvaret för all missbrukarvård på institution.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att försök med medlevarverksamhet uppmuntras i fler av landets kommuner.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att undanta barns inkomst av eget arbete och förmögenhet vid bestämmande av bostadsbidrag och socialbidrag.
35. Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till ändringar av socialtjänstlagen så att socialnämnden kan utreda ett utsatt barns situation utan att en för barnet potentiellt farlig vårdnadshavare får information om det i enlighet med vad som anförs i motionen.

2003/04:So523 av Dan Kihlström (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om frivilliga organisationers insatser i missbrukarvården.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillsättandet av en nationell kommitté med inriktning mot ideell missbrukarvård.

2003/04:So533 av Lena Ek och Eskil Erlandsson (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att erhållet skadestånd på grund av brott inte skall räknas som inkomst vid utredning om eventuellt försörjningsstöd.

2003/04:So635 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om problemen med socialtjänstens dubbla roller och hur upphandling kan minska problemen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en ökad mångfald i socialtjänsten.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om karriärmöjligheter i socialtjänsten.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillsynen av socialtjänsten.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om respekt och valfrihet.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökad rättssäkerhet i socialtjänsten.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bättre samverkan för att motverka prostitution.

2003/04:So637 av Kenneth Johansson m.fl. (c):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om personalförsörjningen inom socialtjänst, missbrukarvård och psykiatri.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förstärka Socialstyrelsens och länsstyrelsernas tillsynsansvar.

2003/04:So639 av Christer Adelsbo m.fl. (s):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att få till stånd ett ökat fokus på eftervård och avgiftning i den tyngre missbrukarvården.

2003/04:So643 av Ulrik Lindgren m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av utvärdering och uppföljning genom FoU-enheterna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om legitimering av socionomer.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en prioriteringsutredning inom socialtjänstområdet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om modellen med familjerådslag.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen vad i motionen anförs om utbildning av blivande familjehem.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen vad i motionen anförs om metodutveckling för stödfamiljer, kontaktpersoner, nätverksarbete och gruppverksamheter.

2003/04:So645 av Agneta Lundberg m.fl. (s, fp, kd, v, c, mp):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om kommunalt och frivilligt ungdomsarbete.

2003/04:Kr232 av Kent Olsson m.fl. (m):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om unga i riskzonen.

2003/04:Kr254 av Kent Olsson m.fl. (m):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konstnärerna och socialbidragen.

2003/04:Ub394 av Viviann Gerdin m.fl. (c, fp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att socialtjänstlagen behöver förändras så att det blir möjligt att utreda barn och ungdomar under 18 år under sekretess.